

2000 m. m. m.
VYTAUTAS PETKEVIČIUS

GILĖS NUOTYKIAI YDŲ ŠALYJE

VYT. PETKEVIČIUS

*

GILĖS
NUOTYKIAI
YDŲ
ŠALYJE

VYT. PETKEVIČIUS

GILĖS
NUOTYKIAI

YDU,
ŠALYJE

ILIUSTRAVO
EDM. ŽIAUBERIS

VILNIUS 1968

PAGIRYJE

Vienoje nedidelėje pamiškėje augo senas senas Ažuolas, toks senas, kad niekas gerai nežinojo, kiek jam metų. Neprisiminė savo gimimo dienos ir pats Ažuolas. Kartais jis šlamėdamas pasakodavo smalsuoliams, kad tų metų vasarą augusios net už jį didesnės gėlės, o kartais užsimiršęs pridėdavo, kad tų metų rudenį laukuose supuvusios visos ropės.

Tikras senutėlis buvo tas Ažuolas, nors visi lyg susitarę jį vadino girių valdovu. Seniai jau jis nebežydėjo, nebekrovė žiedų, neaugino gilių. Jis net užmiršo, kiek turėjo vaikų.

— Šššimtus... Šššimtųjų šššimtuss,— ošė jis sau vienas, o vėjas kedeno senas, žaliom samanom apkerpėjusias jo šakas.

Pačioje to Ažuolo viršūnėje turėjo susisukęs lizdą Varnas. Kiek žemiau buvo įsikūręs Balandis. Keliose drevėse gyveno trys broliai: Šnekutis, Varnėnas ir Špokas. Po pačia didžiausia šaka buvo susidrėbusi molinį būstą Kregždė. Šalia jos, nedideliame plyšyje, šeiminkavo Žvirblis. O už jo po pačiu didžiausiu lapu tūnojo Sraigė.

Taip ir gyveno visi: pavasarį čiulbėjo ulbėjo, žaidė, vasarą vaikus augino, o rudenį kas į šiltus kraštus traukė, kas ir

drevėj šaltį per žiemą kentė. Priprato Ažuolas prie visų savo gyventojų, susidraugavo ir manė, kad be jų nebegalėtų išgyventi nė valandos.

Bet vieną pavasarį ant pačios jauniausios šakelės, kuriai tebuvo tik trys šimtai trisdešimt metų, susikrovė žiedelis, o paskui išaugo ir Gilė. Ažuolas tiesiog iš proto kraustėsi, dieną naktį dėl sūnaus akių nesudėjo, dangstė lapais nuo lietaus, vėdavo nuo kaitros, gelbėjo nuo mašalų ir musių. O Gilė augo, gardžiausiomis sultimis girdomas, o Gilė stambėjo stiprėjo, liaunos šakelės supamas, kol išaugo į tvirtą rudaskruostį vaikį.

Bet kuo labiau Ažuolas lepino sūnų, tuo nuobodžiau šiam darėsi tėvo draugystėje. Nebegelbėjo vienturtėliui nei tyliai ošiamos pasakos apie žilą ir garbingą senovę, nei paukščių dainos ir pagraudenimai, nei senio dūsavimai. Tintiliuodamas ant šakos, Gilė šaipėsi iš visų, erzino visus ir krėtė visokias išdaigas.

Vieną tylų vakarą, pasigavus uodą, po Ažuolu esančioje kūdroje Varlė ruošė savo šeimai vakarienę ir šaukė dukrą:

— Kuotre, Kuotre, Kuotre!

— Kon, kon, kon? — tingėjo ta pajudėti iš vietos.

— Duok peilį, duok peilį, duok peilį...

— Kuokį, kuokį, kuokį?

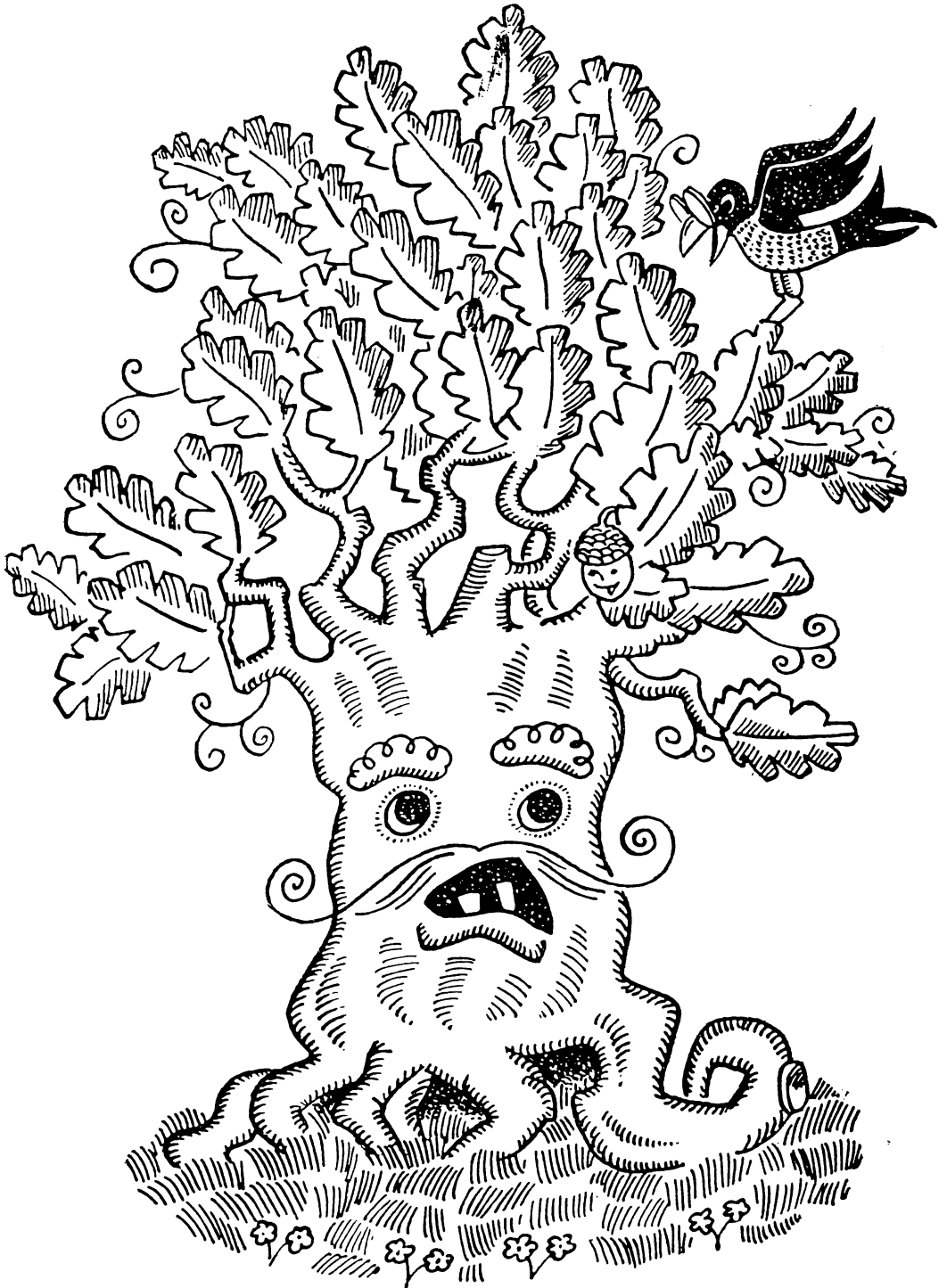
— Brriedkriaunį, brriedkriaunį, brriedkriaunį...

Tupėdama ant plūdės, Kuotrė vartė dideles išsprogusias akis ir nejudėjo. Kiek palaukus, jos motina vėl pradėjo viską iš naujo:

— Kuotre, Kuotre, Kuotre!

— Kon, kon, kon?

Gilė sumanė jas išgąsdinti. Nusitaikęs pasileido nuo šakos ir pliumptelėjo prie pat Kuotrės į vandenį, kad net purslais ją

aptėškė. Visa Varlės šeima, baisiausiai persigandus, nunėrė į vandenį ir pasislėpė dumble. O Gilė, šitaip atkariavęs plūdės lapą, leipo susiėmęs už šonų: jam labai patiko, kad varlės jo taip bijo.

Senis Ažuolas už tai būtų gerokai išbaręs papaikėlį, bet lyg tyčia nepapūtė vėjas ir nevirptelėjo nė vienas jo lapelis. Tik priekabus Šnekutis, prisikėlęs brolius, negalėjo nurimti ir, skėščiodamas sparnais, aiškino jiems:

— Šit jis, šit jis, šit jis. Triukšmauja pyplys, triukšmauja pyplys!

Jam pritarė Varnėnas:

— Tik švyst, tik švyst, tik švyst!

Su jais nesutiko Špokas:

— Juk skiūkt, juk skiūkt!

Apsnūdęs Žvirblis iškišo galvą iš savo plyšio ir išbarė visus iš karto:

*Čir, čir, čir ir čyru, čyru,
Ko čia šaukiat, šimts pipirų?
Čir, čir, čir ir čia, čia, čia,
Nėr ramybės net nakčia!*

Šnekutis su broliais kibo į Žvirblį. Žvirblis į pagalbą pasišaukė vaikus ir pačią. Ir suklego visas medis! O Gilė, sukiršinęs visus, išplaukė į krantą ir tyliai susirietė vėjo neužpučiamoje vietelėje: laukė, kada Kuotrei pritruks plaučiuose oro.

Antrą kartą jis nušoko tiesiai ant plūduro, apvertė jį, o Kuotrei nuo to visai nakčiai užkando žadą, nors nelaimingoji jos mama kiaurą naktį šaukė dukrą vardu ir skundėsi Ažuolui.

Kitą rytą, dar nespėjęs pasiražyti ir rasa prasiplauti užmiegotų akių, Gilė jau gyrėsi viso medžio jaunikliams apie nepaprastus savo žygius maurų priaugusioje kūdroje. Tik jis nuty-

lėjo, kad pusę tų žygdarbių naktį susapnavo, o kitą pusę išlaužė iš piršto, prisiminęs savo šuolį į kūdrą.

Patiko Gilei erzinti ir skriausti už save silpnesnius ir bailesnius. Jis dabar be to gyventi negalėjo. Pačiam vidurdieny įlindo į Kregždės drėbtinį namelį ir motinos balsu ėmė erzinti mažylius:

*Virė-kepė, virė-kepė,
Man galytį ky-yšt,
Man galytį ky-yšt!*

Kregždžiukai žiojosi, ciepsėjo, laukė, kada jiems Gilė ką nors kyštels, tačiau šis tik erzino ir mėtė jiems žievės gabalėlius.

Parlėkus motina čiupo Gilę už pakarpos ir išmetė laukan. Padauža tik persivertė ore ir žnektelėjo į žolę. Visa laimė, kad pataikė ant Traukučio lapo, kitaip bala žino, kuo būtų pasibaigęs tas skridimas.

Pasisupęs ant trauklapio, tarsi ant gaisrininkų ištemptos paklodės, Gilė nušliaužė žemėn ir pasislėpė, nes Kregždė įpykus skraidė pažemiais ir skundėsi Ažuolui:

*Lyg vagis, lyg vagis,
Vyt jį, vyt jį!*

Ažuolas prižadėjo išperti sūnui kailį, bet tuoj pat užmiršo ir ošė kaip ošęs.

Besislėpdamas žolėje, Gilė pamatė kelis apvalius, svaidymui labai parankius akmenukus. Jis nusiėmė nuo galvos beretę ir susirinko visus lig vieno. Susirinko ir ėmė mėtyti į visas puses. Negi iš akmenų kas košę verda?

Tuo pat metu Balandis, išsivedęs savo šeimą, bėgiojo stora šaka šen ir ten, linksėjo galva ir mokė jaunikius:

*Pradės žmonės kvailyn eit,
Pradės žmonės kvailyn eit:
Barstys žirnius po lauką,
Barstys žirnius po lauką..*

Gilė prisitaikė ir paleido Balandžiui akmeniuku į nugarą. Balandis pamanė, kad čia žirnis, ir suburkavo:

Pritūpęs sakiau, pritūpęs sakiau...

Gilė paleido dar vieną. Balandis pagavo jį ir prarijo.

Pritūpęs lesiau, pritūpęs lesiau,—

gyrėsi jis ir tik nurijęs suprato, kas čia yra.

Gilė užsimojo dar kartą, bet buvo per vėlu: Balandis pačiupo jį ir gerokai prikūlė. Būtų visai sulesęs, jei ne stora Gilės oda. Paskui, sugrižęs pas vaikus ir pačią, jis bėginėjo stora šaka ir aiškino jiems:

*Brūkliu lupau, brūkliu lupau,
Prigulęs lesiau, prigulęs lesiau... Čiupt!*

Ažuolas tik lingavo šakomis, jam pritardamas.

Gilės išdaigoms nebuvo galo. Susiradęs kyburiuojančią Voro virvę, jis prikalbino mažiausią Sraigės sūnų pasisupti. Pririšo jį už ragų ir taip įsiūbavo, kad tas ėmė klykti nesavu balsu. Išgirdęs klyksmą, į medį atlėkė Strazdas ir jau taisėsi griebti sraigiuoką. Ir būtų surijęs, jeigu iš anksto nebūtų pasigyres:

*Sugavau varliūkštį, sugavau varliūkštį!..
Tokį riebę, tokį riebę,
Vienų taukų, vienų taukų,
Kaip paršiena, kaip paršiena!..*

Tuo laiku atskrido Varnas, nuvijo Strazdą, pačiupo už virvės ir parnešė sraigiuoką motinai.

Tai buvo paskutinis lašas, kuris perpildė kaimynų kantrybės taure. Jie nusprendė kolektyviškai imti Gilę į nagą. Išrinko tėvų komitetą, kurio pirmininku tapo Šnekutis, susirinkime pasakęs pačią gražiausią kalbą. Be to, jo kandidatūrą dar gražesnėmis giesmėmis parėmė broliai.

Visą dieną tėvai posėdžiavo ir niekaip negalėjo sutarti. Vieni reikalavo Gilę vyti dudkūliais iš medžio, kiti prašė pasigailėti jo seno tėvo, tretį vėl kažką siūlė, bet nė vienas nesigailėjo nusikaltusio padaužos.

— Vyt jį, vyt jį! — negalėjo užmiršti skriaudos Kregždė.

— Brūkliu lupt, brūkliu lupt,— pritarė jai Balandis.

— Trenkt, trenkt, trenkt! — kilnojo sparnus Varnas.

Staiga pūstelėjo vėjas ir suošė Ažuolas:

— Negražu skriaust vaikus. Negražu...

Tai išgirdus, Kregždė pasitaisė:

— Mokyt jį, mokyt jį!

— Pritūpęs prašau, pritūpęs prašau,— pritarė jai Balandis.

Šį pasiūlymą tėvai priėmė vienbalsiai. Jam pritarė ir Ažuolas.

GILĖS MOKSLAI

Jau kitą dieną Varnas, radęs vaikų pamestą seną kino bilietą, sulankstė jį, padarė sąsiuvinį ir atnešė Gilei. Žvirblis jam padovanojo kautynėse išpeštą sparno plunksnelę, o Šnekutis nuraškė kelias Putino uogas ir prisunkė puikaus raudono rašalo. Mažoji Sraigė paskolino kiaukutėlį rašalui susipilti. Kregždė nudrėbė iš molio tvirtą kėdę ir stalą, o Balandis iš šakelių nupynė pastogę.

Kai viskas buvo baigta, Gilė pasiraizė rankoves ir užgulė mokslus.

Pirmą pamoką Varnas jį mokė skaityti ir rašyti. Gilei pradžioje sekėsi neblogai. Nors ir išsitepė raudonu rašalu iki pat ausų, tačiau vargais negalais jis iškeverzojo kelis kreivus brūkšnius. Mokytojas jam pasakė, kad čia raidės I.

Gilė nesiginčijo. Berašydamas jis gerokai praalko, todėl ėmė piešti riestainius. Mokytojas jam vėl paaiškino, kad nuo šios dienos riestainiai nebebus riestainiai, o raidės O.

Tai išgirdęs, Gilė baisiausiai nusiminė ir užbliovė:

— O ką aš dabar valgysiu?

Varnas jį nuramino, uždavė namų darbus ir padarė pertrauką.

Per skaičiavimo pamoką Balandis Gilei įrodė, kad brūkšnys ir riestainis nereiškia nei raidės I, nei raidės O, bet skaičių — 10. Prie jo prirašęs dar vieną skritulėlį, gautum visą šimtą.

Trečią pamoką Kregždė mokė Gilę piešimo ir lipdymo. Kol mokinys suprakaitavęs minkė molį, ji suspėjo paaiškinti, kad, sujungus tuos du skritulėjus lenktu brūkšneliu, išeis nei dešimt, nei šimtas, o seno Varno akiniai —

Tačiau broliai Šnekutis, Varnėnas ir Špokas, kurie mokė Gilę eiliavimo, dainavimo ir muzikos, nesutiko nė su vienu mokytoju ir atkakliai tvirtino, kad, prilipdžius prie tų skritutėlių iš kairės arba dešinės po brūkšnelį, išeina paprasčiausios natos —

Ruošdamas namų darbus, Gilė ėmė ir sumaišė, kaip ir kada prie tų skritulėlių reikia rašyti brūkšnelius. Jis ilgai suko kietą savo galvelę, pusę Žvirblio plunksnelės nugrauzė besikankindamas, kol surado išeitį. Atidžiai nupiešė vieną didelį riestainį, o prie jo pridėjo tiek brūkšnelių, kiek reikalavo parašyti kiekvienas mokytojas. Baigęs darbą, jis net pašoko iš džiaugsmo: kokia puiki išėjo saulė —

Rytojaus dieną Varnas, tik žvilgterėjęs į sąsiuvinį, tuoj perpyko ir kranktelėjo:

— Kampan!

Balandis nė žiūrėti nežiūrėjo, tik lakstė šaka šen ir ten, grašindamas dvejetu:

— Bus du, bus du, bus du!..

Trys broliai muzikantai net pritūpę švilptelėjo:

— Tiū! Fiū! Fit! — Ir, traukydami sparnus, ėmė svarstyti, ką toliau daryti su tokiu negabiu mokiniu.

Tik viena Kregždė suprato Gilės pastangas ir parašė jam penketą už taip puikiai nupieštą saulę.

Tris dienas Gilė gyrėsi visiems tuo pažymiu, o tėvas meiliai supo jį ant šakos ir ošė:

— Šššaunu, labai ššaunu...

Už viską labiausiai Gilei patiko Žvirblio fizinio lavinimo pamokos. Per jas nereikėdavo nei skaityti, nei rašyti. Žvirblis kiekvieną kartą atsivesdavo kurį nors savo sūnų, sustatydavo juos vieną priešais kitą ir liepdavo peštis.

— Čia, čia, čia,— šokinėdavo jis aplinkui, rodydamas, kur trenkti.— Smarkiau čirkšk, labiau pasipūsk!.. Kirsk, kirsk! Štai čia, čia, čia!

Kai abu mokiniai galutinai nusilpdavo, Žvirblis žvilgterėdavo į saulę lyg į savo laikrodį ir užbaigdavo pamoką:

*Viskas, vyrai, čyru, čyru,
Eisim praustis, šimts pipirų!*

Paskui visi trys grūdindavo savo raumenis kūdroje ir lepindavosi karštam pakrantės smėlyje.

Tačiau mokslai kas dieną ėjo vis sunkyn ir sunkyn. Betinginiaudamas Gilė prisirinko dvejetų net už lipdymą ir piešimą. Ir jei ne fizinis lavinimas, jis būtų pasidaręs kiauras dvejetukininkas. Tik vienas Žvirblis kaip reikiant atjautė vargšą mokinį ir už peštynes kartais suraitydavo trejetą. Laikas bėgo, ir mokytojai ėmė kalbėti apie artėjančius egzaminus. Gilė išsigando egzaminų ir susiruošė bėgti. Jis tikriausiai ir būtų pabėgęs, jei ne vienas atsitikimas.

Po labai kaitrios dienos Ažuolą ir jo gyventojus užpuolė pikčiurna Audra. Girių valdovas tik nusišiepė ir, įrėžęs šakas, be didelių pastangų atrėmė visus vėjų puolimus.

Bet Audra nerimo. Ji nusprendė sunaikinti šį giesmininkų medį, todėl visiems vėjams į pagalbą dar pakvietė visus pasaulio viesulus, suginė visus juodžiausius debesis, apsunkusius nuo ledų krušos, ir vėl puolė Ažuolą, plėšė nuo jo lapus, laužė šakas, bet tūkstantmetis stipruolis stovėjo kaip stovėjęs, nes tvirtai žinojo, kad, jam žuvus, žus ir visi jo gyventojai.

Jau Varnas vos laikėsi medžio viršūnėje, pridengęs sparnais jauniklius, jau Žvirblis iš baimės nebegalėjo ištarti nė žodžio, jau Balandis skaičiavo paskutines savo gyvenimo minutes, tik vienas Gilė, pamatęs, kaip vėjas į šipulius suskaldė jo pašiūrę su stalu ir kėde, labai apsidžiaugė, nes manė, kad, sugriuvus mokyklai, nebereikės mokytis. Sėdėdamas giliam plyšyje, jis erzino viesulus ir svaidė jiems dvejetais išmargintus sąsiuvi-

nio lapus, o šie, pajuodę iš pykčio, gainiojo juos po visą audringai kunkuliuojančią padangę.

— O dabar čiupkit Varną! — šaukė jiems Gilė.

Vos tik jis taip sušuko, tuoj į medį trenkė akinamas žaibas. Jis apsvaigino Ažuolą, o vėjai vieningai griebė galiūną iš apačios ir palengva ėmė versti ant šono. Sutrėtėjo stipruolio šakos, subraškėjo liemuo, o mirtinai persigandęs Gilė iškišo iš plyšio nosį pasižiūrėti, kas čia darosi. Tučtuojau viesulų verpetas jį pagriebė, susuko ir sviedė į tirštą juodą debesį.

— Tetuši, gelbėk! — dar spėjo riktelėti padauža.

Išgirdęs sūnaus riksmą, Ažuolas sukaupė paskutines jėgas ir ėmė dairytis Gilės. Tuo metu išseko ir visas viesulų smarkumas.

Kai nutilo Audra, Varnas susitaisė perkreiptą lizdą ir, girių valdovo prašomas, išsiruošė ieškoti pradingusio neklaužados. Tik trečią dieną aptiko jį, nublokštą į minkštą samanų patalą ir apneštą visokiomis šakelėmis ir lapais.

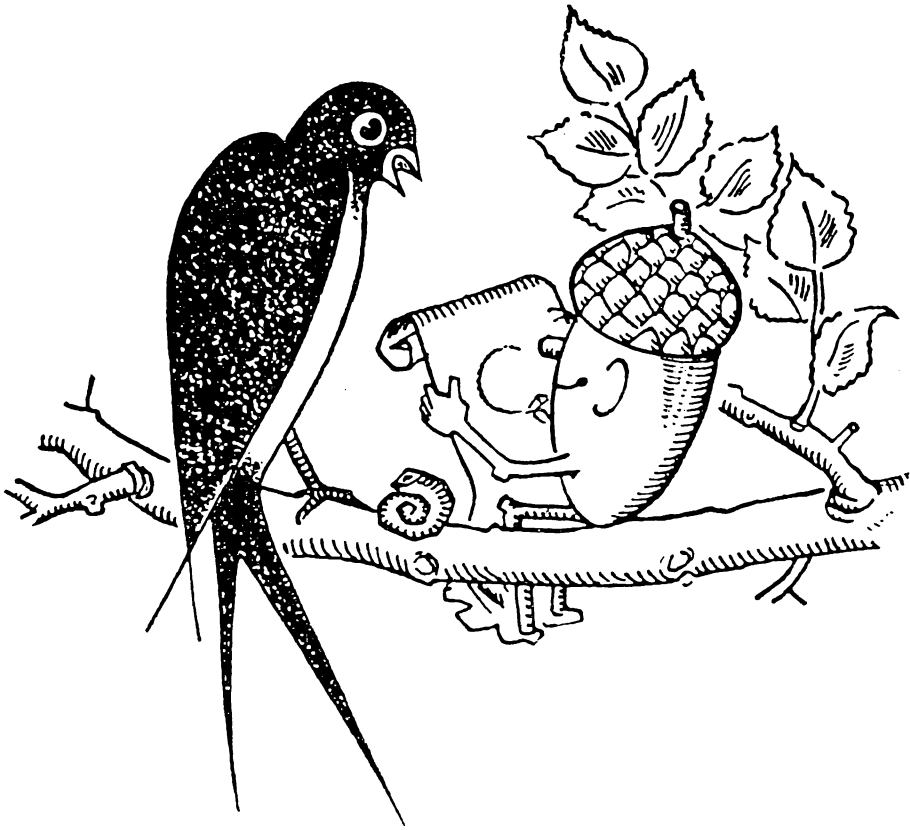
Visą kelią Gilė verkė ir drebėjo, manydamas, kad dabar kaip reikiant gaus pylos, kam suplėšė savo sąsiuvinį, kam padėjo Audrai sugriauti pašiūrę. Bet Ažuolas jo nebarė, džiaugėsi, sulaukęs sūnelio, narsuoliu vadino ir paprašė Šneikutį jo garbei sudėti smagią dainelę.

— Ar ne per anksti? — suabejojo poetas.

— Nieko, tegul visi žino, iš kokio molio mudu drėbti! — sūnui girdint, didžiavosi tėvas.

Tris dienas ir tris naktis Šneikutis galvojo, pačią su broliais pagalbon pasikvietęs, kol sukūrė tokią dainą:

*Šiandien aš tik mašalas,
Tik mažytė Gilė,
O rytoj aš — Ažuolas,
Ryt — valdovas girių!*

Šiai dainai užrašyti Varnas padarė kelis sąsiuvinius, Varnėnas parašė muziką, Kregždė nulipdė naują stalą ir minkštą patogią kėdę, o laimingas Balandis, gerokai paskaičiavęs, pastatė trigubai didesnę ir trigubai tvirtesnę pastogę. Čia pirmą kartą visi medžio gyventojai ir padainavo Gilei skirtą dainą. Tik Sraigė, jau visiems išsiskirsčius, dar tebeskubėjo į iškilmes, tempdama ant nugaros seną, dar senelio padovanotą kiaukutinę rašalinę.

Taip ir sužlugo paskutinės Gilės viltys pasprukti iš namų gerokai prieš egzaminus. Tačiau po tokių nuotykių jis dar labiau ėmė riesti nosį. Jam rodėsi, kad aplinkui jį gyvena tik vieni bailiai ir neišmanėliai. Jis net ant tėvo dabar nesigėdindavo surikti:

— Cit, seni! Šimtmečius stovi vienoj vietoj ir nieko neišmanai.

Ir ne tik su tėvu, bet ir su savo mokytojais elgėsi storžieviškai.

— Tegul dabar jūsų tėvas pabando man — brūkliu, brūkliu! — pūtėsi jis prieš balandžiukus.

— Man ir Varnas niekai,— plepėjo pagyrūnas žvirblaičiams.

— Tik pamanykit, kažkokie egzaminai! Aš užsimerkęs išlaikysiu,— didžiavosi jis kregždžiukams.

Bet egzaminų dieną visas Gilės narsumas staiga išgaravo. Jis vėl sumanė slėptis. Tik nespėjo. Vos iškišo galvą iš savo plyšio, tuoj apie jį susispietė smalsuolių būrys.

— Gilė dar parodys, ką gali,— kalbėjo vieni.

— Einu lažybų, kad šiandien vienas mokytojas turės jam parašyti šešetuką! — šaukė kiti.

Negalėdamas jais atsikratyti, Gilė nėrė stačia galva į kūdrą ir bandė pasislėpti už ajerų.

— Šitas vyras, šimts pipirų,— šaukė prie jo atskridęs Žvirblis,— šiandien baigia pirmą skyrių!

Gilė išplaukė į krantą ir, nuleidęs galvą, sugrįžo prie Ažuolo.

— Baigta,— pasakė jis, atsisėdęs prie egzaminų stalo, ir pajuto, kad jo širdelė iš baimės ėmė plakti kažkur kairės kojos kulne. Šiaip taip susitvardęs, jis pasimirkė plunksną į rašalą ir pasiruošė rašyti diktantą.

— Kran, kran... Nuskrido krankliai karan,— diktavo Varnas.

Gilė, ištempęs ausis, klausėsi, ką sako Varnas, plušėjo, rašė, bet per visą pamoką teparašė vieną pirmąjį žodį. Varnas pažiūrėjo į jį pro akinių viršų ir paklausė:

— Kodėl tik — kran?

— Todėl, todėl... kad krankliai jau nuskrido,— atsakė Gilė.

— Teisingai! — šaukė susirinkę nemokšos.— Teisingai, rašyk jam šešetuką!

Bet Varnas buvo nepalaužiamas. Tik gailėdamasis tėvo, jis Gilėi parašė didelį trejetą su dar didesne uodega.

Per skaičiavimo pamoką balandis atnešė du akmenėlius ir padėjo juos skyrium. Paskui sustūmė abu į krūvą ir paklausė:

— Kiek bus?

Gilė lenkė pirštus, krapštėsi galvą, graužė plunksną, kol sugalvojo:

— Ir čia vienas, ir čia vienas!

Balandis pasipūtė ir nepatenkintas ėmė vaikščioti šaka į priekį ir atgal.

— Bus du, bus du,— grasino jis mokiniui.

— Bus du,— pakartojo persigandęs Gilė.

Balandis patenkintas linktelėjo galvą ir prie dviejų akmenėlių pridėjo trečią. Paskui, kiek pagalvojęs, vieną iš jų atskyrė.

— Bus du,— mėgdžiojo mokytoją Gilė.

Balandis net pritūpė iš netikėtumo. Paskui jis iš keturių atėmė du, iš penkių — tris, iš šešių — keturis ir net iš dešimties — aštuonis, o Gilė visą laiką nesuklysdamas atsakinėjo:

— Bus du.

Susirinkę Gilės bičiuliai ir visokie smalsuoliai net šėlo iš džiaugsmo.

— Rašyk šešetuką! — šaukė jie Balandžiui.

— Pritūpęs rašau, pritūpęs rašau... Še! — burkavo Balandis ir vis dėlto parašė Gilei ketvertą.

Tik muzikantas Šnekutis geriausiai suprato smalsuolių norą ir leido Gilei pačiam pasirinkti bet kokią dainelę ir sudainuoti ją visiems.

— Man geriausiai patinka ta, kur apie mane sugalvojojot,— atsakė jiems Gilė.

Toks mokinio stropumas taip sujaukino Šnekutį, kad jis neišlaikęs pirmasis užtraukė savo sukurtą dainelę. Jam pritarė visi. Kadangi piešimo ir lipdymo egzaminų nebuvo, tai Varnas, aidint dainai, įteikė Gilei pirmos klasės baigimo pažymėjimą.

Nuo tos dienos Gilė taip pasipūtė, kad nebegalėjo susikalbėti net pats su savimi.

RAUDONBLAUZDIS PAUKŠTIS

Po egzaminų prasidėjo niekad nesibaigiančios Gilės atostogos ir niekad nesibaigiančios Ažuolo gyventojų bėdos. Tik pakilęs iš savo migio, Gilė tuojau imdavo rodyti, ko jis iš tikro yra vertas.

Atsidėkodamas Kregždei už pamokas, jis vieną kartą užlipdė moliu jos namelio duris. Parlėkus Kregždė beldė iš lauko, o kregždžiukai iš vidaus, bet nieko negalėjo padaryti: Saulė taip uždžiovino jas, kad reikėjo kviestis į pagalbą dailidę Genį. Jis prakalė naują angą ir pro ją ištraukė alkanus ir vos kvapą begaudančius kregždžiukus.

Gilė pats išsigando savo išdaigos ir prisiekė kaimynams daugiau taip nedarysiąs. Bet vos tik praėjo nuo to kelios dienos ir medžio gyventojai nustojo kalbėti apie biau rū jo elgesį, Gilė paėmė lentelę su užrašu „Varnėnas“ ir pakabino ją prie Žvirb-

lio būsto, o lentelę su užrašu „Žvirblis“ prikėlė prie Varnėno drevės. Pats pasislėpė už šakos ir laukia, kas bus toliau.

Parlėkė Varnėnas, skraido aplinkui ir stebisi:

— Jeigu nemokėčiau skaityti, pamanyčiau, kad lendu pas Žvirblį į svečius.

Parlėkė Žvirblis ir nieko nesupranta:

— Matyt, pati su Varnėnu butu pasikeitė.

Žvirblis įkišo į drevelį galvą, bet Varnėnienė kaip žiebė jam aštriu snapu į kaktą ir išvijo laukan. Žvirblelis atsitūpė, pasipurtė ir, kai nustojo iš akių lėkti žvaigždės, pamatė, kad siaurose jo namelio duryse kėpso įstrigęs Varnėnas.

Tik dabar kaimynai suprato apgaulę ir tuojau pat ėmė skųstis Ažuolui. Dar nebaigus šnekos, kūdroje pasigirdo baisus triukšmas. Gilė plaukė, užsikoręs ant Varlės Kuotrės nugaros, ir mojavo vėzdu. Kaimynai puolė gelbėti vargšės Kuotrės. Gilė pliumptelėjo į vandenį ir pradingo. Tik pavakarėje parsirado, įsikibęs žvirbliukui į uodegą, tylus, nusibalnojęs nosį.

Kol gijo žaizda, Gilės niekas nė akyse nematė. Tačiau netrukus jis vėl pradėjo krėsti išdaigas: užsikorė į Varno lizdą ir prismaigstė erškėčio spyglių.

Saulei leidžiantis, sugrižo Varnas, varniukus vedžiojęs, ir atsitūpė pailsėti. Tik bakst jam kažkas į gūžį. „Ar nebūsiu vinies sulesės“,— pamanė Varnas. Tačiau skausmas nudiegė ir pilvą. Senis neišlaikė ir pasiskundė pačiai:

— Kran, kran, kažkoks dieglys įsimetė pilvan.

Jis pabandė pasiversti ant šono, tuoj dieglys nudiegė sparną. Paskui nusmelkė koją ir vėl gūžį. Varnas taip garsiai ėmė kranksėti, kad susišaukė visus kaimynus. Apžiūrėję juoda-sparnį, jie net aiktelėjo iš nuostabos: visos Varno plunksnos buvo kaišiotė prikaišiotos erškėčio dyglių. Iki pat ryto varniukai net pritūpę traukė juos iš senos, surambėjusios tėvo odos.

Šis atsitikimas išvedė kaimynus iš kantrybės. Vieną šventvakarį jie surengė talką, nudrėbė nedidelį būstą, įtaisė jame grotas ir nutarė už kiekvieną nusikaltimą laikyti Gilę šaltojoje.

Dėl to neklaužada nė kiek nenusiminė. Jam net patiko toks žaidimas. Jis nesipriešino, ir į tą kalėjimą įlindo pats. Kaimynai negalėjo patikėti tokia laime ir smelkėsi prie lango pažiūrėti, ar tikrai tas padauža bent kartą nurimo. O Gilė miegojo susirietęs ir viena akele žiūrėjo, kas bus toliau.

Pirmas apgaule pastebėjo balandžiukas. Jis nustebeš šūktelėjo:

— Buvau baltas, dabar juodas!

Kas tik lindo žiūrėti prie grotų, tas išsitepė arba gūžį, arba galvą, arba snapą, nes Gilė kalėjimo grotas iš anksto buvo nuterliojęs suodžiais.

Visi Ažuolo gyventojai galutinai nusiminė ir beviltiškai nu-
leido rankas. Tik senasis Varnas, pasitaręs su Ažuolu, išskrido
pas savo seną bičiulį Apuoką pasiklausti, ką reikia daryti, jei-
gu neklažadai nepadeda net šaltoji.

Kitą rytą pro tą pamiškę važiavo korespondentai ir sustojo
Ažuolo pavėsyje pailsėti. Gilė dirstelėjo į juos, apžiūrėjo save
ir pasipūtė:

— O kuo aš blogesnis už juos? Ir aš mokslusėjau, ir aš
beretę turiu, ir manoji su spurgeliu, ir aš keliausiu rašinė-
damas.

— Kad po tavo kepure dar nieko nėra,— nepiktai subarė jį
Ažuolas.

Gilė baisiai užsigavo. Jis parodė tėvui liežuvį ir ėmė šaukti:

— Tu pats senas pūzras, tu pats nieko neišmanai!

Kaip Gilė sumanė, taip ir padarė: susisuko į dūdelę Varno są-
siuvinį, užsikišo už ausies Žvirblio plunksną, pasikabino po
kaklu Sraigės rašalinę su raudonu Putino rašalu ir iškeliavo.
Išėjo straksėdamas ir dainuodamas savo mėgiamausią dainą:

*Šiandien aš tik mašalas,
Tik mažytė Gilė,
O rytoj aš — Ažuolas,
Ryt — valdovas girių!*

Ažuolas mojo sūnui šakomis, lydėjo rūpestingu tėvo žvilgs-
niu ir sunkiai dūsavo:

— Negražu, negražu taip išeiti iš namų.

O Gilė strakaliavo, šokinėjo, baidė pakelės žiogus, gąsdino
vabalus ir vis tolo ir tolo nuo namų. Kiek laiko jis taipėjo —
sunku pasakyti. Pradžioje skaičiavo šalikelės medžius, bet grei-
tai pritrūko rankų ir kojų pirštų ir susipainiojo. Tada įsilipo į
aukščiausią smilgą pasidairyti. Aplinkui nesimatė nė gyvos

dvasios, tik toli lankoje stypčiojo kažkoks keistas raudonblaudis juodauodegis paukštis.

— Sveikas, Žąsine! — riktelėjo pribėgęs padauža. — Susipažinkim: paties storiausio pasaulyje laikraščio korespondentas.

Paukštis pasižiūrėjo į jį, pakraipė galvą ir sukaleno snapu:

— Ka, ka, kas tu toks?

— Ko, ko, korespondentas,— ėmė mėgdžioti Gilė.

— O ka, ka, kas aš toks?

— Žąsinas.

— Ta, ta, tada sveikas, Grumsteli.

— Tu ne tik kurčias, bet ir žabalas,— plūdo paukštį Gilė.

— Jeigu aš galiu būti Žąsinas, tai kodėl tu negali būti Grumstelis arba Sliekas? — ramiai atsakė paukštis.

— Neįžeidinėk, aš Ažuolo sūnus!

— Žinau! Bet tu esi ir pats didžiausias nemokša, jeigu Gandro neskiri nuo Žąsino. Nesipūsk, aš tave nuluptą pažįstu. Apie tavo pasileidimą jau visos varlės kvarksi.

Gilė nuo tų žodžių net neparaudo. Jis ir toliau nenusileido Gandrui:

— Mūsų medyje ne tik paukščiai, bet ir Sraigė eilėmis kalba, o tu nemoki.

— Galiu ir eilėmis,— atsakė Gandras. Truputį pagalvojęs, jis pridėjo:

Ta, ta, ta ir taukšt, taukšt, taukšt,

Kam tau, Gile, niekus pliaukšt?

Juk meluoti sarmata,

Taukšt, taukšt, taukšt ir ta, ta, ta.

Pamatęs, kad čia su melu toli nenueis, Gilė buvo besprunkęs į šalį, bet Gandras čiupo jį už pakarpos ir pasakė:

— Jeigu jau tu toks didelis eilių mėgėjas, tai pasiklausyk, ką apie tave balų lakštingalos čiauška.

Gilė bandė spardyti, draskyti, mušti, bet niekas negelbėjo. Gandras panėšėjo išdykėlį prie artimiausios kūdros ir, nepaleisdamas iš snapo, privertė klausytis. Neilgai trukus Kuotrės pusės seserių choras užtraukė jo garbei tokią dainą:

*Gilė pasileidęs,
Gilė išdidus —
Tai didelio tėvo
Nevykęs sūnus.
Jis nieko nemoka,
Jis nieko nežino,
Jį savo nelaimėi
Tetušis augino.*

Tačiau ir tie žodžiai Gilės nepaveikė. Jis čiupo akmenį ir tškė į kūdrą.

— Nutilkit, pūstapilvės! — sušuko. — Kai pasakysiu tėvui, tada žinosit.

Bet varlės nenusileido. Jos, matyt, buvo pasiryžusios apdairuoti visus padaužos žygius, kaip jis pešėsi, skriaudė silpnesnius, neklausė vyresniųjų ir be galo rietė nosį. Tačiau ir Gilė nepasidavė: vos tik pasigirsdavo kur nors varlių balsai, jis tučtuojau į tą vietą tškėdavo po kelis akmenis. Toks karas vyko gerą pusvalandį, bet varlių buvo daugiau: dar nenulėkus akmeniui į vieną kūdros šoną, kitam jau šaukia kelios:

— Kva, kva, kva... ranka kreiva!

Gilė ir joms akmenimis! Bet jau iš kito šono sklinda širdį veriamas šauksmas:

— Trenki, trenki, tuščiagalvi, kreivaranki!

Gilė ir toms akmeniui! O trečiame kampe dar garsiau kvatoja:

— Anava kva, kva, kva, jo medinė galva!

Gilei pritrūko ir jėgų, ir kantrybės, o varlės visuose kūdros kampuose taip šaukė, kad už kelių mylių skardėjo visa apylinkė. Joms atsiliepė kitų balų ir pelkių lakštingalos. Tokio vievingumo padauža dar nebuvo matęs. Todėl iš pykčio užsikimšo nykščiais ausis ir užmerkė akis.

— Na kaip, ar nepatinka? — paklausė jo raudonblauzdis.

— Patinka! — atsakė akiplėša.— Paleisk!

— Jeigu tu dar ir dabar nepasitaisai, tai mes ką nors kita sugalvosim,— kraipė galvą lėtapėdis Gandras.

— Ne tavo dalykas,— kirtosi su juo Gilė.— Paleisk!

Pakėlė Gandras Gilė nuo žemės, suplasnojo galingais sparnais ir nuskrido virš debesų. Greit mažajam išdykėliui apsisuko galva, aptemo akys. Jis nieko nebejuto. O paukštis vis nešė ir nešė jį tolyn per miškus ir kalnus, per upes ir ežerus į niekieno nematytą, niekur neregėtą Ydų šalį.

Taip ir nesuspėjo Varnas jam perduoti išmintingų savo bičiulio Apuko žodžių.

SPRINK-RYK

Atsipeikėjo Gilė nedidelėje pievelėje, prasitrynė kumščiais akis ir apsidairė aplinkui. Vietos buvo nykios ir visiškai nepažįstamos. Staiga jis prisiminė savo vaidą su Gandru ir pravirko šaltomis pykčio ir apmaudo ašaromis. Paverkė, pasiklausė, dar garsiau užbliovė, tačiau niekas neskubėjo jo raminti. Tada Gilė ėmė šaukti visa gerkle, šaukė šaukė, kol pajuto po savim didžiulį sūrų klaną. Bijodamas prigerti savo ašarose, Gilė pasislinko ant sausesnio kupstelio ir toliau žliumbė. Tik lyg tyčia

pasibaigė ašaros. Padauža dar kiek pašniurkščiojo ir, pasitrynęs rankove akis, patraukė skruzdžių numintu taku.

Ėjo neskubėdamas, apsidairydamas, tačiau žvilgsnis neturėjo už ko užkliūti: aplinkui plytėjo nyki, reta žolele apaugusi lyguma. Sutemo. Gilė pernakvojo po atviru dangum, o rytą pajuto, kad baisiai nori valgyti. Bet aplinkui nebuvo nieko valgomo ir nieko geriamo. Nors žemes ryk.

Antrą žygio dieną pilvas pritilo ir vos gurgėjo:

— Nors ra-ra-raselytę kokią!

Trečią dieną Gilės skrandis susitraukė, prilipo prie nugaros ir visai nutilo. Aptemo akys. Dvejinosi takas. Virpėjo kinkos. Nesulaukęs nakties, mažasis keliauninkas apsinakvojo po Traukučio lapu ir tuoj pat kietai užmigo. Rytą Gilė jau niekur nebenorėjo eiti. Jis net valgyti nebenorėjo.

— Tėveli, tėveli, aš tavęs visada klausysiu,— verkė Gilė be ašarų.

Pagailo Traukučiui Gilės.

— Kelk, ištižėli, kitaip pražūsi,— pasakė jis.— Eik nosies tiesumu, kol prieisi seną sodą. Tenai visko yra, net paukščių pieno. Tik saugokis, daug kas iš tenai nebegrižo.

— Ir tegul,— numojo ranka Gilė.— Aš vis tiek nepaeinu.

— O ko tu tam kiaukute prisipylęs turi?

— Čia rašalas, jo gerti negalima.

— Kaip išmanai,— atsakė Traukutis.

Gilė ilgai vartė rankoje rašalinę, kol pasiryžo sriubtelėti kelis lašus. Prarūgęs Putino uogų rašalas tik susuko jam žandus ir dar labiau padidino troškulį.

Šiaip taip jis pakilo nuo žemės ir, daugiau ilsėdamasis, negu eidamas, nukėblino prie senos, erškėčiais apaugusios gyvatvorrės. Įsikibo į ją ir susmuko. Už jos pasigirdo kažkieno spiegiamas balsas:

— Nenoriu, nevalgysiu! Aš geriau numirsiu! Duokit man sprink-ryk!

„Kas čia kalba apie valgi?“— sukluso Gilė ir, įtempęs paskutines jėgas, susidraskęs veidą, iškišo pro gyvatvorę galvą.

Seno gražaus sodo viduryje stovėjo puikūs rūmai, pastatyti iš įvairiaspalvių perlamutrinių geldelių ir gintaro. Kieme šnypšdamos tryško kelios gazuoto vandens versmės, visokiausių sulčių fontanai. Pro pravirus rūmų langus sklido skanūs kepsnių kvapai, nuo kurių Gilė tik laižėsi ir vos spėjo ryti plūstančias seiles.

Tuo metu pro rūmų langą išsoko kažkoks kamuoliukas ir kiek įkabindamas nukūrė prie valgiais nukrauto stalo. Jį vijosi sausa pasišiaušusi Skuja ir storas riestakojis Kankorėžis. Jie abu bėgdami meldė:

— Rėžiuk, sūneli, tik truputį, tik vieną šaukštelį!

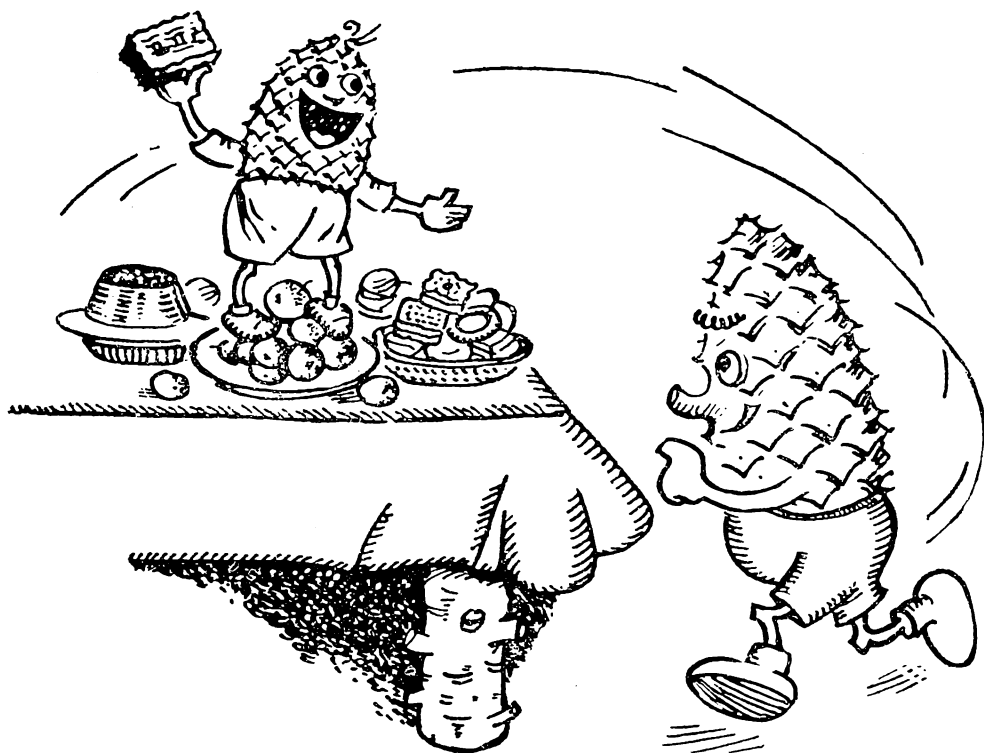
— Aš noriu sprink-ryk! — klykė kamuoliukas, lėkdamas aplink stalą.

Staiga Skuja sustojo, o Kankorėžis, išskėtęs rankas, vijosi toliau. Kamuoliukas nelaukė, kol jį sugaus. Jis užsoko ant stalo ir ėmė gintis nuo persekiotojų pyragaičiais, uogienėmis ir kitokiais skanumynais.

— Rėžiuk, nustok, žiūrėk, ką aš moku,— Kankorėžis kelis kartus persivertė kūliais ir ėmė vaikščioti ant rankų.

Karingai nusiteikusiam rėksniui tai patiko. Jis ėmė juoktis. Ir tik dabar Gilė pažino, kad čia yra mažas kankorėžiukas, tėvų vadinamas Rėžiuku. Jo tėvas, nežinodamas, ką daryti, vaikščiojo keturiomis ir ritinėjo nosimi akmenukus.

— Na, o dabar šaukštelį,— pasakė Skuja besišypsančiam sūnui ir atkišo kažkokį stiklainį.

— Nenoriu, nereikia! — vėl ėmė spiegti Rėžiukas, trypdamas kojom. Pagavęs nuo stalo didžiulį tortą, jis sviedė juo į motiną.

— Kam nervini vaiką! — užpyko ant jos Kankorėžis.— Tegul sau nevalgo.

— Tegul nevalgo,— nusileido Skuja.

— Jūs gudrūs, jūs mane apgausit,— nesutiko išdykėlis. — Tegul ji numeta stiklainį ant žemės,— liepė jis motinai.

— Aš jį padėsiu ant stalo,— pasakė Skuja.

— Ne, sudaužyk, sudaužyk!..— ėmė trypti Rėžiukas. Ir šaukė tol, kol Skuja numetė stiklainį.

Skanūs valgių kvapai šiek tiek atgaivino Gilę. Be to, jam pasidarė be galo pikta, kad jis turi mirti badu, o kažkoks išlepėlis gali nebaudžiamas drabstyti tokiais skaniais valgiais. Gilė neišlaikė. Pribėgęs prie kankorėžiuko, čiupo jį už kojų, nusitraukė nuo stalo ir ėmė iš visų jėgų purtyti.

— Kaip tu drįsti?! Kaip tau ranka pakyla? — Ir, neberasdamas daugiau žodžių, šveitė išlepėlį ant žemės.— Še tau už viską!

Kankorėžis, pamatęs neprašytą svečią, mušantį jo vienturtį, puolė Gilę. Tas išsisuko nuo smūgio ir, kaip buvo mokęs Žvirblis, trenkė Kankorėžiui į paširdžius. Storulis žnektelėjo ant tako, kad net žemė sudrebėjo.

Kol jiedu mušėsi, Skuja visa gerkle šaukė:

— Sargyba! Sargyba! Užmušė!..

Gilė nieko nematė ir negirdėjo. Prišokęs prie stalo, jis šveitė, kas papuolė. Pirmas sargybinis griebė už rankų, bet Gilė pasipurtė, nubloškė jį kūliais ir, pasičiupęs ąsotį, norėjo užgerti niekaip nenuslenkantį kąsnį. Dabar puolė keli sargybiniai iš karto ir užlaužė jam rankas. Sulos ąsotis nukrito žemėn ir sudužo. Gilė dar norėjo ką nors pasigriebti, bet sargybiniai tvirtai surišo jam rankas plaušais.

Atsipeikėjęs Kankorėžis įsakė Gilę sukaustyti grandinėmis ir prirakinti prie didžiulės sienoje įmūrytos rinkės, o pats, atskaičiavęs penkis žingsnius ir įsitikinęs, kad Gilė jo nebepasieks, sėdo tardyti.

— Kas tu toks esi, plėšikas ar vagis?

— Aš mokyčiausių mokslų daktaras ir storiausių laikraščių korespondentas.

Kankorėžis susiraukė ir treptelėjo koja.

— Klausyk, mielas, šiose apylinkėse tegyvena mano vergai, mano kareiviai ir mano tarnai. O visi kiti pabėgėliai yra plėšikai ir vagys. Tai kas tu toks būsi: plėšikas ar vagis?

Gilė daug kartų žaidė plėšikus ir net svajojo būti jų gaujos vadu, bet dabar apie tai negalėjo būti jokios kalbos. Jis tylėjo.

— Įkresti jam! — įsakė Kankorėžis.— Tegul sūnus pasimoko.

Keli tarnai parmetė jį ant žemės, užsėdo ant galvos ir kojų ir ėmė luoti rykštėmis.

— Žiūrėk, ir tau šitaip bus, jeigu nieko nevalgysi,— mokė Skuja savo vienturtį lepūnėlį.

Gilė kentė, sukandęs dantis, ir neišleido nė garso. Pirmą kartą gyvenime jis patyrė tokią baisią neteisybę: kankorėžiukas nevalgė, kankorėžiukas išdykavo, o nelabieji tarnai mušė jį, Gilę, norėdami įbauginti tą nedorėlį. Ši skriauda taip sugraudino jį, kad nesusilaikė ir tyliai pravirko. Verkė, neturėdamas ašarų.

Kankorėžis mostelėjo įsismaginusiems tarnams — paliepė nustoti mušus ir vėl paklausė:

— Šiandien mano sūnus Rėžiukas susapnavo labai gardų užsieninį valgį, kuris vadinasi sprink-ryk. Gal tu žinai, kaip jis gaminamas?

— Kad ir žinočiau — nesakyčiau, — atšovė jam Gilė. — Jūs patys didžiausi bailiai ir niekšai, jeigu devyniese mušat vieną, ir dar surakintą!

— Pridėkit jam už tai, kad nežino, ir už tai, kad nenori sakyti,— paliepė Kankorėžis.

Tarnai nesigailėjo nei savęs, nei mušamo.

— Žiūrėkit, ir jums taip bus,— gąsdino juos Skuja.— Paguldėt vakar alkaną mano sūnelį, todėl jis ir susapnavo nebūtus valgius.

Gilė tylėjo ir kramtė lūpas.

Matydamas tokį vaizdą, Rėžiukas išsigandęs atsisėdo už stalo ir sutiko suvalgyti pyragaitį.

Šeima iškilmingai pietavo, o Gilė taip ir tūnojo prirakintas, sargybinių saugomas, negalėdamas pasiekti nė vienos versmės ar fontano. Per visus pietus jam niekas nenumetė nė mažiausio trupinėlio. Nenorėdamas žiūrėti į valgančius, jis nususuko į sieną ir stipriai stipriai sugniaužė kumščius.

— Žiūrėk, brangioji, kaip valgo mūsų Rėžiukas, kad net ausys linksi. Matyt, prieš kiekvienus pietus reikės šitam plėšikui lupti kailį,— džiūgavo Kankorėžis.

— Būtinai,— pritarė jam Skuja,— nes kitaip mūsų sūneliui gali vėl dingti apetitas.

Nuo tų žodžių Gilei pašurpo visas kūnas kaip žąsino oda.

AŠ TIK PAPRASTAS ŽIRNELIS

Pasiutėlis Kankorėžis tebelaikė Gilę senajame sode, prirakinęs prie mūro sienos, ir prieš kiekvienus pusryčius ar pietus mušė, tuo norėdamas padidinti savo sūnaus apetitą. Nuo suaugusių neatsiliko ir kankorėžiukas. Linksmindamasis jis mėtė į vargšą belaisvį maisto likučius ir graužtukus, šaudė iš kompoto išgriebęs kauliukus ir net spiaudėsi, daugiau nieko neturėdamas po ranka.

Nesigailėjo Gilės ir tarnai. Pasitaikius progai, jie ne blogiau už ponus išgieždavo savo pyktį ant prirakinto belaisvio ir dar apšaukdavo nešvankiausiai žodžiais. Per kelias dienas pikta Kankorėžio valia Gilę pavertė kažkokia šiukšlių dėže, į kurią visi rūmų gyventojai metė tai, kas jiems patiems buvo biauuru ir nemalonu.

Gilė kentė visus pažeminimus ir nuoskaudas, bet nė valandėlę neprarado vilties pabėgti. Kai tik rūmuose visi sumigdavo,

o sargybiniai, parimę ant savo iečių, imdavo snausti, jis tuoj pat pradėdavo zulinti grandines į aštrų akmenį. Tik viskas buvo veltui. Sargybos viršininkas Erškėtis tai pamatė ir įsakė senas grandines pakeisti naujomis, o savo pulko sargybiniams erškėtukams liepė Gilei priminti:

— Čia visi gyvena ir miršta tik iš pono Kankorėžio malonės.

Erškėtukai vaikščiojo ten ir atgal, užsivertę ant pečių dygias ietis, ir po kelis kartus per dieną primindavo Gilei, iš kieno malonės jis turi kentėti tokias kančias. Gilė vis tiek nemanė pasiduoti: jis ėmė klibinti į sieną įmūrytą rinkę. Tačiau ir tai Erškėtis pastebėjo. Jis liepė Gilę prirakinti prie naujos rinkės.

Vieną kartą, kai Gilė susimąstęs kūrė naujus pabėgimo planus, kažkas šaukdamas išlėkė pro langą, persivertė kelis kartus kūliais ir žnektelėjo jam prie kojų. Pasilenkęs Gilė patamsyje pamatė mažą apskritutį gyvą daiktą su pasišiaušusiu gelsvų plaukų kuodeliu. Jis vos girdimai vaitojo ir šaukėsi mamos.

Nieko nelaukdamas, Ažuolo sūnus įsikibo Vijokliui į lapą ir nupurtė prisitrenkusiajam ant galvos patį stambiausią rasos lašą.

Atgaivinęs paklausė:

— Kas tu toks esi?

— Žirnis.

— O kodėl tu šokinėji pro langą, jeigu pro duris galima nė nesusitrenkus išėiti?

— Mane Rėžiukas išmetė.

— Ką tu čia veiki tuose biauriuose rūmuose?

— Mane sugavo erškėtukai bedirbantį lauke ir atvarė linksminti to pasipūtėlio ir nevaleivos Rėžiuko.

— O mane mušdami, jie tuo baugina jį,— pasiskundė Gilė.

— Jie su visais taip elgiasi. Man tas neklaūžada ir rankas, ir kojas sukinėdavo, žemėse užkasdavo, barškučiuose

barškindavo, lyg aš būčiau ne gyvas padaras, o koks žaisliukas. Geri vaikai ir su žaislais taip nesielgia. O kas tu toks būsi?

— Aš Gilė Ažuolas, įžymus rašytojas ir rašymo mokslų daktaras.

— O aš tik paprastas Žirnelis,— sunkiai atsiduso jis ir nuleido galvą.— Mano tėvą kaime Greituku vadina.

— Tai gal tu sportininkas?

— Ne, šiaip sau, kai prispiria bėda.

Gilei patiko Žirnelio nuoširdumas, ir jis pasiūlė:

— Jei nori, aš tave vadinsiu bėgimo čempionu.

— Man nereikia. Bet koks tu kepurėtas!

— Matai, kepurė man reikalinga tam, kad taip greit neatauštų puikios mintys,— pasigyrė Gilė.

— Oho! — nusistebėjo Žirnis ir vėl atsiduso.— Tu, matyt, labai išmintingas.

— Žinoma, bet aš dar daugiau pamiršęs,— nė nemirktelėdamas rietė Gilė.— Bet dabar tai nesvarbu. Tu, vyruti, rodos, nesurakintas?

— Ne, ant manęs nesilaiko joks pantis.

— Tai labai gerai, tada tu man padėsi pabėgti.

— Ne! Nė už jokių pinigų. Tu žinai, ką reiškia Kankorėžio pyktis? Jis mus gyvus sukapos ir vištoms sulesins.

— Ar šitas ežiakailis valkata? Šitas riestakojis storulis? Tu būtum matęs, kaip aš jam dėjau į paširdžius, kad net kojas užrietė!

— Užtai ir sėdi prirakintas.

— Tai kas, bet nors žinau už ką.

Dar nespėję susidraugauti, jiedu susipyko ir sėdėjo abu pasipūtę. Žirnis neiškentė pirmas:

— Lengva tau pasakyti. O ar žinai, kad šitas Kankorėžis yra vyriausiasis Ydų šalies sienų sargybinis? Jis su savo erškėtu-

kais gali tave ne tik nušauti, bet ir varinėti palei sieną, kol tau visiškai sudils kojos. Jis gali mudu į miltus sumalti, jis gali iš mudviejų girą užraugti... daug ką jis gali. Jis baisnis už žvėrį.

— Tuo labiau mums reikia bėgti.

— Aš bandžiau, bet nieko neišėjo: vienoj pusėj — jūra, kitoj — upė, trečioj — kalnas ir nė trupinėlio dirvono.

— O kas ketvirtoj?

— Neklausk, blogiausia, kas tik gali būti pasaulyje,— miškas. Toks tankus, kad vargu ar mudu prasiskverbtume.

— Aš prie miškų pripratęs. O ar tas miškas į saulės pusę?

— Į saulės. Tik ten paukščių knibždėte knibžda.

— Vis tiek reikia bėgti.

— Tada bėkim,— pakilo Žirnis ir tuoj pat išsitiesė ant žemės. Jį užgulė Gilė.

— Čia visi gyvena tik iš pono Kankorėžio malonės,— pasakė eidamas pro šalį sargybinis.

— Koks tu neatsargus,— pašnibždėjo išsigandusiam draugui Gilė.— O kas man pančius atrakins?

— Tu daktaras, tu ir galvok,— gūžtelėjo pečiais Žirnis.

— Aš jau sugalvojau. Tu atsargiai nuriedėk į Kankorėžio miegamąjį ir pavok iš jo raktą. Po pagalviu jį laiko.

Gilė pakylėjo sąmokslininką, šis nusitvėrė už Vijoklio stiebo ir nusliugė aukštytyn. Netrukus Žirnelis pradingo tamsioje lango kiaurymėje. Gilė laukė sugrįžtant draugužio ir niekaip negalėjo sulaukti. Ištempęs ausis, klausėsi kiekvieno brakstelėjimo, mažiausio nakties garso. Širdelė taip dunksėjo, taip plakė, kad būtų prižadynusi arčiausiai stovintį sargybinį, jeigu nebūtų laiku susičiaupęs.

— Miega lyg pusnim užklotas,— pirmiausia pasigirdo

Žirnelio balsas, paskui pasirodė jo linksmas kuodelis, o galiausiai išlindo ir jis pats.

Gilė pagavo jį į glėbį, apkabino ir nebenorėjo paleisti, tarsi pačią laisvę būtų laikęs rankose.

— Čiupk raktą,— nesidavė glamžomas Žirnis.

— Tu nieko nesupranti, tu nieko neišmanai,— vis dar nepaleido jo Gilė.— Aš pirmą kartą gyvenime išgijau draugą. Pirmą!

— Na gerai, gerai.— Žirnis greitai atrakino grandines ir norėjo numesti jas į pasienį, bet Gilė sulaukė jį ir užsimetė tuos pančius ant peties.

— Kam jie tau reikalingi? — nustebo Žirnelis.— Tik skambės.

— Nejaugi aš, turėdamas laisvas rankas ir tokį draugą, neatsiteisiu su šituo žiauriuoju Kankorėžiu? Tu dar mažai mane pažįsti.

— Įkliūsim,— drebėjo Žirnelis.— Tu ir apie mane pagalvok.

— Tada verčiau vėl mane prirakink,— pasakė Gilė.

— Tu geriau žinai, tu daktaras,— nusileido bičiulis.

Pro šalį praėjo užsimiegojęs sargybinis ir perspėjo:

— Čia visi ir miršta tik iš pono Kankorėžio malonės.

Suokalbininkai užlipo perlamutriniiais laiptais ir tyliai nušlepsėjo gintariniais rūmų koridoriais. Kankorėžio miegamojo nereikėjo ilgai ieškoti: pro duris sklido garsus, lubas kilnojan-tis knarkimas. Erškėtukai sargybiniai koridoriuje laibais balse-liais pritarė savo viršininkui.

Draugai tyliai išgavo vidun. Vienoje lovoje, išvertęs pilvą, miegojo Kankorėžis, o kitoje — susirietusi Skuja. Gilė atsargiai prisėlino ir dar atsargiau surakino jiems abiem kojas. Paskui ėmė dairytis Rėžiuko.

— Sprunkam,— timptelėjo jį Žirnis, ir abu nucipeno į kitą kambarį, kuriame miegojo Rėžiukas. Gilė ir čia neiškentė, neiš-

krėtęs pokšto. Greitai susirado sąsiuvinį, rašalą ir plunksną, pasimirke pirštą rašale ir nutepė mažajam nedorėliui raudonus ūsus.

Atsidūrę kieme, bičiuliai pribėgo prie gazuoto vandens versmės ir nuskandino geležinių pančių raktą, o patys išlindo pro erškėčių gyvatvorę ir pasileido raustančio dangaus pusėn.

Tik patekėjus saulei, sargybinis pamatė, kad dingo Gilė. Jis tuoj pat pakėlė baisiausią triukšmą.

— Pabėgo! Pabėgo! — šaukė, tvodamas ieties galu per pakabintą keptuvę.

Išgirdęs klyksmą, Kankorėžis šoko prie durų, o Skuja — prie lango, bet abu išsitiesė ant grindų. Gulėdami jie pamanė, kad juos kažkas velka už kojų. Tada Kankorėžis šoko prie lango, o Skuja — prie durų. Ir vėl abu nuvirto lyg pakirsti.

— Gelbėkit! — šaukė Skuja.

— Pasigailėkit! — baubė Kankorėžis.

Nubudęs į jų kambarį atbėgo ir mažasis nenaudėlis Rėžiukas. Tėvai, išvydę raudonus jo ūsus, pamanė, kad kraujas, todėl taip smarkiai puolė prie sūnaus, kad nuvirtę abu išsisuko kojas. Bepuldinėdami jie prasimušė kaktas ir susiplojo nosis.

Taip ir atrado juos betįsančius sargybos viršininkas Erškėtis.

— Pasivyt! — šaukė jam pamėlęs iš pykčio Kankorėžis.

— Atrakyt! — nenusileido pageltus žmona.

— Pasivyt! — įsakinėjo Erškėtis.— Atrakyt!

O erškėtukai puldinėjo čia į vieną, čia į kitą pusę, kol galutinai nuvargo ir suvirto pailsėti.

— Atrakyt! — tik po geros valandos, įsikibus Kankorėžiui į plaukus, nugalėjo Skuja.

Visi dvaro pavaldiniai puolė ieškoti rakto, bet niekur jo nerado. O raktas vis grimzdo ir grimzdo bedugnėj gazuoto vandens versmėj.

GILĖS PAGROBIMAS

Žirnis tikrai nesigyрэ Gilei, sakydamas, kad prireikus gali smarkokai pabėgėti. Ištrūkęs iš Kankorėžio dvaro, jis visą laiką skuto pirma savo draugo, nesiekdamas kojomis žemės. Gilė atsiliko, bet nenorėjo pasirodyti silpnas, todėl visą laiką aiškino:

— Tau bepigū... Man sąsiuvinis krinta... Rašalas taškosi... Plunksna nuo ausies slysta...

○ Žirnis vis tolo ir tolo. Ir, kai žolėje išnyko net jo pasišiušęs kuodas, Ažuolo vaikas neišlaikė ir suriko:

— Pa-sil-sė-kim!

— Negalima, jau švinta! — atsakė Greitukas ir dar smarkiau pasileido.

Nors ir kaip draugai skubėjo, bet rytai kaskart vis labiau balo ir balo. Pirmieji Saulės spinduliai jau paauksavo dangum plaukiančius debesėlius ir palengva leidosi žemėn.

Staiga viršuje suplasnojo kažkoks paukštis ir taip garsiai sučireno, kad Greitukas išsigandęs persivertė septynis kartus per galvą ir nuriedėjo į žolę slėptis. Paukščių jis tikrai bijojo.

Už jo užkliuvęs, išsitiesė ir Gilė.

— Ką nori daryk, tik nesulesk,— susiėmęs rankom už galvos, raičiojosi Žirnis.

— Aš... ne... paukštis,— negalėjo atgauti kvapo Gilė,— nebijok.

Saulė, žvilgterėjusi akies krašteliu pro tamsaus miško viršūnes į žemę, nesusilaikė ir nusišypsojo. Viduryje plyno lauko, pakišęs galvą po lapu, gulėjo narsusis Žirnis, nepabijojęs vienas įlįsti į Kankorėžio miegamąjį, ir drebėjo iš baimės prieš nedidelį, padangėje čirenantį Vyturėlį. Šalia jo be kvapo tį-

sojo kitas drąsuolis — Gilė, kuris ne kartą gyrėsi viena koja apstraksėsiąs visą pasaulį. Gulėjo abu ir nedrįso pajudėti.

— Ko tu drebi? — pirmasis atitoko Ažuolo vaikas.

— Tau bepigū slėptis, tu pailgas, o aš — toks paritus, toks pastačius, nors žemėn lįsk.

— Tas paukštis nieko nedaro, jis čiulba Saulei,— ramino bičiulį Gilė.

— O kai pagiedojęs užsimanys lesti?

— Jis gi mato, kad mudu taikūs keleiviai.

— O jeigu išalkęs užmirš? Girdi, kaip rėkia? Gąsdina.

— Netiesa, jis džiaugiasi. Paukščių kalba jo giesmė štai ką reiškia:

*Čir vir vir pavasarį
Išvedžiau vaikus į pašalį —
Plikapilvius, plikapilvius...*

*Čir vir vir per vasarą
Rinksim kartu lesalą —*

Tik ryk — mugurkt, tik ryk — mugurkt!..

— Jeigu dar vaikus prisišauks, tada mums galas,— tebedrebėjo Žirnis.

— Jeigu esi toks bailys, gali grįžti pas tą tarkakaklį Kankorėžį. Jo sode pienu upės plaukia, o jis mane kelias dienas troškuliu marino, vandens lašelio gailėjo.

— Ne tave vieną,— atsiduso Žirnelis.— Aš prieš patį Liūtą galiu šiauštis, bet paukštelio, nors ir padaiguoto, be galo bijau. O kas bus miške?

— Nenusimink, aš medžio vaikas. Miškas man vieni niekai, kylam,— drąsino Gilė žaliaskruostį Žirnį.

— Kylam,— lyg ne savo kojom pajudėjo Greitukas.— Mano tėvas irgi ant rykštės augo. Medžių ir aš nebijau. Daug baisėni tie, kurie juose tupi.

Nors ir drąsinosi žodžiais, tačiau su kiekvienu žingsniu Žirnis vis labiau atsiliko nuo draugo ir be paliovos dairėsi atgal. O pamiškėje, išgirdęs daugybės paukštelių čiulbėjimą, jis išbalo ir tyliai paprašė:

— Gal dar pasilsėkim?

— Su mielu noru,— atsakė Gilė.— Sėskim, o aš tau papasakosiu, kaip kartą net patį Varną nugalėjau. Žinai, brolyti, aš ir su Ereliu galėčiau susikibti, jeigu jis manęs nebijotų.

Žirnelis norėjo sudrausti draugą, kad tas per daug nesigirtų, tačiau iš kažkur ant žemės plumptelėjo baisus žvėris. Jis čiupo Gilę už pakarpos ir nusinešė į medį.

— Drauguži, tave neša! — apmiręs iš baimės, klykstelėjo Žirnis.

— Ačiū, kad perspėjai! — vos spėjo šuktelėti Gilė ir kartu su žvėrimi pradingo drevėje.

Kad ir kaip bijojo, kad ir kaip tirtėjo pakinkliai ir barškėjo dantys, tačiau bėgti Žirnelis nesirengė. Reikėjo gelbėti nelaimėn pakliuvusį bičiulį.

Greitukas pasislėpė už lapo ir atsargiai ėmė dairytis. Iš drevės vėl pasirodė tas baisus ilgauodegis žvėris ir kažkur nučiuoksėjo. Tai buvo Voverė, bet Žirnelis jos nepažino, nes dar nė karto nebuvo matęs. Po kiek laiko, kažką nešdama dantyse, ta pabaisa vėl sugrįžo į drevenę.

„Kad ji tokia baisi ir didelė — dar pusė bėdos, bet kaip aš pasieksiu tą skylę?“ — svarstė Žirnelis, ieškodamas parankaus ginklo.

Ir, pasičiupęs aštrų pušies spyglį, jis drąsiai nuėjo į mišką vaduoti draugo.

KO ŽIRNIS NEGALĖJO NEI PAČIUPINĖTI, NEI UŽUOSTI

Apėjęs kelis kartus tą didžiulį medį, kuriame pasislėpė žvėris, Greitukas nieko įtartino nepastebėjo, tik labai nuvargo ir atsisėdo ant kažkokio rudo kelmelio pailsėti. Tačiau kaip jis nusigando, kai pajuto, kad tas kelmas juda ir palengva kelia jį aukštyn. Žirnis greitai nušoko nuo jo ir pasiruošė gintis, tik jo niekas nepuolė.

Prasiskyrus samanoms, Greitukas pamatė, kad tas rudas kelmelis pavirto ruda kepure. Dar po kiek laiko išlindo ir lieknas tos kepurės savininko liemu.

— Sveikas,— atsargiai ištiesė jam ranką Greitukas.— Bet aš tavęs visai nepažįstu.

— Aš Lepšiukas. Fi, kaip čia šalta!

Kol jie pasisveikino, Lepšiukas pasidarė lygus Žirniui.

— Kaip tu gyvuoji? — kalbino toliau nepažįstamąjį Žirnis.

— Baigiu nusigalabyti. Po samanom vos neuždusau, o čia, matyt, reikės nuo šalčio kojas pakratyti,— besiskųsdamas išglebėlis praaugo Žirni.— Dar kepurę kažkas ant šono nusuko.

— Mano draugą baisiausias žvėris pagrobė, ir tai aš neverkšlenu, kautis rengiuosi. Pakentėk ir tu.

— Nekentėsiu!

— Nebūk toks ištižėlis. Padaryk mankštą, apšilk, ir praeis drebulys.

— Bijau, dar sušilsiu, suprakaituosiu, paskui vėjas perpūs, ir gausiu slogą. Aš labai bijau slogos.

Jiems besikalbant, Lepšiukas Puslepšiu pavirto. Tai pastebėjo ir Baravykas. Jis atmerkė užgriuvusias akis, pūstelėjo į ūsą ir burbtelėjo pulkaunyko balsu:

— Į baravykus pasižiūrėdamas auga!

Pulkaunyko balso prižadinti, apie Lepšį susispietė kazlėkai, kelmučiai, rudmėsės, pienės ir kitoki maži grybeliai. Jie nu-
stūmė Žirni į šalį, susikibo rankomis ir, šokdami ratelį, šūkčiojo:

— Tegyvuoja pats baravykiškiausias Lepšis!

— Valio pusantralepšiui!

— Lepšis — tai Baravykas šiandien!

Nuo tokių pagyrų išglebėlis net apglito visas.

— Jis galėtų būti dar didesnis, bet...— pulkaunykas užsimer-
kė ir užmigo.

— Gali, gali, kaip negali! — kaip vienas atsiliepė maži gry-
beliai ir puolė traukti Lepšį už ausų.

— Neišlaikysiu! — spardėsi nukeipėlis.

— Mes savo pečiais paremsim! — nedavė jam prasižioti rud-
mėsės.

— Man galva apsisuks,— murkė ištižėlis.

— Įsikašk apykaklę! — patarinėjo kazlėkai.

— Neišturėsiu! — žliumbė skystablauzdis.

— Mes tau padėsime,— drąsino kelmučiai.

Lepšis kilo kaip ant mielių. Rudmėsės, kazlėkai, kelmučiai, pienės ir kiti smulkūs grybeliai nebegalėjo pasiekti jo ausų, tačiau jie lipo vienas ant kito ir vis traukė, tempė net išsišiep-
dami. O Lepšis vis didėjo. Greitai maži grybeliai ne tik Lepšio ausų, bet ir pakinklių nebegalėjo pasiekti, tačiau jie vis dar šaukė:

— Auk, stiepkis, mes tau padėsime!

Žirnis prasispraudė pro rėksnius ir mandagiai tarė:

— Na, ir ištįsai, brolyti! Gal dabar ir mane ant to medžio ša-
kos pakylėtum?

— Nepakylėsiu, pasitempti bijau.

— Juk tu už mane jau šimtą kartų didesnis.

— Užtai ir negaliu, dar kotas sulinks.

Žirnių paėmė baises piktumas, bet jis negalėjo karščiuotis. Jo draugužį kas akimirka galėjo praryti tas baises žvėris. Todėl jis prašė. O Lepšis verkšleno, raivėsi ir nenorėjo palikti šiltutėlio samanų patalo. Tačiau ir nejudėdamas tas skystakošis ištįsėlis augo nežmoniškai: kas žodis — tai sprindis, kas antras — tai du, kaip rūgdamas suglitėlis pūkstė, plėtėsi, viską užstodamas savo šešėliu. Žirnis net pritūpė iš nuostabos: koks didelis tas Lepšis gali išaugti per dieną!

— Klausyk, slunkiau, tu jau tūkstantį kartų už mane didenis. Tau nieko nereiškia mane kilsterėti. Tik pirštelį pajudink, ir aš savo draugui gyvybę išgelbėsiu.

— Negaliu, aš vos savo kepurę nulaikau. Neturiu sveikatos.

— Tu toks didelis.

— Užtai ir didelis, kad man visi, o aš niekam nepadedu.

— O kad tu nuo koto nusmuktum! — nusispiovė Žirnis ir nukubėjo ieškoti pagalbos kitur.

— Mes jam padėsime! — pavymui šaukė mažieji grybeliai.

Tarp dviejų eglaičių, pasibalnojęs nosį didžiuliais akiniais, tinklus mezgė Voras.

— Klausyk, mezgėjau, ar negalėtum man padėti nelaimėje? — paklausė jo Greitukas.— Tik aš labai skubu.

— Jeigu tu ne musė — prašom,— atsakė kupročius.

— Aš Žirnis. O bėdon pakliuvo mano draugas Gilė. Jį pagrobė toks rudas išverstakis žvėris.

— Ar tas žvėris drevėj gyvena?

— Drevėj.

— Ir po medžius karstosi?

— Karstosi.

— Ne, nepadėsiu.

— Kodėl?

— Todėl, kad ir aš tą patį darau.

Nuo tų žodžių Žirneliui net akyse patamsėjo. Jis nebežinojo, nei kaip prašyti, nei kaip maldauti to kietaširdžio pasalūno, mezgancio nelaimės tinklus. Per žalius jo skruostus nuriedėjo kelios ašaros.

— Ko tu verki? — nustebo Voras.

— Juk draugas žūsta, — gaudinosi Žirnelis.

— Draugas — tai dar ne tu.

— Man vis tiek, aš turiu jam padėti.

— Jeigu tu taip nori, tai aš pasakysiu: tavo draugas pakliuvo į Voverės rankas.

— Gal ir į Voverės, bet jį vis tiek reikia gelbėti.

— Nebūtina,— papurtė Voras galvą.— Jam iki žiemos nieko neatsitiks.

— Tu pats didžiausias miško beširdis,— užpyko Žirnelis.— Kaip aš galiu taip ilgai laukti?

— Aš tau ir neliepiu. Per tą laiką tu susirasi dešimt dar geresnių draugų.

Šie žodžiai Žirni galutinai supykė. Jis pasižiūrėjo į Vorą, į pušies spyglį savo rankose ir neryžtingai žengtelėjo į priekį. Sunerimo ir Voras. Jis pasitaisė akinius ir įdėmiai apžiūrėjo Greituką.

— Ar tu tikrai ne musė? — pasiklausė jis Žirnio.

— Še dokumentus,— vos valdėsi žaliaskruostis.

Voras pavartė Žirnelio pasą, paskaitinėjo ir gražino atgal.

— Pase parašyta, kad tu Žirnis, kad tu Greitukas, bet nieko nepasakyta, kad tu ne musė.

— Aš tikrai Žirnis, ir daugiau niekas.

— O bala tave žino. Dabar visokių pasitaiko.

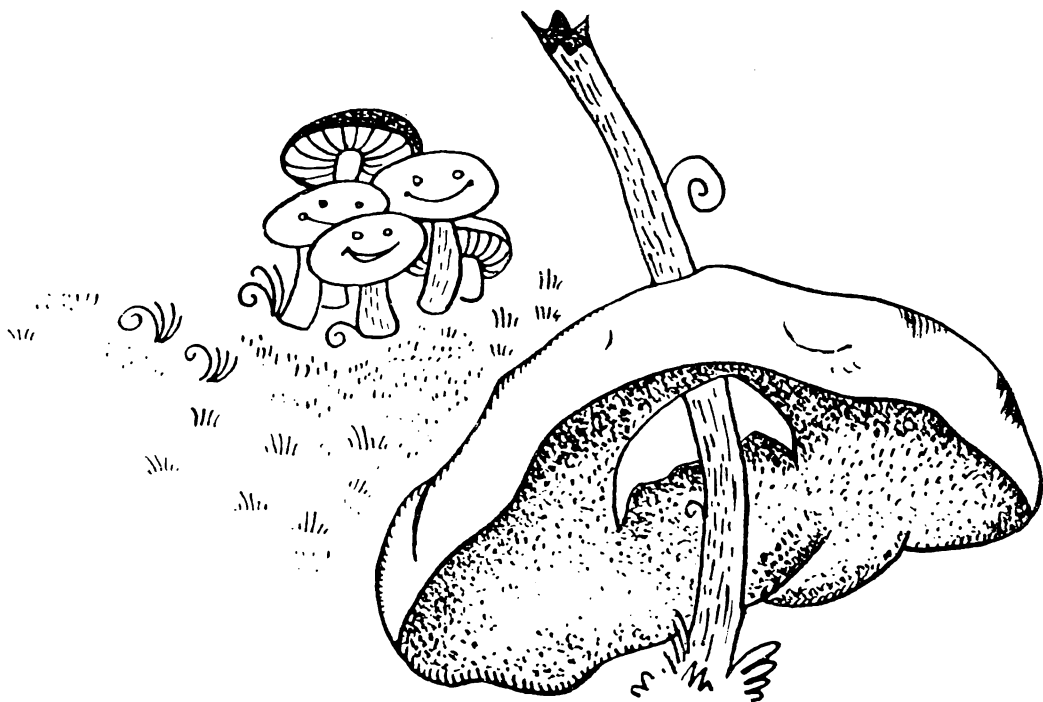
— Kaip aš tau įrodysiu, kad aš ne musė?

— Čia jau tavo dalykas.

— Jeigu aš būčiau musė, tai man nereiktų tavęs pagalbos prašyti. Pats į drevę nulėkčiau.

— Teisybę sakai. Visi valgomieji daiktai skraido, o nevalgomi — stovi vietoje. Jeigu tu skraidytum, aš žinočiau, kaip su tavim pasielgti. Bet ką man dabar veikti, jeigu tu neskraidai? Eikš arčiau, nepačiupinėjęs vis tiek tavimi nepatikėsiu.

— Še, čiupinėk! — persiplėšė Žirnelis ant krūtinės marškinis.— Tik greičiau.

— O tavo draugą kas pačiupinės? — né nepajudėjo Voras.

— Įlipk į medį ir pats pagrabaliok! — nebeištvėrė Žirnis ir, matydamas, kad veltui leidžia laiką, įrėmė Vorui pušies spyglį į nugarą: — Na, judinkis, arba aš tave kaip varlę prismeigsiu.

Kupriui iš baimės nukrito akiniai. Jis greitai pasičiuupo punda virvių, užsimetė ant nugaros ir pasakė:

— Dabar aš matau, kad tu ne musė.

Žirnis nusivarė tą niekuo netikintį miško gyventoją į nelaimės vietą ir sustojo nustebeš. Lepšis svyrinėjo lyg girtas, nenu laikydamas savo didžiulės kepurės, o mažieji grybeliai suplukę, sumurę ramstė jį iš visų pusių. Jie visi buvo išsižioję, bet nieko nebegalėjo išrėkti. Užkimo!

Staiga Baravykas pabudo nuo neįprastos tylos, pramerkė taukais užgriuvusią akį ir pamatė šalia savęs ką tik išdygusį Raudonlepšiuką. Jis nusišypsojo mažiuliui ir, viršininkiškai mirktelėjęs, paklausė:

— Žiūrėk tu man, augi? Stiepies, kad tu susmegtum!

Visos rudmėsės, kazlėkai, kelmučiai ir pienės bei kiti menki grybeliai puolė prie Raudonlepšio, čiupo jį už ausų ir, šokdami ratu, dainavo:

*Šiandien — Lepšiukas,
Ryt — pulkaunykas,—
Šitaip pasakė
Pats Baravykas!*

Palikęs vienas, Lepšis dar pasverdėjo kokią menką valandėlę ir driokstelėjo ant šono. Jo kepurė ištižo ir pasimovė ant apglitusio koto, o iš nupiepielio didybės beliko nemalonus kvapas.

— Na ir lepšis! — mostelėjo ranka Žirnis.

— Visą gyvenimą draugeliai už ausų tempė, užtai ir susmuko be laiko,— pasakė Voras.— Nors ne musė, bet niekam tikęs...

— Pagaliau prašnekai! — bakstelėjo Žirnis Vorą pušies spygliu.— O iš kur žinai nepačiupinėjęs?

— Tokį iš kvapo galima pažinti,— atsakė po našta sulinkęs kuprius.

Priėjęs medį, Voras užkopė į viršūnę, pririšo prie šakos virvės galą, o paskui, leisdamasis žemyn, sparčiai vijo virvę toliau. Kai pasiekė žemę, Žirnis pabandė virvės stiprumą ir ėmė lipti aukštyn. Voras sliuogė iš paskos. Tvirtais savo pečiais jis prilaikė Žirni iš apačios.

NENUGALIMAS RIEŠUTAS

Gilė atsimerkė, pasikrapštė akis, bet nieko negalėjo įžiūrėti. Tik pripratęs prie tamsos, jis pastebėjo begulįs didelėje, ažuolo lapais išklotoje drevėje. Aplinkui viskas taip priminė namus, kad Gilė nesusilaikė: dvi šykščios karštos ašaros paptelėjo jam iš akių.

Staiga dar labiau sutemo. Pro drevės angą Voverė kyštelėjo galvą ir kažką įmetė. Persivertęs ore, nelaimingasis pūkstelėjo prie Gilės, bet tučtuojau pašoko, nusipurtė pūzrus ir ėmė malti prieš save abiem rankom.

— Aš jai parodysiu!.. Kabliu iš apačios, į žiaunas iš kairės, į antakį iš dešinės,— murmėjo jis po nosim, boksuodamas orą.

Pamatęs Gilę, jis sustojo, keliskart tūptelėjo, giliai įkvėpė ir, mandagiai nusivožęs žalią, gerokai aptriušusią, karpytais kraštais skrybėlę, pasisveikino:

— Riešutas. Tai yra keturiskart krūmo čempionas Lazdynriešutis! O draugams — tiktai Riešutas.

— Kad tu dar visai žalias,— suabejojo Gilė.

— Bet užtai perkūno trenktas! — išdidžiai išpūtė krūtinę Riešutas.

— A, jeigu perkūno trenktas, tada kita šneka,— Gilė atsi-stojo, sumušė kojom ir atkišo ranką.— Rašymo mokslų daktaras ir storiausios pasaulyje knygos išradėjas Gilė Ažuolas. Ir priešams, ir draugams — tiktai Gilė Ažuolas.

Riešutas prisidėjo rankas prie krūtinės, apibėgo Gilę tris kartus, apžiūrėjo iš visų pusių, timptelėjo už plunksnos, pačiupinėjo rašalinę, beretę, trenkė sprigtu į nosį ir pasakė:

— Galiu ginčytis, kad tu ir ploniausios pasaulyje knygos išradėjas. Chi, aiškiai pasakyta?

— Tai ir be ginčų matyti,— pūtėsi toliau Gilė.

— Tada einam lažybų, kad Voverė neturi uodegos.

— Neišsigalvok.

— Tada nors pasiginčykim: tu sakyk, kad sniegas baltas, o aš sakysiu, kad juodas. Kuris kurį nuginčysim, to ir bus laimėta.

— Nuo to sniegas nepajuoduos. Tai neįdomu. Geriau pagalvokim, kaip iš čia išstrūkti.

Riešutas atsisėdo, suspaudė galvą rankomis ir giliai susimąstė. Paskui pašoko ir tarė:

— Koks kvailys gali galvoti apie tai, kas dar bus? Jei nori, aš tau papasakosiu, kaip čia patekau, o pabėgęs papasakosiu, kaip pabėgau. Cha, gudriai pasakyta? Statau savo skrybėlę prieš tavo beretę, kad tu iš mano pasakojimo suręsi puikią knygą.

— Parašyt galima, bet kas tokius niekus skaitys? — Gilė pastebėjo, kad jo kantrybė kažkur išgaravo.

— Ar tau ne vis tiek? Svarbu rašyti. Aš labai daug visko žinau, todėl nespėju pasakoti. Eime pasikumščiuoti?

Tokio pagyrų puodo Gilė dar nebuvo matęs. Jam pasidarė labai nepatogu, kad Riešutas jį laiko tokiu žiopliu ir neišmanėliu.

— Jeigu tau niežti rankos, pasikasyk į sieną,— atsakė jis ir nususuko nuo Riešuto.

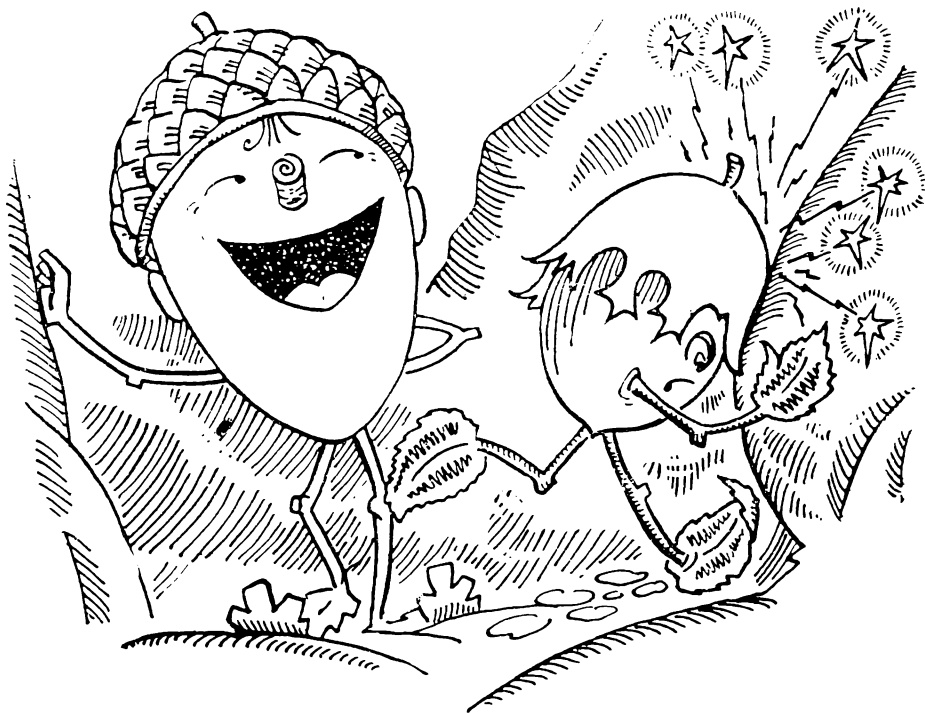
— Tada einam imtynių.

— Man dar nuo Voverės dantų skauda šonus.

— Aha! Susiremkim kaktomis ir pažiūrėkim, kuris kurį nustumsim. Che, moksliskai pasakyta?

— Jeigu tau galvos negaila, trenk ja į sieną,— užpyko Ažuolo vaikas.

Riešutas įsibėgėjo, pašoko ir žiebė į sieną. Jam iš kaktos pasipylė žiežirbos.

— Valio, sugalvojau! — apsidžiaugė Gilė.— Trenk dar sykį, tik kaip gali smarkiau, o aš pabandysiu kurią nors žiežirbą įpūsti. Įpūtę pradeginsim medyje skylę.

Lazdynriešutis vėl įsibėgėjo, žiebt kakta į sieną ir, parpuolęs ant kelių, ėmė pūsti prie pūzro prilipusią žiežirbą.

— Gilė, kur tu? — drevės angoje pasirodė susivėlęs Žirnelio kuodas.— Aš tavęs gelbėti atėjau.

Kiek buvo džiaugsmo, kai Voras nusileido į drevę ir ištraukė visus Voverės belaisvius. Tiktai Riešutas nesileido nešamas:

— Manęs, keturiskart čempiono, Voro virvė neišlaikys. Vieni muskulai kiek sveria!

— Išlaikys. Mus tris išlaikė, o tu vienas! — rėkė jam nuo žemės nelaimės draugai.

Riešutas niekaip nenorėjo nusileisti. Jis taip ginčijosi, kad net miškas pritilo, jo riksmo besiklausydamas. Kelis kartus savo skrybėlę į žemę trenkė, kumščiais į krūtinę daužėsi, Voverę liudininke šaukėsi, samanas rijo, kol neiškentęs Voras susivyniojo savo virves ir nuėjo regzti tinklą.

— Dabar ir aš galiu ginčytis, kad tu nisisuksi sprandą,— pasijuokė iš kietakakčio Gilė.

— Ir nenusisuksi!

— Susiplosi.

— Ir nesusiplosiu!

Riešutas pasispyrė, švilptelėjo ir trenkėsi į samanas, kad net kojos į žemę susmego. Didžiausiam miško priešginai ir kietakakčiui Riešutui įlanko du šonkauliai, ant kaktos iššoko baisesias guzas, o kojų pėdos, betraukiant iš žemės, atsisuko į užpakalį. Dabar Riešutas žiūrėjo į vieną pusę, o žingsniavo į kitą.

Draugai pasigailėjo nelaimingojo, pasidarė neštuvus ir nusinešė. Prie nedidelės balos Gilė jį nuprausė, patepė galvą rašalu, sutvarstė suskeldėjusius šonus voratinkliu ir pasakė:

— Pagulėk, kol mes surasim kelią.

Vos tiktai jie nutolo, Riešutas pašoko ant kojų ir pats su savim ėmė ginčytis:

— Einu lažybų, kad mano šonas sveikas.

Tačiau jis neatsargiai kryptelėjo ir nuvirto iš skausmo į draugų paruoštą patalą. Jį taip surėmė skausmai, kad nesavu balsu sušuko:

— Gile, iš ko nori galiu lažintis, kad aš tučtuoju numirsiu!

Atskubėję draugai ramino nusiminusį priešginą, tačiau jis nesileido guodžiamas:

— Mirsiu, ir baigta.

— Na ir mirk,— užpyko Žirnelis.— Didelio čia daikto: vienu atžagariu bus mažiau.

— Ne, aš tada tyčia nemirsiu,— vėl pakilo ant kojų Riešutas.

Taip ir kankinosi visą kelią draugai, kol pagaliau atsikratė įkyrių bendrakeleivių. Paėjęs kelio galą, Riešutas vėl pradėjo ginčytis:

— Mes einam atgal!

— Tau galvoj negerai! — nustebo Žirnelis.

— Einam lažybų.

— Ne, mes einam teisingai,— atkirto Gilė.

— Ne, neteisingai, galvą gulda. Netikit? Tada aš eisiu atgal ir pažiūrėsiu: ar teisybę jūs sakot, ar ne? — užsispyrė atbulėikis.

Ir nors Lazdynriešutis žiūrėjo atgal, tačiau išsuktom kojom nubėgo į priekį. Po kiek laiko draugai jį surado besiginčijantį su kažkokiu vabalu. Įrodinėdamas, kad vabalas — ne vabalas, Riešutas trypė kojomis, rijo žemes, prisiekinėjo prasmegti skradžiai žemę.

Tik staiga iš medžio išsoko Voverė, čiupo priešginą už pakarpas ir nusinešė į drevę.

— Einu lažybų, kad aš ją patiesiu trečiu smūgiu! — dar spėjo riktelėti Riešutas.

— Tai paskutinės jo lažybos,— atsiduso Žirnis.

Gilė irgi norėjo kažką sakyti, bet nukorė galvą ant krūtinės ir tylėjo visą kelią. Tik ištrūkęs iš to baisaus miško, jis atsikvėpė lengviau ir dėkingomis akimis pažiūrėjo į savo bičiulį.

— Žirneli, mielas drauguži, juk ir aš... juk ir man... A, ką čia daug kalbėti! — Gilė pajuto, kad jo krūtinę užliejo kažkoks naujas, labai geras jausmas, kuriam nereikėjo nei žodžių, nei pagyrų. Jis tik mostelėjo ranka ir dar smarkiau paspartino

žingsnį, nors ir labai norėjo pasakyti Žirniui, kad ir dėl jo nieko nepagailėtų pasaulyje, net savo gyvybės.

O Žirnis tarsi užmiršo viską. Jis ritosi, kiek atsilikęs, ir bailiai dairėsi į šalis.

— Tu vėl dėl tų paukščių? — tyliai paklausė Gilė.

Žirnelis linktelėjo galvą ir pasakė:

— Aš ir Voro bijojau, o dabar tik juokas ima.

— Ir esama visokių pasileidėlių,— sunkiai atsiduso Ažuolo vaikas.

— Esama, ir dar muses jie gaudo,— pritarė jam Žirnelis ir pasišokėjęs šiaip taip persirito per parvirtusią smilgą.

KAUTYNIŲ SŪKURYJE

Trečią kelionės dieną draugai priėjo kažkokį visai nematytą daržą. Aplinkui buvo taip tylu, kad girdėjosi, kaip debesėliai trinasi į kits kitą, kaip krinta pienės pūakai ir kaip brenda iš upės rūkas.

— Gal numigsim? — paklausė pavargęs Žirnis.

— Galim,— sutiko Gilė.

Jie susėdo ir taisėsi miegoti, tik visai netikėtai priekyje sutrinko žemė, pasigirdo patrankų šūviai, dangų uždengė dulkių ir dūmų debesys.

— Slėpkimės! — Gilė įtempė draugą į kažkokią duobutę ir pridengė savimi.

Vos spėjo juodu užsidengti Dobilo lapu, ir pro šalį nulėkė pupelių raitelių būrys. Visi kaip vienas žiogelius pasibalnoję, pušų adatomis apsiginklavę, perdžiūvusių ankščių kardus pasikabinę. Visa armija! Dunda žemė po žirgų kanopomis, stulpais kyla dulkės. Būrys po būrio, pulkas po pulko, žemėti,

nukorę apsunkusias galvas, joja ir joja geltonmunduriai kavaleriai.

Paskutinis būrys sustojo netoli draugų slaptavietės. Jo viduryje jojo raitelis, visai nepanašus į kitus. Jis buvo apsilkęs raudonu, juodais taškais išmargintu munduru, ploniausių voratinklių apsiaustą ant pečių užsimetęs, baltą čebatėlio šalną ant galvos užsidėjęs. Ant krūtinės jam nebetilpo visi ordinai ir pasižymėjimo ženklai, todėl jis iš paskos vedžiojosi padėjęją jiems nešioti. Tačiau ir to beveik nesimatė per visokius kryžius ir žvaigždes.

Raitelis užjojo ant kurmiarausio viršūnės ir ėmė šaukti:

— Pirmyn, raiteliai! Marš į mūšį, narsuoliai! Dar viena ataka, ir mes nugalėsime!

Gilė neiškentė ir kuštelėjo Žirniui:

— Dabar tai bus mano plunksnai darbo! Tikrą karą aprašysiu. Žvirblis žado neteks iš pavydo.

— Aš nesuprantu, kam mums veltis į svetimas peštynes? — suabejojo Greitukas.

— Koks tu keistas,— nenusileido Gilė.— Jie tikriausiai ir mums duos pašaudyti.— Iššoko jis iš slėptuvės ir pribėgo prie šaunaus raitelio. Tas atstatė į jį pušies spyglio ietį, paspaudė pentiniais žirgą ir vos nesutrypė vietoje.

— Kas tu toks? Iš kur keliauji? — tuoj abu draugus apstojo raitelio palyda.

— Aš įžymus karo korespondentas ir rašymo dalykų meistras Gilė Ažuolas, o čia mano draugas, nuostabus poetas Žirnelis Greitukas.

— Labai malonu. Aš esu Ydų šalies Pupų karalystės ponas Šabalbonų-Šabalbonas, galingiausios užjūrio giminės, turkiškos kilmės bajoras. Ir kol aš gyvas, kol ant mano krūtinės blizgės nors vienas medalis, nei vienam svetimšaliui, nei vienam

apsišaukėliui neleisiu karaliauti savo karalystėje. Aš visus ištaškysiu. Tegul visas pasaulis žino, kad, sutvarkęs pėstininkus, anksčiau ar vėliau aš užkariausiu visą žemės rutulį. Pirmyn, vyručiai!

— Puiku, mes taip ir užrašysim! — apsidžiaugė Gilė ir atsivertė savo sąsiuvinį.

— Rašyk! Šiandien man priklauso Pupų karalystė, rytoj — Ydų šalis, o poryt — visas pasaulis! Pergalė pati man veržiasi į glėbį. O tu, poete Žirgalgonai, turi mano garbei sukurti dainą. Duokit jiems žirgus!

Valdovas truktelėjo ristūno pavadį ir nurūko pirmyn. Svita sekė iš paskos. Gilė lėkė kaip patrakęs, o Žirnelis vos laikėsi balne. Nuo pašėlusio jojimo jam barškėjo dantys, šiaušėsi plaukų kuokštelis. Bet, ir šitaip kratomas, jis negalėjo nutylėti:

— Per tave mes iš tos Ydų šalies iki senatvės neišsikrapštysim. Matysi, kaip dideli įkliūsim...— nebaigė kalbėti ir prisikando liežuvi.

— Nedrebėk, aš tave išmokysiu drąsos,— puikavosi Gilė.— Įsivaizduok, kad aplinkui vien neišmanėliai, ir nieko nebijosi.

— Aš įsivaizduoju, bet kažkodėl matau tiktai vieną,— užpyko Greitukas.

— Dainą! — pristabdęs žirgą, suriko Pupų karalystės valdovas ir sužaibavo akimis.— Kada jūs sukursit dainą?!

Nuo jo riksmo bičiuliams aptemo akys ir užgulė ausis, o per nugarą nubėgo nedidelis išgaščio drebulys. Prisigretinęs prie Žirnio, Gilė tyliai pasakė:

— Reikia ką nors sugalvoti.

— Tu pasigyrei, tu ir galvok.

— Bet tu poetas.

— Ačiū, kitą kartą pasakysi, kad aš kiaulė, ir liepsi knisti žemę. Dar kartą sakau: aš tik paprastas Žirnelis ir daugiau nenoriu, kad mane kas vadintų visokiais išgalvotais vardais.

Gilė raukė kaktą, krimto plunksną, rašė ir vėl braukė, bet nieko doro negalėjo sugalvoti. Namuose visas dainas sukurdavo Šnektis, o dabar reikėjo pačiam kurti. Nuo didelio galvosūkio jis išprakaitavo net devynis kartus. Gal būtų prakaitavęs ir dešimtąjį, bet, pamatęs, kad kilmingasis raitelis traukia iš makštų kardą, mažasis apsimetėlis ėmė šaukti pirmus į galvą šovusius žodžius:

*Raudonskruostis, juodašlakis,
Šabalbonas žvairaakis,
Visų pupų ponų ponas —
Didžiagerklis Šabalbonas!*

— Kaip tu drįsti?! — užsimojo kardu kavaleristų vadas.

— Ši daina skiriama jūsų priešams, kad jie dar labiau bijotų,— persigandęs pasiteisino Gilė.— O jums mes kitą sudėsime.

Toks paaiškinimas ir daina valdovui labai patiko. Po kelių valandų visa jo armija jau dainavo tą dainą kaip baisų maršą, nuo kurio turėjo išlakstyti visi priešai.

— Tikrai, tas pasipūtėlis Šabalbonas baisus neišmanėlis ir nepataisomas kvailys,— nudžiugo Žirnis.— Tai mūsų laimė, nes tau, mielas Gile, kol kas meluoti sekasi žymiai geriau, negu kalbėti teisybę.

Bet priešai neišsilakstė. Galulaukėje suriaumojo patrankos, pasipylė kulų ir sviedinių kruša, prasidėjo mūšis. Lakstė žirgai be raitelių, šliaužė raiteliai be žirgų, aplinkui skardėjo rikšmai ir dejonės. O į mūšio lauką vis jojo ir jojo nauji pulkai. Stovėdamas ant didžiulio akmens, Šabalbonų-Šabalbonas dairėsi pro žiūronus ir vis šaukė:

— Pirmyn, vyručiai! Iki galutinės pergalės!

— Ką apie mūsų galvoja vyriausiasis vadas? — paklausė Gilė.

— Patrankų gausmas man gražesnis už bet kokią muziką. Karo ugnis kareiviui mielesnė už duoną,— atsakė Šabalbonų Šabalbonas.

Staiga virš jų galvų trūko vienas šrapnelis, užtaisytas nuodingomis durnaropės kulkomis. Persigandę žirgai metėsi į šalį ir ėmė nešti visus į patį mūšio sūkurį.

— Paliaubos! Paliaubos! — nesavu balsu klykė Pupų karalystės valdovas.— Trimituok paliaubas!

Bet jau buvo vėlu. Gilė išlėkė iš balno, persivertė ore ir trenkėsi į žemę. Jam iš akių pasipylė tūkstančiai žvaigždžių, ir jis neteko sąmonės. Tik pavakarėj jį atgaivino iškritus rasa. Aplinkui buvo tylu ir tuščia. Kažkur netoli vos girdimai dejavo sužeistasis, žvengė žirgas. Gilė riktelėjo kelis kartus, bet nieko neprisišaukė.

Sukaupęs visas jėgas, jis palengvėle ėmė slinkti dejonės link. Didelėje sviedinio išmuštoje duobėje gulėjo Žirnelis.

— Kur tau grybštelėjo? — paklausė Gilė.

Žirnis nieko neatsakė, tik gailiai suvaitojo. Pamatęs išardytą draugo šoną, Gilė neišlaikė ir čia pat nuvirto lyg pakirstas.

NELAISVĖJE

Kai Gilei nustojo suktis galva, Žirnelis jau nebevaitojo. Jis kentė sukandęs dantis ir net bandė šypsotis.

— Dabar aš nieko nebijau,— guodėsi Greitukas.—Juk tu įžymus daktaras ir greit mane pagydysi.

— Žinoma,— prižadėjo Gilė ir, susiėmęs rankomis už galvos giliai susimąstė.

Šią valandą jis neapkentė savęs labiau už viską. Žirnelio gyvybė kabėjo kaip ant plauko, o jis negalėjo draugui pagelbėti,

nes, be melo ir pagyrų, nieko daugiau nemokėjo. Tiesa, Gilė kartą matė, kaip žmonės gydė jo tetušio išpuvusį šoną cemento glaistu, bet neišmanė, kur gauti tų stebuklingų vaistų.

O Žirneliui darėsi vis blogiau ir blogiau. Gilė nubėgo prie upelio ir atnešė jam pilną beretę vandens.

— Tik nenumirk,— meldė jis draugą.— Tik būk toks geras ir nenumirk.

— Nė nemanau,— drąsinosi Greitukas.— Juk tu tuoj pradėsi mane gydyti.

Taip ir atrado juos duobėje sanitarė Pupelė. Ji išsitraukė iš savo krepšiuo truputį vaško, vienam užlipdė šoną, kitam — pramuštą galvą ir septynias paras slaugė neatsitraukdama, kol abu draugai tvirtai atsistojo ant kojų. Bet per tą laiką frontas pasistūmėjo į priekį, ir jie visi trys atsidūrė prieš pusėje.

— Kodėl tu nepasitraukei su saviškiais? — paklausė Gilė sanitarės.

— Kaip aš galėjau nelaimėje palikti mūsų Šabalbonų-Šabalbono draugus? — nustebo Pupelė.— Juk jūs abu buvot sunkiai sužeisti.

— Triskart valio! Triskart ura! Kokia tu nuostabiai gera! — Gilė nesusilaikė ir savo nuostabą išpyškino eilėmis.

— Aš nesuprantu,— papurtė galvą Pupelė.

— Poetų kalba tai reiškia, kad tu šauni mergaitė. Tu mus nuo mirties išgelbėjai.

Sanitarė tik nuleido akis ir nieko daugiau nepasakė.

— Duokit man žemėlapi, aš noriu pasižiūrėti, kur mes dabar esame,— pareikalavo Gilė.

— O kas yra tas žemėlapis?

— Kad išmoktum jį skaityti, reikia mažiausia ketverius metus mokyklą lankyti,— labai greitai nudžiūvo Gilei ašaros.

— O tu lankei? — paklausė Pupelė.

— Aš esu įžymus... hm...— kostelėjo pagyrūnas, vėl norėdamas kažką sumeluoti, bet, išgirdęs dejuojant Žirnelį, pasakė: — Vienerius metus. Žemėlapis mums labai padėtų. „Geram žemėlapyje kiekvienas krūmas pažymėtas“,— sakydavo mano mokytojas Varnas.

Bijodamas vėl ką nors sumeluoti, Gilė atsikėlė ir krypuodamas nuėjo lauku. Pasirėmęs į Pupelės petį, Žirnis nusekė iš paskos.

Prie sviedinio skeveldros nukirstos smilgos gulėjo sužeistas raitelis. Jo žirgas, nuleidęs galvą, stovėjo šalimais. Kareivio šone styrojo įsmigęs pėstininko durtuvas — eglės spyglys. Gilė paprašė Pupelės vaško, primynęs ištraukė spyglį, užlipdė žaizdą, aprišo ją voratinklio tvarsčiu ir ėmė klausinėti sužeistąjį:

— Kurio pulko?

— Nežinau, aš neraštingas.

— Koks čia vyksta karas?

— Šimtametis.

— O-o! Su kuo jūs kariaujat?

— Lysvė prieš lysvę.

— Tarp savęs?

— Taigi.

— Ir dėl ko jūs nesutariate?

— Aš pats nežinau. Tūkstančiai mūsų brolelių raitelių jau galvas padėjo, dar daugiau pėstininkų krito, bet tom muštynėm nėra nei galo, nei krašto. Tokia, matyt, abiejų pupų ponų Šabalbonų-Šabalbonų valia,— tardamas šį vardą, raitelis net sudrebėjo iš baimės.

— Kodėl abiejų?

— Ir pėstininkai tokį valdovą turi.

— Klausyk, ką tu tikiesi laimėti kare? — paklausė sužeistojų Žirnis.

— Nieko,— užpyko kavaleristas.— Nieko nenoriu, tik greičiau sugrįžti namo ir vaikus pamatyti.

— Bet tavo valdovas visai kitaip šneka.

— Tam jis ir valdovas. O kas jūs tokie būsit?

— Mes...— Gilė norėjo vėl kažką suriesti, bet susilaikė: į jį priekaištingai žiūrėjo Žirnelio akys.— Mes geri tavo draugai.

— Tik niekam nesakykit, aš jums papasakosiu,— pradėjo raitelis.— Tai sena istorija. Mes gyvenom labai taikiai. Ir, tik senovę prisiminę, vieni vadinomės raiteliais, o kiti — pėstininkais. Bet į mūsų žemę iš kažkur atsibastė tie du keisti Šabalbonai: vienas raudonas su juodais taškais, o kitas — juodas su raudonais taškais. Atsigrūdo ir apsiskelbė mūsų valdovais. Vienas sako, kad pėstininkai bus visos Pupų karalystės viešpačiai, o kitas, kad raiteliai. O mes, kvaileliai, ir kertamės! Jau šimtas metų! — Sužeistasis pasislinko arčiau, pridėjo prie burnos ranką ir sukuždėjo: — Kalba, kad jie abu visai nepanašūs nei į raitelius, nei į pėstininkus.

— Tai kodėl jūs tų atėjūnų klausot? — nustebo Gilė.

— O kodėl jūs Šabalbonui sukūrėt tokią dainą? — įsiterpė Pupelė.— Ją dainuodami, raiteliai dar šimtą metų kariaus.

— Jis ant manęs su kardu šoko,— bandė teisintis Gilė, bet Žirnis kumštelėjo jam į pašonę ir pasakė:

— Mūsų Gilei nuo visokių išradimų ir mokslinių vardų taip susisuko galva, kad jis kartais užmiršta, ką daro.

Draugai užkėlė sužeistąjį ant žirgo ir nulingavo toliau. Tankiam smilgyne juos staiga apsupo pupelių pėstininkai.

— Rankas aukšty! Galvas į pečius! — sukomandavo vyresnysis.

Pėstininkai surišo jiems rankas ir nusivarė į savo pusę.

— Pažiūrėsim, ką tu dabar uždainuosi? — pagaliau atsigriebė Gilė.

— O aš pažiūrėsiu, kaip tu pats savo galą aprašysi,— pritrūko kantrybės ir Žirnis.

— Tu tik dėl savo kailio drebi,— nenusileido Gilė.

— O tu nei savo saugai, nei kitų gaili.

— O tu bailys!

— O tu riestanosis!

— O tu nemokša!

— O tu tiek prisigalvojai sau visokių vardų, kad pats susipainiojai, nežinodamas, koku vadintis, pagyrūne!

O tu šioks, o tu toks, o tu šiaip, o tu taip!.. Kad pradės abu rietis, kad pradės erzintis,— vos nesusimušė. Pėstininkai turėjo abu belaisvius buožėmis nutildyti. Jų besiklausydama, Pupelė išraudo visa ir tarė:

— Ar jūs visada šitaip darot?

Pasipūtėliai tylėjo.

— Kol viskas sekasi gerai, jūs draugai, o kai pasidaro blogai, jūs priešai,— barė juos Pupelė.— Reikia visiems laikytis vieningai, juk mes esam nelaisvėj.

— Dovanok man,— atsiprašė Gilė Žirnio,— mano galva tiek laiko kiaura buvo, gal ir supūtė vėjas smegenis. Aš daugiau taip nebedarysiu.

— Ir mano šonas buvo skylėtas, ir aš daugiau taip nebedarysiu,— nuleido galvą Žirnis.

Pėstininkai uždarė Pupelę į drėbtinę molio tvirtovę, o abu draugus nuvarė prie gražios palapinės, padarytos iš geltono apversto tulpės žiedo. Prie palapinės sėdėjo pėstininkų vadas. Sužeistasis raitelis sakė teisybę: šitas Šabalbonas buvo su munduru, išmargintu raudonais taškais, ant galvos buvo užsidėjęs

melsvo čebatėlio šalną. Iš paskos jis vedžiodavosi net du tarnus, apkarstęs juos savo kryžiais ir pasižymėjimo ženklais. Tik tuo jis ir skyrėsi nuo raitelių vado.

— Sušaudyt šnipus! — riktelėjo jis pėstininkams.

Gilė jam nusilenkė ir tarė:

— Klausyk, valdove, ar nepasiskubinai? Aš esu pasaulinis korespondentas, laikraštinų dalykų meistras ir daktaras, o čia mano draugas, su niekuo nepalyginamas poetas Žirgalgonas. Mes linkim, kad tu savo ordinų ir kryžių nebesutalpintum ir ant trečio tarno!

— Atsiprašau, labai atsiprašau, aš nežinojau, kad ir jūs užjūrinės kilmės bajorai. Prašau į vidų.

Žirnelis peštelėjo Gilę ir paklausė:

— Vėl įkliuom. Nejaugi man dabar reikės turkiškai kurti eiles tam kvailam išsišokėliui? Aš iš karto prisipažinsiu, kad nemoku nė vieno turkiško žodžio.

— O tu manai, kad jis moka?

Palapinė buvo išklota kvepiančiais rožės lapelių kilimais, papuošta ginklais ir paveikslais. Pribėgę tarnai atnešė pypkes ir puodelius kavos. Gilė atsidrėbė ir tarė iškilmingai:

— Šakar makar tararai.

Žirnelis prunkštelėjo į saują ir, pasiteisinęs, kad jį užpuolusi sloga, taip pat iškilmingai atsakė:

— Makar šakar ratatai.

Pėstininkų valdovas išsižiojo, išvertė akis ir tik po gero pusvalandžio susigraibė:

— Aš jus puikiausiai supratau, bet norėčiau, kad jūs kalbėtumėt pupų kalba, nes mano pavaldiniai gali jus blogai suprasti ir dar blogiau įvykdyti jūsų valią.

Gilė mirktelėjo Žirniui ir išvertė jo žodžius:

— Mano draugas jūsų garbei sukūrė eilėraštį, kuris vadina-
si „Priešų siaubas“, tiktai negali jo padeklamuoti.

— Aš leidžiu tai padaryti jums,— išdidžiai atsakė valdovas.
Gilė atsikosėjo ir trenkė:

*Juodaskruostis, raudonšlakis,
Šabalbonas išverstakis,
Visų pupų ponų ponas —
Griausmabalsis Šabalbonas.*

— Už tokį įžeidimą aš įsakysiu judu įkišti į patrankos vamz-
dį ir iššauti prieš vėją!

— Tą dainą jis sudėjo įbauginti jūsų priešams, kad jie dre-
bėtų kaip epušės lapai.

Ir pėstininkų vadui patiko ši daina. Jis įsakė savo kareiviams
kuo greičiau ją išmokti, o Gilei liepė užrašyti jo kalbą ir pa-
siųsti į viso pasaulio laikraščius:

— Aš esu vienintelis Ydų šalies Pupų karalystės valdovas ir
nieko daugiau nenoriu pripažinti. Tai aš visų pupų ponų ponas,
su nieku nepalyginamas Šabalbonų-Šabalbonas. Aš sutraišky-
siu tą voratinkliais apsikarsčiusį išsišokėlį, aš jį priversiu ryti
savo bato puspadi! Bet tai bus tik pradžia. Paskui aš stosis ka-
riauti prieš visą pasaulį. Pirmyn, vyručiai, iki galutinės per-
galės!

Visi tarnai pašoko, atsistojo ant rankų, pamakalavo iškeltom
kojom ir užbliovė:

— Valio Šabalbonui!

Toks buvo jų karinis pasisveikinimas.

Gilė ir Žirnį patalpino kitoje palapinėje, padarytoje iš balto
Tulpės žiedo. Susėdo draugai ir ilgai leipo juokais.

— Sakyk,— prabilo Gilė,— ar aš irgi toks kvailas atrodau,
kai giriuos ir meluoju?

— Kvailokas,— pasakė Žirnelis.— Bet kas tave žino.

— Ė, broleli, netinka mudviem meluoti. Juk tai kvailių darbas.

Gilė norėjo Žirniui išpasakoti apie save viską nuo pradžios iki galo, bet Šabalbonas išsivedė juos apžiūrėti įtvirtinimų.

Giliuose apkasuose sėdėjo tūkstančiai pupelių pėstininkų. Jie buvo ginkluoti smilgų šautuvais, prie kurių stirksojo eglės spyglių durtuvai. Kareiviai buvo mirtinai išvargę ir miegojo kur pakliūva, tačiau ir per miegus maskatavo kojomis, atiduodami savo vadui pagarbą. Toliau nuo apkasų stovėjo erškėčių užtvaros, o tarp jų — patrankos su kiauliapienių, garšvų ir šei-vamedžio vamzdžiais. Visokiausio kalibro! Užnugaryje slinko kolonos šarvuočių — didžiulių sraigių. Ant jų sėdėjo pupelės tankistai.

— Per juos aš vis negaliu pradėti puolimo. Kiekvieną kartą į mūsų pavėluoja. Bet čia dar ne viskas. Mano karo inžinieriai ir mokslininkai ruošia naują ginklo rūšį. Greitai mes tuos raitelius pradėsime pliekti iš oro.

Šabalbonų-Šabalbonas nuvedė savo svečius į gilų Kurmio išraustą požemį. Jo sienos buvo išklotos šviečiančiu uosio pūzru. Žalsvoje nemirksinčioje šviesoje dirbo daugybė karo mokslininkų. Jie leido muilo burbulus ir stengėsi prie jų prikabinti dideles pintines. Bet vis nesėkmingai. Kai tik kuris prisiliesdavo su kabliu, burbulas tuoj trūkdavo ir aptaškydavo visus purslais. Tada mokslininkai puldavo prie brėžinių, sukišę nosis, tikrindavo visus apskaičiavimus, ginčydavosi ir vėl pradėdavo viską iš naujo.

Pamatę Šabalboną, jie puolė ant rankų, pamaskatavo kojomis, suriko kovos šūkį ir vėl kibo į darbą.

— Atsiprašau,— paklausė praktiškasis Žirnelis,— kodėl jie sveikindamiesi į viršų kelia kojas, o ne rankas?

— Čia mano išradimas,— pasigyre Šabalbonas,— kareivio rankos visuomet turi būti laisvos ginklui nusitverti. Čia dar ne viskas. Nusileiskim giliau į požemį. Prašom.

Už penkiolikos dvigubų durų, šimto sargybinių saugojami, sėdėjo kiti pageltę mokslininkai ir kažką braižė. Jie nepuolė ant rankų, tiktai kilstelėjo kojas prie plikų galvų ir vėl užgulė brėžinius. Tas rodė, kad jie naudojasi ypatinga Šabalbono ma-lone.

— Šie mokslo vyrai kuria aparatą, su kuriuo tikisi pritraukti Saulę prie Žemės. Jeigu jiems tai pavyks, tada mes savo priešus ne tik ištaškysim bombomis, bet ir sudeginsim kaip šiaudus.

— Argi taip galima! — sudrebėjo Gilė.— Jeigu jūs pritrauksite Saulę, tada sudegės visa Žemė, o su ja ir mes visi.

— Nesvarbu, bet mūsų priešai bus sudeginti pirmieji! Aš tuo neabejoju.

— Ar ne geriau būtų susitarti taikiai? — nedrąsiai paklausė Žirnis.

— Galima, bet kam to reikia? Jūs, poetai, nieko nesuprantat. Ginklai kalami karui, o ne žaislams. Kad kareiviai žūsta kare, taip ir turi būti. Mano valstybėje tik paliegėliai ir moterys miršta lovoje.

Gilė nespėjo visko surašyti į savo sąsiuvinį. Nuo kvailų Šabalbono kalbų jam ėmė drebėti rankos. Jis užsikišo už ausies plunksną ir pasakė:

— Atsiprašau, o ką jūs darysit, užkariavę pasaulį?

— Pirmiausia, pasaulis tam ir sukurtas, kad jį kas nors užkariautų. O kai aš turėsiu jį savo rankose, tada pradėsiu karą prieš Mėnulį.

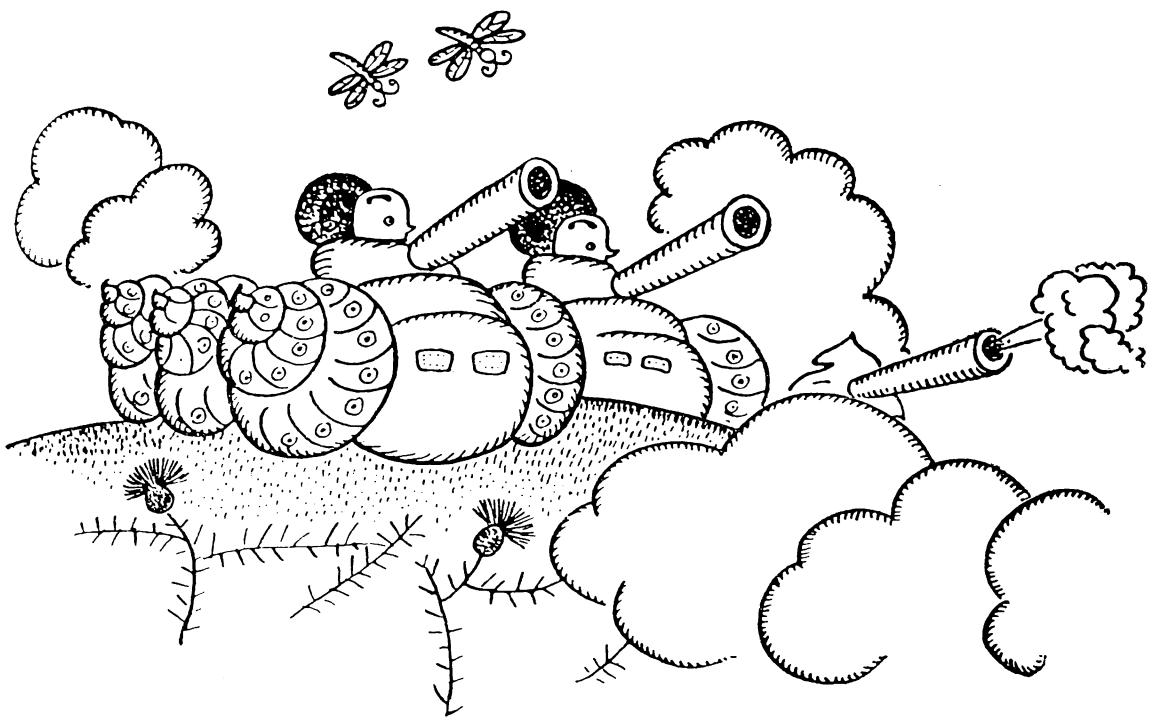
— O toliau?

— Man nesvarbu, su kuo ir prieš ką kariauti. Aš žinau, kad kareivio garbė ir kryžiai užtarnaujami tiktai kare, todėl ir kariauju.

— Ir aš noriu paklausti,— vėl kukliai įsiterpė Žirnis.— Ar jūsų mokslininkai negalėtų sugalvoti tokios mašinos, kuri pati augintų duoną arba, sakysim, artų dirvonus?

— Gali, bet nenori. Už tokius dalykus nei ordinų, nei pinigų jie negautų.

Ir vėl sugaudė trimitai, ir vėl prasidėjo mūšis. Ėjo pėstininkų

vorų voros kaip avių bandos ir krito po raitelių kardais. Nuo trenksmo visiems apkurto ausys. Visų kalibrų pabūklai, užtaisyti stipriausiu velnio tabokos paraku, griaudė ir griaudė iki pat vėlyvo vakaro.

Kai viena skeveldra perplėšė geltonosios palapinės audeklą ir išmušė iš dantų narsiajam vadui Šabalbonų-Šabalbonui pypkę, šis ėmė šaukti nesavu balsu:

— Paliaubos! Paliaubos! Kareiviams reikia pailsėti.

Dabar Gilė puikiai suprato, su kuo jis bičiuliaujasi. Todėl jam užėjo bailsus noras abiem Šabalbonams iškrėsti tokį pokštą, kad jie daugiau nebenorėtų ne tik kariauti, bet ir muštis.

SUKILIMAS

Kitą rytą abu draugai aplankė lauko ligoninę, įrengtą po didžiuliu Varnalėšos lapu. Čia gulėjo begalės sužeistų pėstininkų.

— Kuo gydot žaizdas? — paklausė Gilė daktaro.

— Viltim,— atsakė tas.

— Kokia viltim?

— Kad greitai pasibaigs šimtametis karas.

— Nutilk, netikėli! Jas reikia gydyti vašku, sakais arba cemento milteliais.

— Labai teisingai,— nesipriešino daktaras.— Šiandien man praverstų ir paprastos žiedadulkės, tiktai kur jų gauti? Cemento milteliai reikalingi įtvirtinimams statyti, vaškas — patrankoms valyti, sakai — parakui gaminti, o visus kitus likučius suryja to paslaptingo aparato statyba. Pilvų nėra kuo tepti, ne tik žaizdų. Žodžiu, sužeistuosius gydysim, kai laimėsime karą.

Vienas pėstininkas pasirėmė ant smilgos šautuvo ir tarė:

— Et, vyručiai, tuščios kalbos. Mano senelis tos pergalės mūsų lauke nesulaukė, tėvas — nelaisvėje, o aš, matyt, jos ligoninėje nesulauksiu.

Apsidairė Gilė aplinkui, ir jam akyse tamsu pasidarė. Kiek tik siekė žvilgsnis — visur gulėjo sužeistieji ir laukė karo pabaigos, kad juos pradėtų gydyti. Nuo jų dejonių ir kančių taip suskaudo širdį, kad jis timptelėjo Žirnį už rankos ir tarė:

— Aš jau nebenoriu šaudyti.

— Ar aš nesakiau? — atsiduso draugužis.

— Sakei,— prisipažino Gilė,— bet vis tiek reikia ką nors daryti.

Visą dieną Gilė kažką įtemptai galvojo, braižė smėlyje planus, ginčijosi su Žirniu ir pats su savimi, kol nusprendė:

— Tau, Greituk, reikės išigauti nakčia į raitelių stovyklą ir pavogti vado rūbus bei visus pasižymėjimo ženklus, o aš pasi-stengsiu išrengti pėstininkų valdovą.

— Nieko nesuprantu,— patraukė pečiais Žirnis.

— Čia nieko nereikia suprasti. Abu Šabalbonai vienas į kitą panašūs kaip du dvyniai. Mes sukeisim jiems rūbus, o kareiviai patys žinos, ką reikia daryti su priešo kariuomenės vadu.

— O jeigu jie nesusiprotės? — vis dar abejojo Žirnis.

— Patarsim.

— O jeigu nepatikės?

— Nebūk bailys,— supyko Gilė.— Ir paskubėk, vasaros nak-tys ne tokios ilgos.

Žirnelis išbėgo. Tyliai persirito per apkasus, perlipo užtvāras, o, atsidūręs priešo užnugaryje, krito šliaužti ant pilvo. Ta-čiau jam niekas neišėjo. Jis buvo toks apvalus, kad vis tiek — ir aukštiekninkas, ir kniūpsčias — ritosi žole, lyg jį kas būtų nuo kalno pastūmęs. Tada Žirnis susidėjo rankas už nugaros ir pa-lengva, lyg pasivaikščioti išėjęs, patraukė prie Šabalbono pa-lapinės. Sargybiniai, matydami šitaip oriai jį žingsniuojant, nieko jam nedarė ir iš tolo gerbė ginklu, kaip didžiausią vado svečią.

Raitelių vadovas miegojo lyg užmuštas. Greitukas pasitiesė jo voratinklių apsiaustą, sukrovė ant jo šalną, rūbus, meda-lius ir kryžius, viską surišo ir, užsivertęs ant pečių, grįžo tuo pačiu keliu atgal.

Gilės palapinėje dar nebuvo. Jis tebegulėjo ant pilvo prie pėstininkų vado palapinės ir laukė, kada tenai užges šviesa ar-ba užmigs sargybinis. Norėdamas patikrinti, ar miega kareivis, jis mesdavo į jį akmenėlį. Kareivis tuoj imdavo dairytis. Nieko kito Gilei nebeliko, kaip trinktelėti jam gerokai per pakaušį.

Įsibrovęs vidun, jis be didelio vargo susirinko visus Šabalbono blizgučius ir rūbus, užsivertė juos ant nugaros ir buvo beslenkąs atgal, tik apšviestoj palapinėj netyčia pamatė stovintį didžiulį veidrodį, kuris taip ir traukė pasigrožėti savimi.

Pirmiausia Gilė apžiūrėjo save nuo galvos iki kojų, pasistaipe, pasikraipė, kyštelėjo liežuvį, suraukė nosį, mirktelėjo viena akim. Veidrodis kartojo kiekvieną jo judesį.

Toks žaidimas Gilei be galo patiko. Nejučiomis jis užsidėjo ant galvos mėlyną Šabalbono šalną, užsitempė jo kelnes, apsiavė pentinuotus batus, užsivilko raudonšlakį mundurą ir ėmė ant jo kabinėti visokiausius ordinus ir kryžius. Baigęs rengtis, jis vėl žvilgterėjo į veidrodį ir nepažino savęs: priešais stovėjo šaunus karys ir laikė pagarbai pakeltą ranką.

Gilė kelis kartus kariškai pasisuko ir sužvangėjo lyg pilnas pinigų maišas. Tai jam labai patiko, ir jis pradėjo marširuoti prieš veidrodį lyg parade. O Šabalbonas tuo tarpu sapnavo baisų sapną ir niekaip negalėjo prabusti. Jam rodėsi, kad raiteliai į skutelius sudaužė visą jo armiją ir dabar vejasi jį patį.

Nubudęs jis dar ilgai bijojo prasimerkti. Tačiau kaip jis persigando, kai pamatė prieš veidrodį besistaipantį save patį. Šabalbonas vėl užsimerkė ir iš baimės užsitraukė ant galvos antklodę. Tačiau į ausis lindo įkyrus daugybės ordinų žvangėjimas. Karo vadas atsargiai įsignybo į šlaunį ir vėl iš po antklodės pažiūrėjo į vaikščiojančią savo šmėklą. Nebuvo jokių abejonių — ten vaikščiojo jis pats.*

„O kas tada čia guli po patalais?“ — pagalvojo Šabalbonas ir įsignybo į pilvą. Bet ir nuo to vaiduoklis neišnyko. Tada pėstininkų vadas su didžiausiu įnirtimu ėmė gnaibyti sau nosį, tačiau šmėkla kaip staipėsi, taip ir tebesistaipė prieš veidrodį.

— Sargyba! — suriko narsuolis nesavu balsu.

Tas riksmas pakirto Gilei ir rankas, ir kojas. Jis taip nusigando, kad negalėjo pajudėti iš vietos, ir nesąmoningai ėmė grabinėti apie kardo rankeną.

— Nežudyk! — vėl suklykė Šabalbonas.— Pasiimk visus mano kareivius, tik palik mane gyvą,— atsiklaupė jis ant kelių ir pakėlė abi rankas.— Pasiduodu! Tik pasakyk, kas tu toks?

Toks pėstininkų vado verkšlenimas šiek tiek nuramino norintį sprukti Gilę. Ir, kai atbėgo sargyba, jis visiškai susitvardė ir išdidžiai pasakė:

— Vyrai, priminkit šitam žiopliui, kas aš toks esu!

— Jūs esat visų pupų ponų ponas, su niekuo nepalyginamas Šabalbonų-Šabalbonas!

— O kas aš toks? — nieko nesuprato užsimiegojęs kareiva.

— Tu mano dvasia, šešėlis, šmėkla, kuri man dienos metu nereikalinga,— erzino jį Gilė.— Vyrai, nukiškite jį kur į patamsį iki nakties,— įsakė jis sargybiniams.

— Melas! Čia išdavystė! Klausyt mano komandos! — spiege atsipeikėjęs Šabalbonas, bet sargybiniai įvykdė Gilės įsakymą ir uždarė savo tikrąjį valdovą į požemį.

Ažuolo vaikui taip patiko būti galingu ir visų garbinamu vado, kad jis sugalvojo pasijuokti ir iš savo draugo Žirnelio. Linkdamas nuo didžiulio ordinų svorio, jis nulingavo į savo palapinę ir ėmė šaukti storu balsu:

— Ei, sąmokslininkai, atidarykit!

Manydamas, kad Šabalbonas susekė jų sąmokslą, Greitukas čiupo nuo sienos senovišką pištalieta ir pylė į tą judančią kryžių ir medalių krūvą. Visa laimė, kad pištalietas buvo labai senas, kreivavamzdis, pritaikytas šaudyti iš už kampo, todėl kulka tik numušė apsimetėliui šalną ir jį demaskavo.

— Tai... tai,— dar labiau nusigando Žirnis, ir jam pasidarė bloga.— Čia tu?

— Aš, aš, o kas gi kitas! — išskėtė rankas Gilė.— Viskas išėjo daug geriau, negu mudu planavom. Pėstininkų Šabalbonas jau sėdi urve.

— Tai puiku! Tu dabar įsakyk trimitininkams pūsti karo pabaigą, kad mes galėtume kartu su kareiviais linksmai ir niekieno netrukdomi sugrįžti į namus.

— O raiteliai? Reikia ir jiems ką nors sugalvoti,— pamokomai pasakė Gilė ir vėl sėdo kažką rašyti. Šį kartą jam sekėsi žymiai geriau. Po pusdienio triūso jis perskaitė Žirniui tokį atsišaukimą:

*Šalin biaurius kareivas!
Šalin Šabalbonus!
Išmoksime, kareiviai,
Gyventi be ponų!*

— Nuostabu! — šokinėjo Žirnis.— Nuostabu!

Atspausdinę kelis tūkstančius lapelių, bičiuliai nunešė juos į sunkiųjų pabūklų bateriją, užtaisė keliasdešimt pačių didžiausių sviedinių ir įsakė iššauti juos į padanges. Kai sviediniai ėmė sproginėti, viršum mūšio lauko pasipylė lapelių debesys. Kareiviai skaitė atsišaukimus, mėtė kepures, džiaugėsi ir dainavo.

Ir vos tik nuskambėjo pirmieji trimitų garsai, pėstininkai trenkė visus ginklus ir per penkias minutes išbėgiojo kas sau. Aplinkui neliko nė vieno kareivio. Tai pamatę, ėmė trauktis ir raiteliai. Jie netikėjo trimitininkais ir manė, kad čia tik eilinė priešų apgaulė. Štai tokios suirutės metu ir pabudo raitelių valdovas.

— Kodėl mes traukiamės? — rėkė jis.— Kur mano kelnės? Kur mano kardas? Kur mano ordinais?!

Išgirde paklaikusį savo vado balsą, raiteliai dar smarkiau supliekė arklius ir ėmė trauktis visu frontu. Nieko nesuprasda-

mas, Šabalbonas susisupo į paklodę, užšoko ant nebalnoto žirgo ir, baisiausiai šaukdamas ir keikdamas, šiaip taip sustabdė bėglius.

— Nė iš vietos! Arba jūs surasit mano kelnės, arba aš jus, bailiai pentinuoti, sumalsiu į miltus! Aš jums parodysiu, kaip aguonas krėsti! Aš iš jūsų putrą išvirsiu!

Kariuomenė išsirikiavo ir laukė, kas bus toliau. Baigėsi diena, o Šabalbonas, susisukęs į paklodę, lakstė lyg vaiduoklis po lauką ir vis grasino:

— Aš jus iššaudysiu! Aš iš jūsų aliejų išspausiu! Aš jus kaip uogeles ant smilgos suversiu!

Kuo labiau raitelių valdovas niršo ir kuo mažiau vykdė savo pažadus, tuo labiau kareiviai juo abejojo.

— O kur tavo antpečiai? — staiga paklausė vienas raitelis.

— Tai jūs pasakykit — kur? Bailiai, niekšai, miegaliai! — lyg audra šėlo Šabalbonas.

— Tai gal čia koks šnipas, — nusprendė kareiviai ir tuoj pat čiupo siautėjantį vadą už pakarpos.

— Aš jūsų valdovas! Aš jūsų ponas!

— Labai gerai, bet mes turim patikrinti, — pasakė kareiviai ir liepė savo buvusiam viršininkui pabalnoti žirgą. Šis nė nenučiuokė, nuo ko pradėti. Tada kavaleristai davė jam kardą ir liepė pagalsti. Šabalbonas taip įnirtingai ėmė sukti tekėlą, kad kardą išdantijo lyg kokį piūklą. Trečio uždavinio vyrai jau nebedavė. Jie nutraukė nuo Šabalbono paklodę ir pamatė, kad čia visai ne pupelė, o kažkoks išsigimėlis.

— Pasigailėkit, — meldė ateivis. — Aš daugiau niekad nebekariausiu.

Kareiviai ėmė svarstyti. O tuo metu virš jų galvų sprogo keli Gilės ir Žirnio paleisti sviediniai ir apipylė juos lapelių lietum.

— Šalin kareivas! Šalin Šabalbonus! — sušuko visi raiteliai. Nuo tokio galingo šauksmo net žemė subangavo po jų kojomis.

Nieko nelaukdami, kareiviai nuvedė pliką Šabalboną prie pačios didžiausios šėivamedžio patrankos, pripylė į ją šimtą siekų velnio tabokos parako, įsodino savo buvusią valdovą į tuščią sviedinį ir iššovė į Mėnulį. Pirmą kartą kareiviai jam iš visos širdies sušuko tris kartus „valio“. Ir laimingi su dainomis patraukė namo.

— Švilpiam pas pėstininkus! — pasiūlė kažkas.— Kartu namo žygiuosim!

Sutrinko sudundo žemė po žirgų kanopomis, tūkstančiai gerklių dainavo linksmas dainas, dešimtys tūkstančių kojų trypė dar linksmesnę tryptinį. Išgirde tokį triukšmą, Gilė su Žirniu išėjo pasitikti atskubančių raitelių.

— Tegyvuoja taika! — suriko Gilė.

— Valio raiteliams! — pritarė Žirnis.

Vos tik jie taip sušuko, raiteliai nušoko nuo žirgų, surišo juos ir nusivarė prie tos pačios šėivamedžio patrankos, iš kurios ką tik į Mėnulį buvo iššautas Šabalbonas.

— Bičiuliai, už ką? — verkė Gilė.

— Šalin biaurius kareivas! — nenusileido raiteliai.

Tik dabar nelaimingi draugai pamatė, kad Gilei ant krūtinės tebekabo daugybė Šabalbono pasižymėjimo ženklų, o ant galvos kėpso mėlyno čebatėlio šalmas.

— Mes nekalti, mes tik pajuokavom. Tai mudu su Žirniu parašėm jums tokį atsišaukimą,— dar bandė teisintis Gilė.

Niekas negelbėjo. Kareiviai šį kartą į patrankos vamzdį sugrūdo net du šimtus siekų velnio tabokos parako, įsodino bičiulius į tuščią sviedinį ir uždegė dagtį.

— Koks nedėkingumas! — aimanavo Gilė.— Juk mudu su Žirniu jums norėjom tik gero...

Baisus šūvio trenksmas nuslopino jo aimanas, ir tuščiaviduris sviedinys išlėkė į padangę.

PUPELĖS PĖDSAKAIS

Visa laimė, kad raiteliai gerokai pasikarščiavo ir į patranką prigrūdo žymiai daugiau parako, negu reikėjo. Aišku, šitokio baisaus spaudimo vamzdis neišlaikė ir sutrupėjo į šipulius, todėl ir sviedinys nepakilo į Mėnulį, o tiktai atsimušė į pirmą pažemiu slenkantį debesėlį ir pasuko atgal.

— Dabar galas! — susiėmė už galvos Gilė.

Sviedinys tekstelėjo į kažkokią balą, pašoko, vėl tekstelėjo ir, pakepęs ant vandens gal kokį penkiasdešimt blynų, įstrigo į krantą.

Atsipeikėję bičiuliai ėmė dairytis pro sukiaužusio sviedinio plyšius. Štai kada jiems pravertė visi Šabalbono ordinaai ir medaliai. Jie tuo auksu ir sidabru ėmė gremžti kaip akmuo kietą bambukinio sviedinio luobą. Ir kuo labiau platėjo jame landa, tuo labiau šėlo Gilė:

— Aš jiems parodysiu! Aš jiems nedovanosiu!

Dirbo dieną, dirbo dvi, įpusėjo trečią, o draugužiai dar nieko burnoj neturėję. Ažuolaičiukas visiškai neteko jėgų, o Greitukas tylėdamas vis gremžė ir gremžė.

— Ko tu tyli? — neiškentė Gilė.

— Aš Šabalbono munduro nenešiojau, kad nei iš šio, nei iš to imčiau burnoti,— atkirto Žirnis ir vėl dirbo savo darbą, nekreipdamas į karštakošį dėmesio.

— Duok į ausį, bet netylėk,— nenustygo Ažuolo vaikas.

— O kad tik to užtektų,— atsiduso žaliaskruostis draugas.

Kai anga pasidarė pakankamai didelė, jis pirmas išlindo laukan ir, įsikibęs abiem rankom, šiaip taip išplėšė Gilę iš ankšto, vos ne kapu tapusio patrankos sviedinio.

Išlindę laukan, bičiuliai pamatė įstrigę į samanų kupstą, o aplinkui plytėjo kažkoks neišbrendamas, užpelkėjęs ežeras.

— Na, kam tu dabar keršysi? — paklausė Žirnis Gilės.

Bičiulis susigėdęs nuleido galvą.

— Matai, kiek mes turėjom sumokėti tik už vieną tavo neatsargumą,— lyg švitrinium popierium Greitukas valė nuo savo draugo išdidumo ir pasipūtimo rūdis.— Susitarėm kaip žmonės, o tu vos tik persirengi Šabalbonu, tuoj ir pametei galvą.

— Aš kitaip negalėjau.

Žirnis surado kelias paukščių pamestas sudžiūvusias uogeles ir padavė Gilei:

— Krimsk, gal nors valgydamas patylėsi, visų pupų pone.

Gilė nutilo ir tylomis kūrė planus, kaip nusidanginti nuo to biauraus pelkėje pūpsančio kupsto.

— Kiekvienas padaras šiaip už gera atsimoka,— vėl atsiduso jis.

Ir Žirnis neišlaikė:

— Nutilk! O kas mudu tokie? Kam mes gero padarėm? Pūpelė mums gyvybę išgelbėjo, o kaip mes jai atsidėkojom? Pėstininkų Šabalbono draugais pasidarėm, jo urvus apžiūrinėjom, blizgučiais susižavėjom, o ji, vargšė, požemyje tuo metu sėdėjo. Už tokius nuopelnus mums dar per maža kliuvo. Nemo kam mudu vertinti draugystės.

Šį kartą Gilė nutilo ilgam.

Taip ir sėdėjo ant to nedidelio kupsto abu draugai ir nieko negalėjo sugalvoti. Praėjo dar kelios dienos. Išsibaigė uogos.

Ažuolo vaikas vis kažką rašė į savo sąsiuvinį, o Žirnelis tabalavo kojomis ir spiaudė į vandenį. Staiga jis čiupo draugą už rankos ir parodė pirštu į vandenį:

— Tu nieko nematai?

— Kažkas kruta, įkliuvęs žolėse.

Gilė pasidėjo savo rašymo reikmenis, greitai nusiėmė beretę ir, nunėręs į vandenį, pamatė, kad ten Karosiukas, nelaimėn pakliuvęs.

— Vyruti, ten žolėje žuvienės kiek nori, ir mėsos visas kalnas, ir drebučių! — šūktelėjo išniręs draugui.— Renkis, padėsi man tą Karosą ant kupsto ištempti.

— Nė nemanau,— atkirto Greitukas.— Aš nepratęs kam nors daryti gera tik todėl, kad paskui jį suvalgyčiau.

Gilė nieko neatsakė ir, paniręs antrą kartą, šiaip taip išpainiojo nevykėlį. Karosiukas išplaukė į paviršių, pliaukštelėjo uodega per vandenį ir, pašokęs į orą, padėjojo:

— Ačiū!

— Už ačiū neatbūsi,— priminė jam Žirnis.— Geriau padėk mums iš tos pelkės išsikrapštyti.

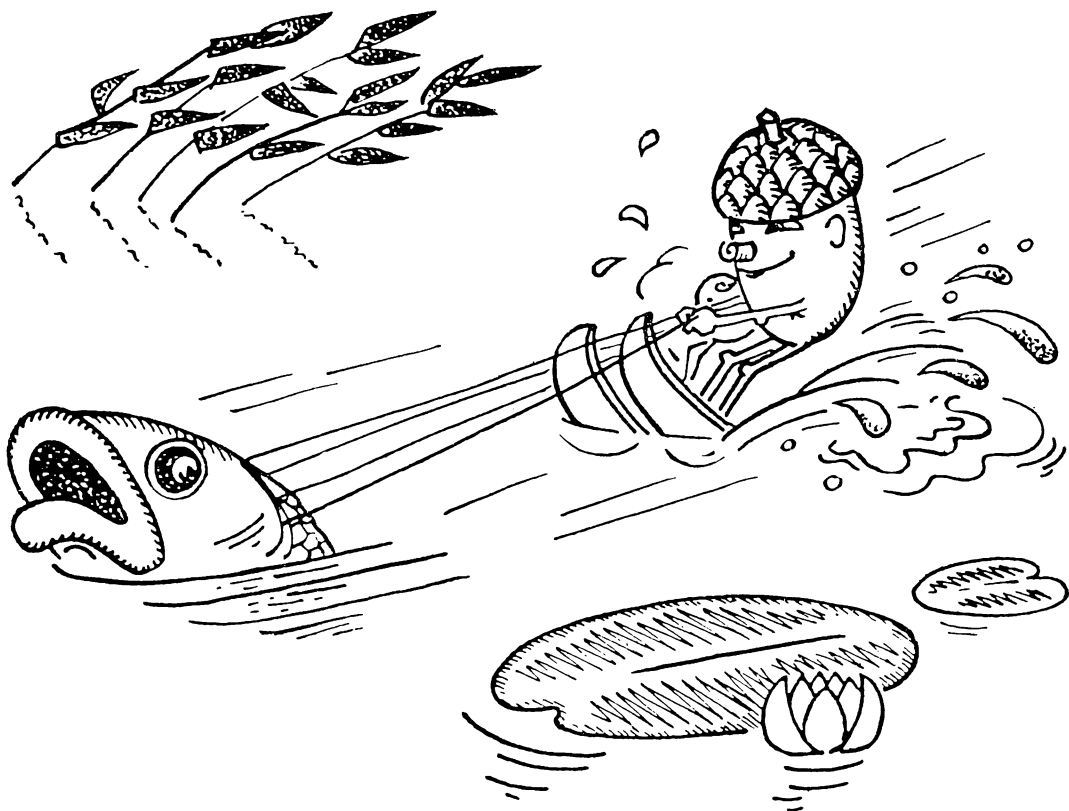
— Prašom,— sutiko Karosiukas,— bet jums po vandeniui, o man virš vandens negalima plaukioti.

Ir vėl nusiminė draugai. Staiga Žirnis pašoko, trenkė sau kumščiu į kaktą, kad net apsvirtė.

— Vyk iš samanų virvę,— pasakė jis Gilei.— O tu, Karosiuk, atplukdyk man kelis nendrių gabalėlius.

Visą dieną Gilė vijo virves, o Greitukas, nusiaštrinęs vieną Šabalbono blizgutį ir prisitvirtinęs jį prie parankaus koto, tašė iš nendrės vandenines slides. Kai viskas buvo padaryta, virvių galus juodu padavė Karosui, o į kitus įsikibo patys.

— Na, trauk! — suriko Gilė.— Šitaip ir tau, ir mums galima keliauti.

Ir nušvilpė draugai, tik vanduo skyrėsi į šalis. Gilei baisiausiai patiko tokia kelionė, ir jis tuoj pat ėmė kurti naujus planus:

— Klausyk, Žirni, o jeigu mes tokiu būdu — švilpt!.. ir per vandenyną?

— O Pupelė? — priminė jam Greitukas ir, staigiai pasisukęs, aplenkė plūduriuojančią šaką. Gilė pavėlavo ir turėjo šokti, bet susipainiojo ir pūkstelėjo į vandenį. Karosiukas sustojo.

— Kas nutiko? — paklausė jis, iškišęs galvą.

— Nieko! Tik rašalas truputį praskydo,— nusijuokė Gilė ir vėl nusičiupo už virvės.

Saulei leidžiantis, Karosas juos išvilko į sausą krantą ir atsi-sveikino:

— Laimingos kelionės!

— Ačiū! — šaukė jam draugai.

— Tai jums ačiū. Kai jūs mane gelbėjot, nesiderėjot! — pliaukštelėjo uodega ir išnyko.

Išvargę bičiuliai suvirto miegoti. Iš didelio nuovargio ir lai-mės jie pūtė nenubusdami visą naktį, o rytą pakilo, nusiprausė ir nužingsniavo ieškoti Pupų karalystės.

— Ne tokie jau mes geradariai,— atsiduso Gilė.

— Ar tu man? — paklausė jo Žirnis.

— Ne, Karosiukui,— atrėmė Ažuolaitis ir paspartino žingsnį.

Po kelių dienų kelio jie šen bei ten pamatė nedidelius pėsti-ninkų ir raitelių būrelius, traukiančius namo iš karo. Iš pradžių bičiuliai jų vengė, bet pastebėję, kad šie be atodairos skelia kur tik gali, neiškentė ir sustabdė kelis:

— Ko jūs taip skubat?

— Skubėtumėt ir jūs! Kažkas iš požemio išleido pėstininkų Šabalboną, kuris dabar iš naujo renka kariuomenę žygiui į Mė-nulį. Jis dabar ir pėstininkams, ir raiteliams vadovauja. Sukit atgal, jei nenorit įkliūti!

Tačiau draugai neišsigando. Jie išsiprašė iš pabėgėlių kelis žirgus, kelis šautuvus, kelis kardus ir nejuokais ėmė ruošti vaduoti Pupelę. Išsivalę ginklus ir pasirūpinę maisto, ėmė bal-noti žirgus.

— O kodėl tu balną atvirksčiai dedi, profesoriau? — neiš-kentęs nusijuokė Žirnis.

— O iš kur tu žinai, į kurią pusę aš josiu? — atsikirto šis ir triūsė kaip triūsės. Tačiau žiogelis-žirgelis pajuto, kad jo raitelis nelabai patyręs, ir taip spyrė Gilei į sėdynę, kad tas net virš smilgų iššoko.

— Na ir kvėša tu,— juokėsi Žirnis.— Užsispyręs lyg Riešutas.

Gilė net pabalo, išgirdęs, kaip draugas iš jo tyčiojasi, ir baisiausiai supyko:

— Kaip tu drįsti mane...

— ...rašymo, pagyrų, pasipūtimo ir kitų netikusių mokslų daktarą vadinti kvėša? — užbaigė už jį Greitukas.— Man nuo tų tavo titulų net galva apsisuko.

— Ne! — karščiauosi Gilė.— Aš norėjau pasakyti, kaip tu drįsti mane, savo draugą, laikyti už nieką?

— Čia, broleli, jau nauja daina. Na, nepyk. Duokš ranką.— Sukirto abu delnus ir pakratė.— Nieko nepadarysi, aš sodietis, man teko ir balnoti, ir kinkyti daugiau už bet kokį mokslų daktarą, todėl tegul kiti iš manęs pasimoko. Na, pirmyn! — suriko jis žirgui ir nurūko, pašiausęs savo linksmą plaukų kuodelį.

Bet neilgai bičiuliai šitaip jojo. Nuo nedidelės kalvutės jie pamatė didžiulį palapinių miestą. Ten tratėjo būgnai, griaudė dūdų orkestrai, o tūkstančiai pupelių pėstininkų marširavo, keldami kojas aukščiau galvų, ir dainavo Gilės sukurtą dainą:

Juodaskruostis, raudonšlakis

Šabalbonas žvairaakis,

Visų pupų ponų ponas —

Griausmabalsis Šabalbonas!

— Matai, kiek tu jiems gero pridarei,— įgėlė Žirnis ir parodė į kitą pusę, kur raiteliai kapojo vyteles ir badė ietimis baidykles.

Už jų, keldami dulkes, slinko sraigės-šarvuočiai. Ant jų sėdėjo pupelės tankistai ir šaukė už visus garsiausiai:

— Į Mėnulį! Į Mėnulį! Tegyvuoja su niekuo nepalyginamas Šabalbonas — visų planetų ponų ponas! — Jie dar nebuvo dalyvavę nė viename mūšyje, todėl labiausiai norėjo karo.

— Nėra ko mums dienos metu liūsti į tą širšyną,— nukorė ant krūtinės Gilė galvą.

Bet ir naktį, įsigavę į kareivių stovyklą, draugai pamatė tą patį vaizdą. Užlipęs ant parako statinės, apšviestas tūkstančio deglių, jau spėjęs pasikabinti kelias dešimtis ordinų už sėdėjimą rūsyje, Šabalbonas režė prakalbą:

— Kareiviai, jūsų laukia kryžiai ir medaliai. Kur jūs juos užsitarnausit? Tiktai mūšyje! Aukščiau galvas, narsuliai! Mėnulyje mūs laukia aukso kalnai. Jeigu tenai būtų bloga, tai mano bičiulis raitelių Šabalbonas jau seniai būtų sugrižęs namo. Tegyvuoja pėstininkų ir raitelių draugystė!

Kur draugai ėjo, kur žiūrėjo — visur buvo tas pats: seniai draudė, seniai verkė, seniai pasakojo apie karą visokias baisybes, o jaunikliai tik juokėsi ir postringavo:

— Nieko jūs nesuprantat. Už pečiaus sėdėdami, mes kryžių neužsitarnausim. Valio Šabalbonui!

Tik vėlai naktį pasibaigė rėkavimai ir deglių eitynės. Palapinių miestas valandėlę nurimo. Tuo pasinaudodami, draugai nuslinko prie Šabalbono buveinės ir pamatė, kad ji saugoma dvigubo sargybos žiedo. Palapinėje degė šviesa. Ant gražaus kilimo sėdėjo keli erškėtukai ir tarėsi su naujuoju karo vadu:

— Aš jums dar kartą sakau: ir tą daktarą, ir tą pōetą mano šaunūs raiteliai įgrūdo į patrankos vamzdį ir iššovė prieš vėją. Pasakykit Kankorėžiui, kad jų nėra.

— Jūs dar jų nepažįstat,— aiškino erškėtukai,— tai baisūs nusikaltėliai. Jie ir iš Mėnulio gali sugrižti. Tik pamanykit, jie

taip paslėpė raktą, kad po šiai dienai jos malonybė Skuja vaikšto prirakinta prie jo prakilnybės Kankorėžio.

— Tai labai liūdna,— nusprendė Šabalbonas,— bet jūs rūsyje nesėdėjot, todėl nieko neišmanot. Viso gero.

— Šito niekšo nereikėjo iš tenai išleisti,— pakuždėjo Gilė Žirniui,— jis būtų tam urve ir numiręs.

Draugai tyliai nuslinko į šalį ir pasuko atgal. Jie be žodžių suprato vienas kitą, kad su tokia jėga dviese nepakariausi.

Beklaidžiodami po stovyklą, bičiuliai priėjo senąjį kurmia-rausį. Čia dieną ir naktį vyko atstatomieji darbai, nes sukilimo metu pėstininkai jį taip nuniokojo, kad iš karo dirbtuvių beliko klaikūs griuvėsiai. Čia keletas pačių atkakliausių mokslininkų dar tebeleido muilo burbulus ir stengėsi prie jų prikabinti krepšius, o paslaptingojo aparato kūrėjai braižė pirštais smėlį ir ginčijosi, ar galima be mašinos nusilupti virtą bulvę, ar ne.

Tie išminčiai ir papasakojo, kad prieš pat sukilimą Šabalbonų-Šabalbonas visus belaisvius išvarė į sostinę kaip duoklę.

Nieko neatsakę, draugai pasirinko plačiausią ir labiausiai sumintą kelią ir pavarė žirgus smarkia ristele.

PAS VERKSNELIUS

Blėso žvaigždės. Paryčio vėsa pagaugais šiaušė odą. Žiovulys plėšė burną. Gilė nebejautė kojų balno kilpose. O Žirnelis sėdėjo lyg geležinis. Jis visą laiką nenuvargdamas kresnojo priekyje.

— Dar valandėlė — ir aš neištversiu,— aimanavo Gilė.— Iš kur tas jo nematytas patvarumas?

Staiga arklys stabtelėjo lyg įkastas, ir Žirnelis, skėstelėjęs rankomis, nulėkė stačia galva. Supliuškęjo vanduo, ir pasigirdo balsas, šaukiąs pagalbos. Gilė iššoko iš balno, pribėgo prie stataus šlaito ir nedelsdamas puolė paskui draugą į srauniai gurgantį upelį. Išniręs apsidairė. Žirnis ramiausiai plaukė viršum vandens ir neskendo. Vanduo kuo lengviausiai kėlė ir Gilę.

— Nors aš plaukiu kaip kirvis, tačiau tokiame vandenyje ir švinas galėtų maudytis! — taškėsi Greitukas. Keli vandens lašai pakliuvo jam burnon.— Vaje, koks sūrus! — ėmė spiaudytis plaukikas.

— Sūrus,— vaipydamasis pritarė jam Gilė.— Druska mus ir kelia! Tik aš nesuprantu, iš kur ji čia atsirado? Jūros niekur nematyti. Keista.

Pasipliuškinę ir atsigaivinę draugai išbrido į krantą.

— Ką dabar darysim? — paklausė Žirnis.

— Josim pakrante aukštyn, vis tiek ką nors surasim.

Pakilo Saulė. Kuo toliau keliauninkai jojo, tuo sraunesnis darėsi upelis. Jo pakraščiuose išnyko medžiai, krūmai ir galiausiai — žolė. Tik retkarčiais kur-ne-kur stypsojo vienišos saulės ašarės ir graudžiai verkė.

Po kiek laiko draugai atsidūrė kažkokioje dykumoje. Kiek tik matė akys, aplinkui saulėje žėrėjo baltos druskos klodai. Baltavo nudžiūvę medžiai ir krūmai, nuo druskos kruopelyčių žybčiojo žolė,— viskas gurgždėjo, čėžėjo nuo mažiausio prisilytėjimo. Šiurpas perėjo draugams per nugaras. Sustojo.

— Grįžtam,— pasitraukė atbulas Žirnis.

— ...įžtam...a...am! — keliais balsais atsiliepė aidas.

— O ką rasi sugrįžęs? Ten Šabalbonas, čia druska, o dar kitur Kankorėžis... Et, vienas galas,— numojo ranka Ažuolo sūnus.— Tu manai, kad Puplei lengviau buvo? Jojam.

Dar kiek pajojus, upelis pasislėpė didelėje, kalno papėdėje juoduojančioje kiaurymėje. Kalva buvo aptverta aukšta smailų statinių tvora. Bičiuliai apsidairė ir pavarė žirgus prie baltų, druska apgurgėjusių vartų. Tarpuvartėje juos pasitiko žliumbiantis raugintas Agurkas.

— Blogai, vyručiai, šiame miestelyje manęs niekas nekenčia vien už tai, kad aš žalias.

Kitoje vartų pusėje sėdėjo raugintas Pomidoras ir dar garsiau žliumbė:

— O aš raudonas, u-hu-hu! Lyg koks burokas raudonas, u-hu-hu!

— O tavęs šiame miestelyje už raudonumą visi nekenčia?

— Ne, aš iš džiaugsmo verkiu, kad visi mane labai myli!

— Kažkokie keisti,— patraukė pečiais Gilė.

Dėl menkausio žodelio, dėl mažiausio mažmožio kiekvienas šio miestelio gyventojas tuojau paleisdavo dūdas. Jie taip buvo įpratę žliumbti, kad ir naktimis, ką nors susapnavę, laistydavo savo patalus ašaromis. Todėl visi gyventojai savo namuose turėjo įsitaisę latakėlius ašaroms nubėgti. Tie latakėliai rinkosi į griovelius, grioveliai gurgėjo į upokšnius, o upokšniai plaukė į upę, kuri vamzdžiais tekėjo už miesto ir vadinosi Ašarinė. Jau seniai visi verksneliai būtų prigėrę savo ašarose, jei ne šie įrengimai.

— Čia ne miestas, bet sūrymo fabrikas! — nusikeikė pasipiktinęs Žirnis.

— O mudu iš kur tą sūrymą imam? — mirktelėjo jam Gilė.

— Iš tikro, kaip blogai, kad žliumbdamas nematai savęs! — šūktelėjo paraudęs Žirnis.— Jeigu aš galėčiau, tai kiekvienam verksneliui tučtuojau pakiščiau po nosim veidrodį. Pamatęs save išsiviepusį, jis išsigąstų ir nutiltų. Man atrodo, kad veidrodis yra pats geriausias vaistas šlapakiams.

— Jiems ir gera dainelė nebūtų pro šalį,— atsakė Gilė draugui ir visu balsu užtraukė:

*Vanduo Nile
Tuoį pakyla,
Jeigu žliumbia
Krokodilai.*

*O jei jūroj
Begalinėj
Ima verkt
Keli banginiai,—
Tai iš karto
Tokia jūra
Pasidaro
Baisiai sūri.
Ne nuo silkių—
Nuo verksnelių
Jūros sūrios
Pasidarė!..*

Bičiuliai tiek įsidainavo, kad nepastebėjo, kaip prie jų priėjo du uniformuoti tvarkdariai — Svogūnas ir Česnakas.

— Kas jums leido šiame mieste dainuoti?

— Gera nuotaika,— atsakė Gilė.

— To dar maža. Mūsų mieste kiekvienai šypsenai reikia gauti specialus leidimas. Prašom nultipt nuo arklių. Jūs areštuoti.

— Tik už vieną dainą? — nustebo Greitukas.

— Nors ir už vieną posmelį,— nenusileido Česnakas.

Gilė pavartė rankose užtaisytą šautuvą, pabandė nykščiu kardo ašmenis ir tik tada prabilo į tvarkdarius:

— Ir ką jūs mums padarysit areštavę?

— Mes jus priversim išklaudyti liūdniausios šio miesto istorijos.

— Ir viskas?

— Viskas.

— Mes ir be arešto mielai jos išklausysim.

— Ne, mes privalome jus areštuoti, nes dar nė vienas svetimšalis nėra išklauses tos istorijos geruoju.

— Keista,— gūžtelėjo draugai pečiais ir nulipo nuo žirgų.

Prie didžiulio namo, labai panašaus į apverstą statinę, kabėjo didžiulė lenta. Ant jos buvo užrašas:

YDŲ ŠALIES
JUOKŲ APSKRITIES
LINKSMAKIEMIO VALSČIAUS
VIRŠAITIS KRIENAS

— Kokia čia Juokų apskritis,— negalėjo atsistebėti Žirnelis,— jeigu visi gyventojai ašarose paskendę.

— Pagyvensim — pamatysim,— atsakė jam Gilė ir, pririšęs prie baslio žirgą, žengė pro duris pirmas.

SANTŪRIOJI BULVĖ

Česnako ir Svogūno lydimi, bičiuliai nusileido įvijais akmeniniais laiptais į kažkokį priplėkusį požemį ir neryžtingai sustojo prie sunkių, kaip vartai didelių geležinių durų, ant kurių buvo užrašyta:

Mokslinis-istorinis
LINKSMAKIEMIO
Muziejus

Tvardariai pabeldė į tuos vartus, palaukė, kol jie atsidarys, o paskui stumtelėjo draugus į vidų ir vėl užsklendė visus skląščius.

Dideliame rūsyje pleveno kelios taukinės spingsulės. Ant sienų kabėjo vos išžiūrimi paveikslai, fotografijos ir brėžiniai. Už nedidelio stalelio sėdėjo kažkokia būtybė ir per didinamąjį stiklą apžiūrinėjo įėjusius.

— Šiame urve mums ir šautuvai nieko nebeпадės,— apsidairęs nusprendė Gilė.— Ei, ko išvertei akis, ar keleivių nematei?

Prie jų priėjo sena susiraukšlėjusi Bulvė. Besėdint patamsyje, jai išaugo retučiai balti ūsai, įkrito žandai, įdubo akys, raukšlės išvagojo veidą, tačiau ji elgėsi labai oriai, nors be perstojo purtė galvą ir kažką murmėjo sau po nosimi.

— Už ką čia jus įgrūdo? — užjausdamas paklausė Žirnelis.

— Jūs neišsiauklėjęs stuobrys. Aš laisva pilietė ir gyvenu čia savo noru.

— Malonu,— nusijuokė Gilė.— O mus kažkodėl prievartą atvarė. Žodžiu, išguldyk tą liūdniausią miesto istoriją, ir mes tau netrukdysim.

— Dovanokit, o kuria koja jūs šiandien išlipot iš lovos?

— Ar tai jums svarbu?

— Mokslui viskas svarbu! Nuo to fakto priklausys jūsų nuotaika visai dienai.

— Mes šiąnakt nebuvom iš balnų išlipę.

— Gaila,— numykė Bulvė.— O kai į miestą įjojot, jums niekas neperbėgo kelio?

— Mes neprietaringi.

— Tai neturi reikšmės,— atkirto Bulvė.— Šie sudėtingi ženklai siunčiami kiekvienam gyvam padarui, kad jis galėtų išvengti nelaimių.

Žirnis prisidėjo prie kaktos pirštą ir pasukiojo jį.

— Ar šiandien ne pirmadienis, ne trylikta diena? — toliau kamantinėjo Bulvė.

— Ne, šiandien penktadienis ir dvidešimt šeštoji,— atsakė Greitukas.

— Puiku. Dabar prašom tris kartus nusispiauti per kairį petį. Va šitaip. Ir septynis kartus per dešinį. Viskas. Tiesa, būčiau pamiršus: dar apibrėžkit apie save po ratą.

Gūžčiodami pečiais, draugai įvykdė visa, ką liepė.

— Dabar išverskit kišenes ir pasakykit: garbė Gaidžiui.

— O kodėl ne Vištai?

— Viską sugadinot. Reikės vėl pradėti iš naujo. Gaidys yra didžiausias visų šmėklų priešas.

Bičiuliai nebeiškentė:

— Klausyk, Bulve, liaukis tyčiotis. Tu žinai, kuo šitas daikčiukas spiaudo? — Gilė pakišo jai po nosim šautuvo vamzdį.

— Pereitą mėnesį aš sapnavau žiurkes. Tai prieš nelaimę,— nusiminė Bulvė.

— Aš dabar suprantu, kodėl čia kiekvienas svetimšalis atitempiamas jėga ir užrakinamas devyniomis spynomis,— pasakė Gilė ir žiebė iš šautuvo į lubas.

Bulvė pritūpė, užsikišo ausis, o paskui nedrąsiai paklausė:

— Kuriuo pirštu paspaudėt?

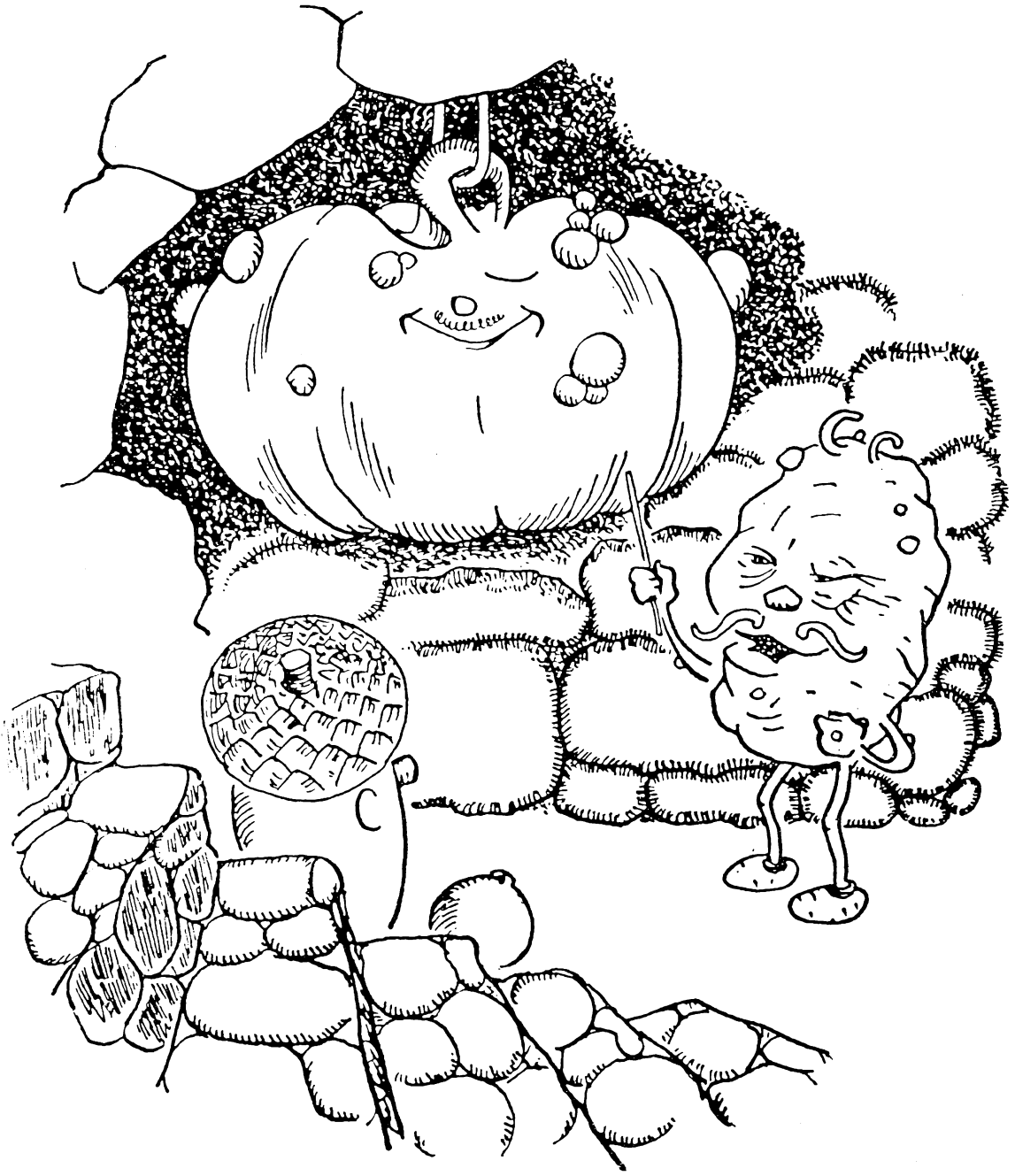
— Smilium. Ar tai irgi turi kokią nors paslaptinę reikšmę?

— O kaipgi? Jei būtumėt paspaudęs didžiuoju,— tai prieš džiaugsmą, o jei bevardžiu,— tai prieš nelaimę...

— Žirni, spustelk tu jai didžiuoju pirštu, pažiūrėsim, ar ji po to dar ilgai džiaugsis?

— Nelaimingoji, mano kantrybė tavo rankose, nebūk savižudė,— neiškentė ir Žirnis.— Sakyk, ką tu čia veiki ir ko tau iš mūsų reikia?

— Man nieko nereikia. Aš apsigyvenau šiame rūsyje tam, kad išvengčiau manęs tykojančių nelaimių. Štai jau dvidešimt metų, kai man niekas neperbėga kelio, kai nieko nebesutinku

su tuščiais kibirais, kai į mane nepažvelgia Mėnulio pilnatis... Jau dvidešimt metų, kai aš nebesusigaudau, kada pirmadienis ir kada tryliktoji diena. Ir jau dvi savaitės, kai aš kovoju prieš blogus sapnus ir nebegulu miegoti. Tai bus paskutinis smūgis visokiom nelaimėm!

— Na, o laimė ar tave aplanko kada nors, ar ne?

— O kam man jos reikia? Laimė ir nelaimė visada pasaulyje vaikščioja kartu: tik įsileisk vieną, kita neprašyta įeis.

— Tavęs nenuginčysi. Išdėstyk savo istoriją, ir mes keliausim.

— Tuoju. Jums šiandien netraukė nei kairės, nei dešinės akies? Nosies neniežėjo? Irgi ne. Nežagsėjot? Žengdami per slenkstį, nenusimušėt kojos? Ir Varno krankimo negirdėjot?..

— Žirni, šauk! — netekęs kantrybės, suriko Gilė.

— Gerai jau, gerai. Aš pradedu pasakoti. Štai ant sienos jūs matot besijuokiantį Arbūzą. Prieš daugelį metų šis geraširdis pilietis buvo mūsų viršaitis. Jis labai mėgo juokus. Būdavo, tik parodai jam pirštą, jis tuoj ima kvatoti, tartum geležėlę radęs. O neduok tu Kriene, jeigu jam kas nors iš netyčių čiupteldavo už juokų kaulelio! Tris dienas jis liedavo juokų ašaras.

Sekdami savo viršininku, tokiais nesveikais juokais užsikrėtė ir visi pomidorai bei agurkai. Tik mes, bulvės, vienintelės tų kvailų juokininkų tarpe santūriai šypsojomės. Už santūrumą miesto gyventojai mane išrinko viršaičio padėjėju.

Vieną labai linksmą dieną virš miesto skrido Varnas ir nė karto nekranktelėjo. Aš, pamačiusi tą baisų nelaimės ženklą, tuoju pat išpėjau Arbūzą, tačiau jis manęs nepaklausė ir ėmė šaipytis iš mano žodžių. Besityčiodamas jis taip įsijuokė ir tol kvatojo, kol sprogo jam pilvas.

Tai pamatę, ėmė juoktis visi apskrities gyventojai. Bekvatomdami jie numarino tokį puikų savo viršininką. Kretėdami pa-

lydėjo jį į kapus, liedami juokų ašaras, užkasė ir, springdami juokais, pastatė paminklą. Bet tas paminklas išėjo kreivas ir labai juokingas. Todėl ir po laidotuvių gyventojai niekaip negalėjo nusiraminti. Žodžiu, nuo tos dienos niekas darbo nedirbo, mokesčių nemokėjo, tik juokėsi, už pilvų susiėmę. Viršum miesto pakibo bado ir suirutės šmėkla.

Ilgai suko galvas daktarai, kaip šią ligą išgydyti, bet nieko doro negalėjo sugalvoti. Pirmiausia Arbūzo paminklą audeklu užtiesė. Paskui prie kiekvieno kampo patrankas pastatė gyventojams gąsdinti, įsakė visiems užsičiaupti, o nepaklusniesiems prievarta siuvo burnas. Bet ir tai negelbėjo: mintyse gyventojai tebesijuokė ir toliau sirgo ta juokų liga.

Tuo metu per mūsų apskritį keliavo Ydų šalies karalienė Didžioji Mes. Privažiavus mūsų miestą, štai jūs matote paveiksle jos karietą, ji sustojo prie vartų ir laukia, kad kas nors išeitų jos pasitikti. Tačiau niekas nesirodė. Aplinkui viešpatavo mirtina tyla. Visi aprišti ir užsiūti tylomis nuo juokų gydėsi.

— Kas čia per gedulas? Nuimti nuo paminklo tą skarmalą! — užpyko karalienė.

Nutraukė audeklą. Ant kreivo pamato molinis Arbūzas net pritūpdamas kvatoja. Visai kaip gyvas: akys primerktos, pilnos ašarų, ant nosies dvi karpos glėbesčiuojasi, o pats, susiėmęs rankomis už pilvo, vos benulaiko jį — taip nuo gardaus juoko visas kreti ir šokinėja. Apačioje palei kojas užrašyta:

Juokitės linksmi visi,

Juokas — vaistai dideli!

Neišlaikė karalienė: nusišiepė nuo ausies iki ausies ir prunkštelėjo. Tai išgirdę, kad pagaus visi kvatoti, kad ims kretėti. Didžioji Mes pamanė, kad pavaldiniai iš jos juokiasi, baisiausiai užsirūstino ir pagrasino:

— Palaukit, aš jus dar ne taip pajuokinsiu!

Po kelių dienų ji Krieną viršaičiu paskyrė. O tas ant kiekvieno kampo savo paties, žmonos Garstyčios ir padėjėjų Svogūno bei Česnako atvaizdus iškabino. Viską savu kvapu persunkė. Ir pabandykit, mano mielieji, dabar neraudoti! Akys pačios ašaroja. O jeigu atsiranda toks drąsuolis ir išdrįsta nusišypsoti, tai tokiam Česnakas su Svogūnu taip patrina akis, kad žliumbia kaip pasamdytas.

Nuo tų pertvarkymų visi gyventojai kaip mat nustojo juoktis. Tačiau Krienui to buvo per maža. Suvarė visus apskrities gyventojus ir įsakė jiems pakelėse karališkus augalus — saulės ašares sodinti. Pasodino. Vos tik prigijo, ir jos pradėjo smurglioti, ašaras varvinti. Nuo jų žliumbimo visos pakelės lyg nuo lietaus pašlapo, sūrios pasidarė. Nudžiūvo medžiai, žolė parudo, o ilgainiui viskas pabalo, druska apgurgėjo. Pomidorai ir agurkai nuo savo ašarų surūgo. Štai ką padarė tas Varno pasirodymas!

— Niekus plepi. Tokia liga lengvai pagydoma,— numojo ranka Gilė.— Išvykit Krieną su jo visa svita, išraukit saulės ašares, ir baigta!

— Ką jūs! Šitaip jokių būdu negalima daryti. Tada vėl visi ims kvatoti.

— Ir tegul juokiasi į sveikatą.

— O kas darbus dirbs, kas mokesčius mokės?

— Ar daug jie čia nudirba žliumbdami! — nenusileido Žirnelis.

— Verkdami jie dar šiek tiek Krieno pribijo, o kai juokiasi, nors patrankomis šaudyk,— nieko nebijo. Be to, perrūgusį trėkštelėti lengviau, negu sveiką.

— Aš nieko nesuprantu,— net pasipurtė Žirnis.— Ir juoktis blogai, ir verkti negerai, tai ką daryti, jei mane ima juokas arba ką nors skauda?

— Pirmiausia reikia apsidairyti, ar tavo verksmas ar juokas patinka viršaičiui, o tik tada juoktis arba verkti. Mano tikslas — santūrumas. Aš jau dvidešimt metų neverkiu ir nesijuoku, aš jau dvi savaitės nebesapnuoju blogų sapnų.

— Nieko, dar savaitę pabudėsi ir ištiesi kojas: tada tikrai tau nieko nebereiks ir niekas tau nebeperbėgs kelio,— paguodė santūriąją Bulvę Gilė.— O mudu vis dėlto pailsėsime, nors ir dar dvi tokias sukempėles susapnuotumėm,— pasakė jis Žirniui.— Čia, brole, vėsoka ir uodai nepuola.

Draugai atsitvėrė nuo tos sukempėjusios Bulvės šiaudu ir taisėsi numigti, bet prietaringoji juos vėl prikėlė:

— Kodėl jūs sugulėt galvomis į duris? Tai labai blogas ženklas. Ar pagalvojot, ką pamanyt Krienas?

— Klausyk, Bulvele, šitas šautuvas užtaisytas juodos Katės dančiu, kurį man atnešė juodas Varnas tamsią naktį. Saugokis, nes ši kartą aš spustelėsiu bevardžiu pirštu.

Bulvė nutilo. Ji užgulė kažkokią knygą, norėdama išsiaiškinti, ką tie ženklai reiškia. O draugužiai taip saldžiai užmigo, kad ir sapnuodami vienas kitam šypsojosi.

IŠVERSTAKAILIS RIDIKAS

Kitą dieną iš pat ryto draugus pažadino barnis. Po rūšį, grūmodamas kumščiu, bėgiojo raudonskruostis Ridikas ir keikė Bulvę:

— Prietaringoji kvailė! Lupena! Kodėl tu leidai šitiems purviniems svetimšaliams išsidrėbti švenčiausioj mūsų miesto vietoj?! Tai šventvagystė! — Ir, pamatęs nubudusius draugus, jis pribėgo prie jų, nusilenkė, nusišypsojo, lyg mieta rydamas,

vėl nusilenkė ir, ištiesęs abi rankas, ėmė atsiprašinėti: — Atleiskite, įvyko nesusipratimas! Žinot, tvarkdariai... Jiems svarbu sučiupti, o ką — nežiūri. Ir patį Krieną tokie uždarytų, jeigu jiems kas valią duotų! Dar kartą atsiprašau. Būkime pažįstami: plunksnos brolis, vietinio laikraščio „Juokai pro ašaras“ korespondentas Ridikas.

— Sveikas, jei nemeluoji, — atsakė Žirnelis. — Tik niekas čia mūsų nevarė: keliautojai visur pirmiausia eina į muziejų.

— Taip, mūsų muziejus labai puikus, bet jo vedėja Bulvė tokia prėska, kad baisu.

— Kodėl? — paprieštaravo Greitukas. — Ji labai įdomi pasakotoja ir dar įdomiau rodo paveiksliukus.

— Taip, mūsų Bulvė nuostabi, bet muziejus — neduok dieve.

Gilė pasirąžė, pasitampė, nekreipdamas į Ridiką jokio dėmesio, o paskui, pasverdamas kiekvieną žodį, pasakė savo bičiuliui:

— Jis tikriausiai atėjo mudviejų areštuoti, norėdamas supažindinti mus su linksmiausia šio miesto ateitimi.

Ridikas nusilenkė dvilinkas ir ėmė mušti kaktą į žemę.

— Ir taip, ir ne taip, — atsakė jis. — Aš gavau įsakymą išvesti jus iš to priplėkusio rūšio, kurį didžiausia mūsų miesto kačių priešininkė Bulvė taip iškilmingai vadina muziejum.

— Jums nepavyks manęs nei pravirkdyti, nei prajuokinti, — išdidžiai atkirto Bulvė.

Pavalgę ir pailsėję keliauninkai išėjo apžiūrėti miesto. Ap linkui buvo balta lyg žiemą. Gatvių pavadinimų nesimatė, bet Ridikas jas žinojo atmintinai:

— Čia Graudžių verksmų, čia Žliumbučių gatvės, — aiškino jis. — Čia Mažųjų juokelių alėja, čia Didysis liūdesio prospektas, o ten Ašarų krantinė.

Sutikęs miestiečius, Ridikas čiaudėjo, raukėsi, trynė akis, bet ašaros jam kažkodėl nebėgo. Jis nebuvo supliuškęs kaip kiti ir švietė pavydėtiniu raudonumu. Toks apskritutis, toks gražutis, lyg naujametinis, ką tik nuo eglutės nuimtas žaisliukas. Gilė neiškentė ir paklausė jo:

— Klausyk, drauguži, juk ir tu raudonas, ir tave čia visi labai myli, tai ko tu neverki?

— Tikrai, kodėl tu neverki? — atitoko ir Greitukas.

— Mielas bičiuli,— atsakė jam Ridikas,— kadaise aš verkiau už visus labiausiai ir išbaigiau ašaras.— Ir tuoj pat, pasilenkęs prie Gilės, kuštelėjo jam į ausį: — Kaip plunksnos broliui sakau: aš verkiu tik tada, kai man neužmoka.

— O kaip buvo prie Arbūzo? — paklausė Gilė.

— Tikrai, o kaip buvo prie Arbūzo? — pakartojo Žirnis.

— Tada aš laikraštyje paskelbiau, kad pirmas išbaigiau visus juokus,— atsakė Ridikas Gilei ir tuoj pat pašnibždėjo Žirniui: — Kam juoktis, kai už tai nemoka?

— O dabar? — vienu balsu paklausė bičiuliai.

— Dabar aš juokiuos pro ašaras, toks mūsų laikraščio principas: šlapias savo turiniu ir juokingas savo forma.

— Klausyk, Žirni, o jeigu mudu trinktelėtumėm šitokiam išverstakailiui ateities vardu, a? Kaip tu manai? — neiškentė Gilė.

— Jūs šmeižiat mane! — užpyko Ridikas.— Koks iš manęs išverstakailis? Vartyti kailį — man perdaug skaudu. Šitam surūgėlių mieste užtenka išsiversti švarką. Matot? — parodė jis baltą pamušalą.— Kai jis atsiduria viršuj, aš iš karto pabąlu, o kai išverčiu patį pamušalą, tai ir labiausiai prityrusi akis neatiskiria, kuris iš mudviejų žalesnis: Agurkas ar aš?

— Aš jį tuoj pat prilupsiu,— nerimavo Žirnis.

— Už ką? Ar jūsų šalyje už tai muša? O kokia puiki jūsų beretė! Mūsų atsilikėliai dar skrybėlėmis galvas dangsto. Gal parduotumėt?

Draugai susižvalgė.

— Ir rašalinė jūsų labai įdomi. Ir rašalas raudonas. Iš karto matyti — užsienis,— atsiduso Ridikas.— Gal sumainom?

Ir abu keliauninkai lyg susitarę čiupo niekšelių už pakarpos ir ėmė skalbti jam šonus.

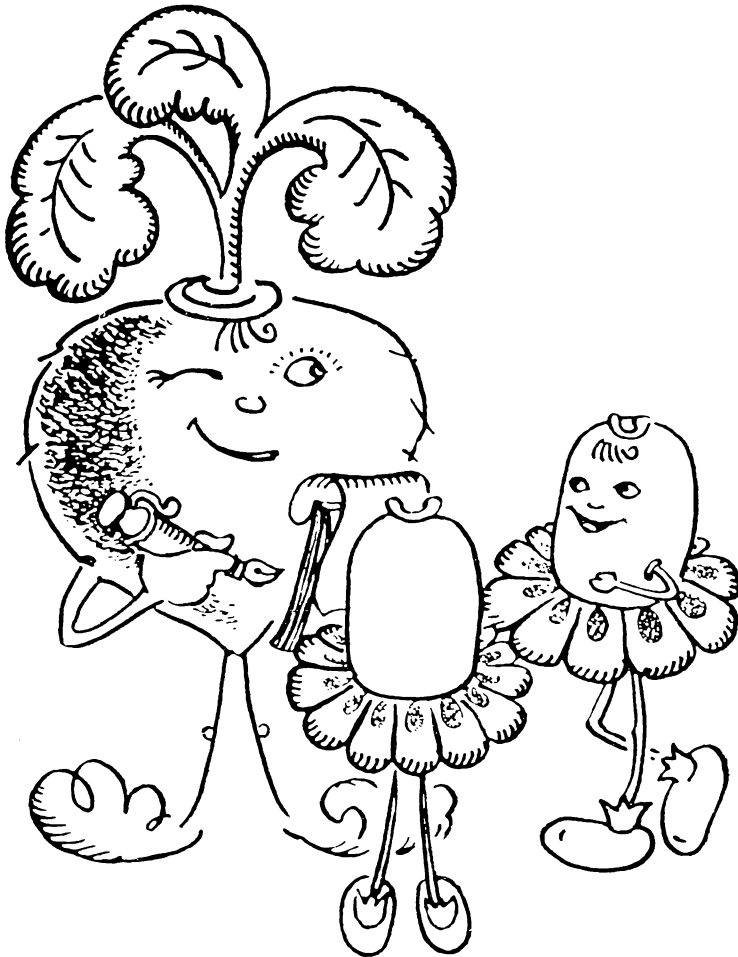
— Brolyčiai, pasigailėkit,— meldė išverstakailis.— Man liepta jus nuvesti pas patį viršaitį. Jis, matyt, labai nori su jumis paverkšlenti.

Kurį laiką visi trys ėjo tylėdami. Tačiau švento Moliūgo aikštėj, kur keliasdešimt supliuškusių pomidorų ir agurkų triūsė prie sugriuvusio Arbūzo paminklo, Ridikas vėl ėmė tarškėti lyg užsuktas:

— Čia mano pasiūlymas! Štai kaip pro juokus daromos ašaros: mes ant seno pamato užkelsim geldą, numušim besijuokiančiam Arbūzui kojas, kad jis atrodytų joje besėdįs, perdažysim, nuvesim į jo linksmas akis vandentiekį, ir išeis žliumbiantis Moliūgas.

— Klausyk, bet ką bendro turi Arbūzas su Moliūgu? — nieko nesuprato Žirnis.

— Galima sakyti, tai vienas ir tas pats,— paaiškino patenkin-tas Ridikas.— Jie abu tikri broliai. Kai atėjo mada verkti, tai Moliūgas persistengė lygiai taip, kaip ir jo brolis: bežliumbdamas jis užmiršo atsikišti savo bute latakėlį ir prigėrė savo ašarose. Miestiečiai verkdami šį narsų vyrą palaidojo šalia brolio, šventuoju apskelbė, o dabar žliumbdami baigia jam paminklą statyti. Ir, matyt, dar ilgai raudos, nes paminklās, kaip regite, kreivokas, labai graudus išėjo.

Apžiūrėję miestą, bičiuliai vėl priėjo Krieno rūmus. Šį kartą tvarkdariai juos nuvedė akmeniniais laiptais aukštyn. Pro daugybę sargybinių, ginkluotų kapoklėmis ir krosniadangtėmis, draugai pateko į didelę salę. Jos gale sėdėjo Krienas ir tarėsi su žmona Garstyčia. Apie juos tupinėjo Svogūnas ir Česnakas. Jie ruošė naują ašarų sunkimo planą.

— Kodėl neatvyko Bulvė? — gergždžiančiu balsu paklausė Krienas.

— Ta nelaimingoji sukempėlė tik dabar suskaičiavo, kad į jos rūšį eina trylika laiptelių, todėl neišdrįso žengti nė vieno žingsnio.

Staiga Gilė pajuto, kad jo akys pritvinko ašarų. Per Žirnelio skruostus jos žliaugė čiurkšlėmis. Paskui abu lyg susitarę žioptelėjo, įtraukė į plaučius oro ir nusičiaudėjo po trylika kartų.

— Ačiū, kad pagerbėt mūsų papročius,— pasakė Krienas.— Ko jums reikia?

— Mes ieškom savo draugės Pupelės,— paaiškino Gilė.— Ją pro čia turėjo varyti į nelaisvę.

— Jūs, matyt, geri žmonės, jeigu turit draugų,— atsakė Krienas.— Netrukus į Moliūgo paminklo atidarymą susirinks visas miestas. Mes ten ir paklausinėsime jūsų Pupelės.

Šiaip taip sutramdę srūvančias ašaras ir išsičiaudėję į sveikatą, bičiuliai pasuko į centrinę miesto aikštę. Čia ant linksmojo Arbūzo paminklo griuvėsių jau stovėjo naujas paminklas. Kūrinytis tikrai buvo apgailėtinas: ant juodo nelygaus akmens kriodėjo suskilus gelda. Joje nudaužytomis kojomis sėdėjo perdažytas Arbūzas, o iš jo akių tryško ašarų fontanai. Čiurkšlės liejosi per geldos kraštus, sunkėsi pro plyšius ir srovelėmis tekėjo į Ašarinę.

Per pusvalandį pilna aikštė prisirinko pomidorų, agurkų, bulvių ir ridikų. Visi šnarpštė nosimis, visų akys buvo paraudusios kaip triušių, visi čiaudėjo ir verkė. Vos tik pasirodė pakylėje Krienas su savo svita, tuoj prasidėjo visuotinis raudojimas.

— Garbingi Linksmakiemio piliečiai, du svetimšaliai prašo mūsų pagalbos,— pradėjo Krienas.— Tegul jie ir pasako, ko jiems reikia.

Žirnelis pasilipo ant apversto stiklainio, nususuko nuo Krienos svitos ir nustojo verkti.

— Broleliai, mūsų draugė Pupelė pateko į nelaisvę...

— Į nelaisvę? Vaje, į nelaisvę! — iš visų pusių pasigirdo aimanos.

Žirnelis palaukė, kol visi nurims, ir kalbėjo toliau:

— Jai gresia baisus pavojus. Gal jūs matėt, gal ką nors girdėjot apie tą vargšę?

— U-ju-ju, kokia ji vargšėlė! — prasidėjo baisiausia rauda. Ašaros plūdo upeliais, pilni grioviai pribėgo, ištvino Ašarinė. Nuo karštų ašarų miestą apgaubė tirštas sūrus rūkas. Jis dar labiau graužė akis.

Visi verkė, aimanavo, bet niekas nė nemanė patarti Žirneliui, kur ieškoti Pūpelės.

Tada ant pakylės pašoko Gilė ir trenkė:

— Nustokit bliauti, akys jums išpus!

— Vaje, išpus! — sutartinai paleido dūdas visa aikštė.

Gilė toliau dėstė:

— Jeigu jūs nenorite būti ištįžėliai ir verksniai, tai tučtuojau nūsiskit nuo Krieno ir jo svitos, nevėpsokit į juos, nekvėpuokit su jais vienu oru, žodžiu, vykit juos trilinkus iš savo žemės ir kaip mat nūstosit verkę!

Verksneliai paklausė ir nūsiskit nuo Krieno. Tokia išmonė jiems patiko, ir jie ėmė garsiai kvatotis. Prapliupo juokais visi — nuo didelio iki mažo:

— Cha, cha, cha! Dviese vienos Pūpelės nesuranda!

— Chi, chi, chi! Tegul jie mūsų Ridiko pagalbos pasiprašo!

— O ho, ho, ho! Jie nori, kad mes priluptume patį Krieną. Tai juokdariai!

Gilė sumišo. Jis nežinojo, ką daryti.

— Ko jūs žvengiat, lyg geleželę radę? Aš jums rimtai sakau: nūsiskit nuo Krieno, bet nesijuokit iš žmogaus nelaimės.

Tik baigė Gilė savo pagraudenimus, tuoj visi miesto gyventojai sutartinai paleido dūdas.

— Ko jūs sriūbčiojat, ko jūs bliunat? — vos valdėsi Gilė.—
Prisiminkit, koks linksmas buvo viršaitis Arbūzas.

Vėl visas miestas nuleipo juokais. Bet tuo metu atsipeikėjo
Krienas ir ėmė šaukti:

— Suimt tuos kurstytojus! Į kalėjimą juos!

— Nežiūrėkit į jį, vėl pradėsit verkti,— ragino Gilė.

— Žiūrėkit į mane!

— Vykit jį laukan!

Ir taip visą laiką: tai chi-chi-chi, tai u-ju-ju, tai cha-cha-cha,
tai u-hu-hu, niekaip su jais negalėjo susitarti Gilė. Tik nusisuka
nuo Krieno, tuoj, nusitvėrę už pilvų, leipsta juokais; tik pasi-
žiūri į savo vyriausiąjį ašarų sunkėją, tuoj pradeda žliumbti.
Ir taip be galo, be krašto, kol, besukinėdami galvas, visi spran-
do liga susirgo.

○ Ridikas iš karto bandė ir juoktis, ir verkti, ir žaliuoti iš pyk-
čio kaip Krienas. Nuo didelių pastangų paralyžius jam taip su-
suko veidą, kad iš vienos akies tryško ašaros, o kita žybčiojo
ir juokėsi, burna persikreipė ir iš pykčio sukando liežuvį. Tai
pamatę, vieni juokėsi, kiti verkė, o tretį iš pykčio griežė danti-
mis. Kilo toks baisus triukšmas, kad net ausys plyšo.

Pasižiūrėjęs į juos, Gilė numojo ranka ir nuėjo prie savo žir-
gelio. Sėdo ir kaip žaibas išlėkė lygiu druskožemiu, nè karto
neatsisukdamas. Žirnelis dar norėjo kažko jo paklausti, bet Gilė
tik sunkiai atsiduso ir tarė:

— Ei, broleli, nei juoku, nei ašarom kvailių neišgydysi.

RIESTANOSIŲ MIESTAS

Visą pusdienį Gilė be jokio poilsio vijo ir vijo žirgą, kol kaktomuša atsitrenkė į kažkokią keistą sieną. Ji buvo labai aukšta. Jis pasuko išilgai tos sienos. Žirnis nušuoliavo paskui. Netrukus bičiuliai prijėjo labai keistus vartus. Visas jų viršus buvo apipintas erškėčio spygliais, tarp tų spyglių buvo prismaigstyta pušies adatų, o tarp tų adatų dar dagilio spyglių prikaišiota. Nei perlipsi, nei peršoksi — pasismeigsi.

Ant vartų kabėjo užrašas:

DIDYSIS AŠ

— Ką tai galėtų reikšti? — nustebo Žirnelis.

— Matyt, toks keistas šio miesto pavadinimas,— atsakė Gilė.

Pasislėpę krūmuose, draugai stebėjo, kaip kas pusvalandis, baisiai gurgždėdami, tie vartai prasiverdavo ir ginkluoti pelėnai pro juos įvairydavo didžiulius miežių, avižų, pupų ar kitų laisvų gyventojų būrius.

Prisėlinę arčiau, jie pamatė, kad tų vartų apačia visai iširus, akmenys išbirę, kad pro didžiules skylės kas netingi, tas ir lando, nors tarpuvartėj, užsimovę ant švylio kotų titnaginius bardišius, du pelėnai eina sargybą.

Prišliaužę dar arčiau, bičiuliai iš karto viską suprato. Užvertę galvas, abu sargybiniai kažko dairėsi po padanges ir visai nekreipė dėmesio į tai, kas dėjosi po jų kojomis. Nosys jų užriesotos, akys į dangų pakeltos, patys vaikštinėja, nejausdami žemės, ir kalba vienas kitam:

— Ar niekas Ydų šalies sostinės tvoros neperlipo, drąsuoli Pelėne?

— Niekas, narsuoli Kirstuke.

Nuo vieno kampo nuėjo į kitą, apsisuko ir vėl prasilenkdami pasikalbėjo:

— Ar niekas iš mūsų didžiojo miesto nepaspruko, šaunuoli Žiurkine?

— Niekas. Net uodas nepralėkė, puikuoli Šeške.

Jie taip vaikščiojo, vienas kitą drąsiausiais vardais vadindami, ir visai nematė, kad pro jų kojas į miestą ir iš miesto eina kas tiktai nori.

Paslėpę žirgus smilgų giraitėje, draugai priėjo prie vartų.

— Einam,— paragino Gilė delšiantį Žirni.

— Aš labai bijau pelių,— spyrėsi tas.

— Ir aš bijau, bet reikia gelbėti Pupelę. Juk mes į pačią Ydų šalies sostinę atvykom, ir bala žino, ką tokie išpuikėliai jai gali padaryti.

Pralindo abu pro išmuštą plytą, ir niekas jų nepastebėjo. Eina Gilė ir Žirnis miesto gatvėmis ir stebisi: grindinys prišniaukštas, šaligatviai nešvarūs, bet užtat namų stogai blizgėte blizga. Visi miesto gyventojai vaikšto užvertę galvas, sprandus išlenkę ir nepaprastai įsivaizduoja. Nei vienas čia savo vardu nesivadina, nei vieno čia paprasto nėra, visi gražiausi, visi protiniausi, visi narsiausi ir apdairiausi, tačiau nė vienas nenori pasižiūrėti sau po kojom, kokių jis grindiniu vaikšto, kokioje žemėje gyvena.

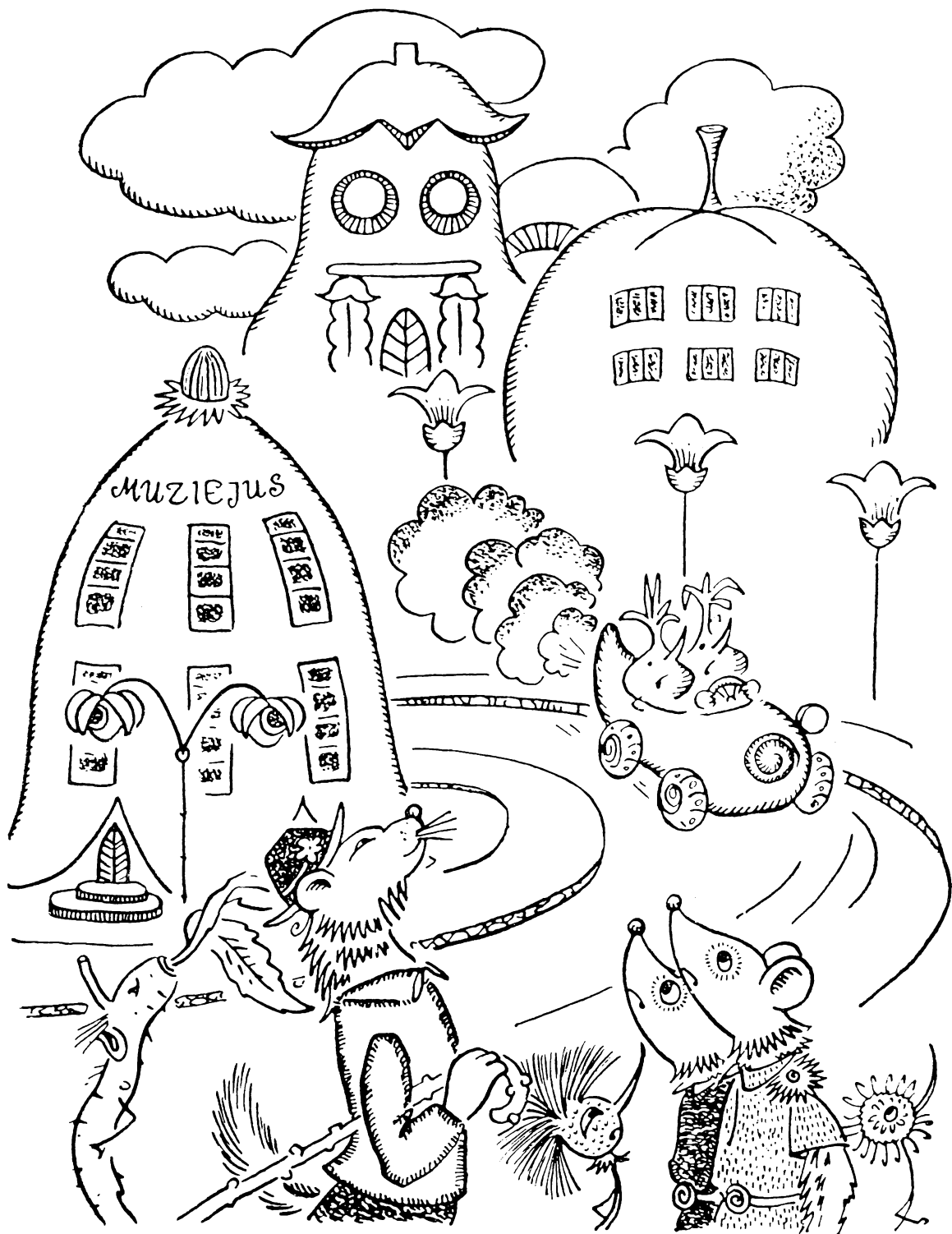
Išalko Gilė. Žiūri, Kuklumo aikštėje ant vienu durų užrašyta:

AUKSINĖ VALGYKLA

— Čia mudviem per brangu,— pasakė jis Žirniui.

Nuėjo toliau. Geraširdžių aikštėje pamatė kitą valgyklą. Ant jos durų kabojo užrašas, kad ji esanti deimantinė.

— Ir čia ne mums,— pasakė Žirnis.

Ieškojo ieškojo, bet taip ir nesurado paprastos valgyklos. Sugrižo prie pirmosios ir pasibeldė. Kažkas cyptelėjo po kojomis:

— Ką jūs darot?

— Beldžiamės.

— Be reikalo varginatės,— pasakė skruzdėlė Darbštuolė, tempianti kažkokį trupinį.— Šiame mieste jūs neužmirškite pasižiūrėti po kojomis.

Draugai pasižiūrėjo. Ir „Auksinės valgyklos“ svečiai landė pro pamatus. Įėjo vidun. Kad dvoktelėjo čia toks nuostabus kvapelis, tai ir jiems nosys iš karto aukštyn užsiritė. Daug metų čia niekas šluotražio į rankas nebuvo paėmęs: kaip valgyta, kaip numestas kaulas ar pluta, taip ir tebeguli lig šiai dienai. Viskas apglitę, sumurę...

Prie stalų sėdėjo Didžiojo Aš gyventojai ir, nežiūrėdami į savo lėkštes, gyrėsi:

— Aš valgau ungurį iš paties giliausio jūros dugno,— didžiavosi Peliūkštis.— Jis tenai išgyveno devynis šimtus devyniasdešimt devynerius metus ir devynias dienas, kol pateko į mano perlamutrinę lėkštę.

— O aš valgau rojaus paukščio kulšį,— puikavosi kitas, truputį į pelę, truputį į žiurkę panašus padaras.— To paukščio uodega devynių uolekčių ir visa auksinė.

Pasižiūrėjo Gilė į Žirnį, o Žirnis į Gilę, ir nustebo abu: ta lėkštė — molinio puodo šukė, o ant to kaulelio vargu ar prieš tūkstantį metų buvo nors trupinėlis mėsos.

Prie prekystalio sėdėjo apsileidęs šeiminkas Pelėnas. Jo kojos nuo pat gimimo dienos neplautos, kelnių šuo neperkastų, prijuostė apskretus, tik kaklaraištis ir kepuraitė baltavo kaip sniegas.

— Jeigu aš čia suvalgyčiau nors kąsnelį, nesusilaikyčiau nevėmęs,— ėmė gokčioti Žirnelis.

— Ir aš,— užsiėmęs burną, išbėgo laukan Gilė.

Klajojo alkani miesto gatvėmis ir stebėjosi: viskas čia daroma atvirksičiai, negu kalbama ir rašoma. Pavakarėje juos sulaukė sargybiniai:

— Kas eina? — skaičiuodamas žvaigždes, paklausė vyresnysis.

Draugai nežinojo, ką sakyti, tačiau sargybiniai pirmieji prašneko:

— Jeigu jūs svetimšaliai, mes jus nukausim. Šiame mieste šaligatviais gali vaikščioti tik Didžiojo Aš gyventojai, o visi kiti turi eiti grindiniu ir minti šiukšles.

— Mes narsieji Liūtai! — neiškentęs sumelavo jiems Gilė. Sargybiniai kaukstelėjo bardišiais į žemę ir nuėjo toliau, taip ir nepasižiūrėję, su kuo kalba.

— Klausyk, nejaugi ir aš kada nors buvau toks pagyrų puodas? — staiga paklausė Ažuolaitis savo draugo.

— Nepamenu,— nuleido galvą Žirnelis.— Bet šitiems pasiūteliams ir aš teisybės nesakyčiau.

— Aš nežinau,— gūžtelėjo pečiais Gilė.— Man rodosi, kad mudu su tokiais mulkais ir tiesiu keliu galėtume susidoroti.

— Ką tu šneki! Šioje šalyje, jeigu mes kalbėsime tik tiesą, niekas mumis netikės ir priešais laikys,— nesutiko Žirnelis.

Bičiuliai ginčijosi ginčijosi ir sutarė ateityje meluodami špygas laikyti kišenėse: taip, jų nuomone, būsią geriau ir sąžinei ramiau.

TEISMAS

Visą savaitę draugai vaikščiojo po miestą, šimtus namų apėjo, bet apie Pupelę nieko gero nesužinojo. Visi dievagojosi ją matę, su ja kalbėję, tačiau tai buvo gryniausias melas.

Po savaitės bereikalingo klaidžiojimo bičiuliai pasidarė gudresni: jie klausinėjo miestelėnų ir viską darė atvirksčiai, bet ir tai negelbėjo. Netekę jokios vilties, jie priėjo Dosnumo aikštę. Jos viduryje vietoj paminklo stovėjo milžiniškas akmuo, o ant jo — didžiulė spyna. Ji, matyt, simbolizavo neapsakytą tos aikštės gyventojų dosnumą, nes ant akmens iškaltos raidės skelbė:

VISIEMS, KURIE
PRAŠĖ IR NEGAVO
AKMENS GALVAI
PRASIMUŠTI!

Aplink paminklą ant stulpų vietoj lempų kabėjo pririšti jonvabaliai.

— Ir jūs šitiems šykštuoliams šviečiat? — pasipiktino Žirnis.

— O ką gi pririštas bedarysi? — liūdnai atsakė senas Jonvabalis. — Nelaisvė — menki pyragai.

Žirnis užsliugė stulpu aukštyr ir nukapojo vargšą laikančias virves. Juo pasekė ir Gilė. Po kelių minučių dvylika dėkingų vabalėlių linksmai sužžė sparnais virš jų galvų.

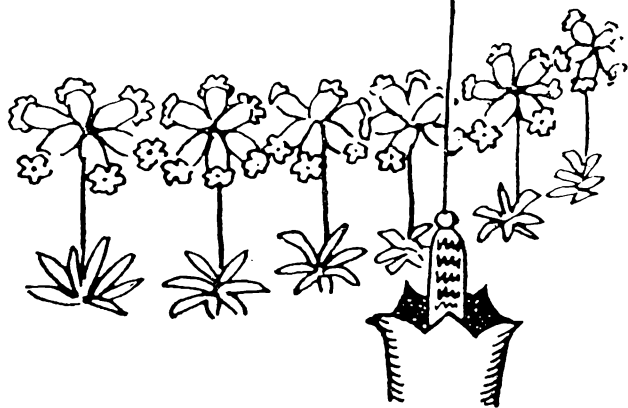
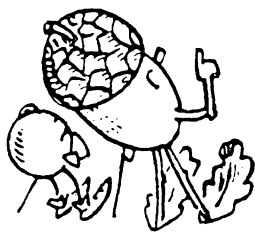
— Gal jūs ką nors apie Pupelę žinot? — paklausė jų keliauninkai.

— Buvo čia tokia, ją Darbštuolių gatvėje vienas mūsų švietėjas matė.

Ir vėl bičiuliai ėmė klaidžioti painiausiais miesto skersgatviais. Prie vieno kampo jie sustojo lyg įbesti. Staiga pasigirdo kažkoks šniokštimas, urzgimas, švilpimas... Skersai gatvės kabėjo užrašai: „Tylos!“, „Budim!“, „Dėmesio, nemiga!“

— Kas čia galėtų būti? — susiraukė Greitukas.

— Tu vieną kartą išmok šitam mieste viską suprasti atvirksčiai. Ar nematai, kad čia miegalių skersgatvis, — nusijuokė Gilė, apžiūrinėdamas garbės lentą, kurioje buvo kažkokio žiurkėno portretas, išsigudrinusio per parą išmiegoti dvidešimt penkias valandas.

Gilė neiškentė. Jis susirado kreidos gabalėlį ir ėmė taisyti visus gatvių pavadinimus, o Darbštuolių gatvėje prie vieno tinguinio paveikslu, kuris buvo garsus tuo, kad nepajudėjo net tada, kai Dramblys jam numynė uodegą, jis parašė:

*Jeigu nejuda akmuo,
Po juo genda net vanduo!*

Ir taip jie taisė, kol miesto sargyba pradėjo jų ieškoti. Mėtydami pėdas, bičiuliai atsidūrė kažkokioj aikštėj ir pamatė ateinantį Miežį. Jis vos krapštėsi per sąšlavų kalnus ir visą kelią verkė.

— Kas gi tau nutiko, sodieti? — paklausė jo Žirnelis.

— Atvykau į šį miestą alaus parduoti. Tie netikėliai visą išlakė ir alksnio lapais sumokėjo, sakydami, kad čia auksiniai pinigai. Aš tais melagiais netikėjau, tai jie primušė mane ir pasakė: „Didžiam Aš tu pirmas sumelavai!“

— Čia ne Didysis Aš, o išpuikėlių ir riestanosių miestas,— nuramino jį Gilė.

— Tsss! Tik tu garsiai taip nekalbėk, bėdon įkliūsi. Nors čia visi užrietę nosis vaikšto, bet klausą turi gerą. Čia ir sienos viską girdi.

Tik paėjo kelis žingsnius, žiūri: vidurkeliu perpykęs Rugys skuodžia ir kumščiu grūmoja:

— Kai ėdė mano ruginę duoną, tai sakė, kad ji verta Didžiosios Mes — šito miesto karalienės, stalo, o kai reikėjo užmokėti, žvirgždais atkišo. Girdi, brangakmeniais mokam!

— Palauk, palauk, ko tu karščiuojies? — užkalbino jį Gilė.

— Padegt juos reikia. Sukčių miestas. Vargšėlė Aviža bandė teisybę surasti, tai dabar Teisingumo aikštėj jai galvą kirs.

Nuskubėjo draugai į tą aikšę, o joje — bala žino kas darosi! Sąšlavų krūvos jau langus siekia. Ant tų sąšlavų didžiulė trinka

stovi, o ant tos trinkos pasipūtus Žiurkė kėpso ir aštrų bardišių rankose laiko. Dvi pelės ant tos trinkos tempia Avižą, o ši ai-manuoja:

— Viską pasiimkit, tik gyvą paleiskit...

Pilna aikštė Didžiojo Aš gyventojų prisigrūdo. Visi norėjo Avižą teisti.

— Liudininke Žiurkėnai, narsiausias ir teisingiausias mūsų miesto gyventojau, pasakyk viską, kaip buvo,— paliepė teisėjas Žvynys.

— Kai aš édžiau, o teisingiausias iš teisingiausiųjų teisėjau Žebenkštie, man buvo labai skaudu. O būsimasis Šeške, mano širdis apsalò, maniau, kad valgau negirdétus užjūrio valgius. O kai suvalgiau, šita apskretus Aviža, šita nususus Dilgėlė sako: „Užmokék man už dribsnius.“ Man net bloga pasidarė, išgirdus, kuo ji mane prišérė. Ji mane apgavo.

— Kaltinamoji Aviža, didžiausia melagių melage, pasakyk, kodėl tu taip padarei? — paklausė Žvynys.

— Aš teisybę sakiau ir parduodama, ir prašydama. Argi iš Avižos galima tikėtis ko kito? Ji tik dribsnius ir moka gaminti.

Subangavo sujudo visa aikštė. Visi rékė ir reikalavo nukirsti Avižai galvą.

— Melas,— pasakė teisėjas.— Tu įžeidi mūsų miesto gyventojus. Ydų šalies sostinėje paskutinis skurdžius dribsnių nevalgo. Žiurkėne, kuo tu jai užmokėjai?

— Aš jai daviau tris savo uodegos plaukus. Tai nepaprastos brangenybės, nuo jų aplinkui šviesu pasidaro. O ji atsisakė juos imti ir pavadino dvokiančiais šeriais.

Pasipiktinimui nebuvo galo. Avižos byla pakrypo į blogąją pusę. Jos teisingi žodžiai nepaveikė sukčių minios.

— Meluoja! — dar ginčijosi Aviža. — Pasižiūrėkit, čia

paprasčiausi šeriai,— parodė ji tuos tris Žiurkėno uodegos plaukus.

Teisėjas paėmė juos, pavartė ir pasakė:

— Šviečia.

— Jie brangesni už auksą ir deimantus vien todėl, kad priklauso Didžiojo Aš gyventojui! — patvirtino susirinkusios pelės, pelėnai, kirstukai ir žiurkės.

— Tegul jie bus deimantiniai, bet aš tikrai dribsnius parduvinėjau,— dar bandė teisintis Aviža.

Pakramtė teisėjas kelis dribsnius, prisimerkė ir tarė:

— Čia kažkoks ypatingas valgis. Saldumu prilygsta medui, o kvapu — rožių aliejui. Kirst galvą tai melagei!

Nebeištvėrė Gilė tokios neteisybės ir visa gerkle sušuko:

— Aviža sako teisybę. Tai jūs nieko neišmanot. Pasižiūrėkit po kojom, išpuikėliai neraliuoti! Kokia šalis, tokia ir sostinė. Čia ne Didysis Aš, čia riestanosių miestas!

Teisėjas pašoko, pajuodo ir, visas drebėdamas, suriko:

— Kas, kas pasakė šį baisų žodį, kuris prasideda raide r?! — jis žiūrėjo į skrendančias varnas ir nieko nematė.

— Aš, Žirnis Greitukas! — prisiėmė kalbę Gilės draugas ir, pasilipęs aukščiau, rėžė, nieko nesigailėdamas: — Tik tuščia galviai taip apie save kalba!

Žiurkė, nieko nelaukdama, paklupdė Avižą ant kelių ir užsiėjo bardišium. Tačiau Gilė irgi nesnaudė: jis kilsterėjo šautuvą ir, beveik nesitaikęs, trinktelėjo į to milžiniško kirvio kotą. Bardišius iškrito budeliui iš rankų, o Gilė ėmė šaukti iš baimės sustingusiai Avižai:

— Avižėle, mauk! Jie bijo pasižiūrėti po kojom, todėl nieko nemato!

Aviža apsisuko ir pasileido į kažkokį šiukšliną skersgatvį, su-trikęs Žvynys čiupo nuo stalo skambalą ir abiem rankom ėmė

purtyti jį virš galvos. Nutildęs visus, jis perskaitė karo stovio įsakymą:

— Karalienės Didžiosios Mes vardu visiems Didžiojo Aš gyventojams: susiklojus ypatingoms aplinkybėms ir mūsų tarpe įsibrovus svetimšaliams, leidžiu miestelėnams pasižiūrėti po kojom ir sugauti tuos niekšus Žirną ir Gilę, kurie pasakė tą baisų žodį, prasidedantį raide r!

Bičiuliai nelaukė, kol teisėjas baigs visą litaniją, ir pasileido prie miesto vartų. Tačiau jiems kelią pastojo sustiprintas

sargybos būrys. Draugai metėsi į kitą pusę, bet ir čia jiems kelią užtvėrė pelėnai. Tada jie spruko į pirmą pasitaikiusį namą ir užrėmė duris.

— Matyt, įkliuvom, — paguodė draugą Žirnis, žiūrėdamas pro rakto skylutę.— Jų jau kelios dešimtys prisirinko.

— Dar pažiūrėsim, — atsakė Gilė ir pykstelėjo kelis kartus pro plyšį į persekiotojus.— Bet užtai Avižą išgelbėjom.

— O Pupelė? Juk dabar viską sugadinom.

— Ir jos neužmiršim. Žiūrėk, atsitraukė nelabieji.

Siauru koridorium draugai išbėgo į kiemą ir prisimerkė nuo saulės. O kai atsimerkė, kiemo viduryje pamatė akmeninį šulinį, prie kurio buvo prikaustyta Pupelė. Ji visą laiką sėmė vandenį ir pylė į marmurinį baseiną.

PUPELĖS IŠVADAVIMAS

Išvydus draugus, Pupelė išblyško, išmetė iš rankų kibirą ir prisišliejo prie rentinio. Žirnis galvotrūkčiais puolė jai padėti.

— Aš maniau, kad jūs mane užmiršot,— pasakė ji.

— Neužmiršom,— apkabino ją Gilė.— Tik savų ir svetimų vargų turėjome per akis.

○ ○ Žirnelis taip susijaudino, kad visai negalėjo kalbėti. Tik glostė Pupelei ranką, mikčiojo, o paskui nei iš šio, nei iš to pasakė:

— Žiūrėk, mano kakta, kur tu gydei, jau visai užgijo, ir randas toks mažytis mažytis...

Pupelė nusišypsojo.

— O jūs vis dar teberašot eilėraščius ir tebedirbat pasauliniuose laikraščiuose?

Žirnis iš gėdos pasidarė tamsiai žalias, o Gilė nusisuko ir burbtelėjo:

— Visko gyvenime pasitaiko, — ir tuoj pat pridėjo: — Paskubėkim, pelėnai kiekvieną akimirką gali išversti duris.

— Ar jus vejasi? — nusigando Pupelė. — Dieną mes niekur neišbėgsim. Būtinai reikia palaukti nakties. Jūs neįsivaizduojat, kiek šitam mieste niekšų ir išdavikų.

— Mes nebegalim laukti nė minutės.

— Aš jus gerai paslėpsiu. Šis namas, baseinas ir sodas priklauso šio miesto komendantui Šeškui, todėl čia niekas nedrįs jūsų ieškoti.— Pupelė pavožė draugus po statine, o pati ėmė semti vandenį kaip sėmus.

Kai durys trinktelėjusios nušoko nuo vyrių, pelėnai vienas per kitą įsiveržė į kiemą ir užpuolė Pupelę:

— Kur tie sąmokslininkai?

— Jie švilptelėjo per sodo tvorą, ir tiek aš juos temačiau.

— Meluoji! Tu juos paslėpei!

— Aš gi prirakinta prie šulinio.

— Kas teisybė, tai teisybė,— sutiko pelėnai ir ėmė vienas kitą kelti per tvorą.

Sutemo. Mieste pasidarė tamsu kaip šykštuolio kišenėje, nes dvylika išlaisvintų jonvabalių per dieną taip pasidarbavo, kad Didžiajam Aš nebeliko nė vieno prie stulpo priišto apšvietėjo.

Pačiam vidurnaktyje Pupelė išleido bičiulius iš po statinės ir paprašė numušti jai nuo kojos grandinę, o paskui visi trys nusėlino gilyn į sodą.

— Aš nieko nematau,— grabinėdamas aplinkui ir virsdamas kūliais, aimanavo Žirnis.— Kad nors žvakelę kokią.

— Ką tu šneki! — užėmė jam burną Pupelė.— Nė nemanyk. Pilnas kiemas pelėnų. Leiskis štai čia į požemį, ten judviejų kai kas jau visą dieną laukia.

Gilė apčiuopė kojom kažkokius laiptus ir ėmė atsargiai leistis žemyn. Žirnis paskubėjo, paslydo ir, partrenkęs draugą, nė nepasijuto, kai nuriedėjo į apačią. Čia netikėtai švystelėjo aki-nama šviesa. Akmeninės sienos įduboje stovėjo Jonvabalis ir, išsitraukęs iš po sparno žibintą, švietė draugams.

— Sveikas,— pasakė jam Žirnis, čiupinėdamasis skaudamas vietas.— Kaip tu čia patekai?

— Sužinojęs, kad jūs persekiojami, aš pamaniau, kad nakčia jums būtinai reikės mano pagalbos.

Ilgai nelaukdami, bičiuliai nuskubėjo tolyn. Vorelės priekyje, tvirtai suspaudęs šautuvą, ėjo Gilė, o Žirnelis šlubčiojo paskutinis ir paskui save tempė sunkų grėblį, užlygindamas minkštoje požemio žemėje įspaudžiamas pėdas.

Staiga Gilė neryžtingai sustojo. Požemis skyrėsi į dvi šakas.

— Aš dar dieną viską apžiūrėjau,— paaiškino visiems Jonvabalis.— Kairioji eina į Šeško rūmus, o dešinioji — į miesto pakraštį.

Bičiuliai susėdo pasitarti. Visi sakė, kad reikia skubėti ir, nieko nelaukiant, bėgti iš tos baisios Ydų šalies sostinės, tik Gilė buvo prieš:

— Mes turim pasinaudoti proga ir atsilyginti tam niekšui Šeškui. Be to, mums ne pro šalį būtų sužinoti ir jų planus.

— Belandžiodami kur nereikia, mes vėl įkliūsim,— nesutiko Žirnis.

— Tada jūs pasėdėkit, o aš eisiu vienas.

Laukti niekas nenorėjo. Visi pasuko kairėn, užlipo laiptais ir atsitrenkė į geležimi kaustytas duris. Pro jas bičiuliai pateko į Šeško miegamąjį. Požemis baigėsi po plačia komendanto lova.

Visai netikėtai gretimam kambaryje sumirgėjo blanki žvakės šviesa. Jonvabalis pakišo savo žibintą po sparnu ir apmirė. Kiek palaukęs, Gilė tyliai prisėlino prie durų ir pasistiepęs pa-

žvelgė pro raktą skylutę. Jį išpylė šaltas prakaitas: už stalo sėdėjo Šeškas, Žebenkštis, Žvynys ir Žiurkė. Jie kažką kalbėjo.

— Juos reikia būtinai sugauti,— prabilo Žvynys.— Vien tik už tą žodį, kuris prasideda raide r, jiems reikia nukelti puodines.

— Dar maža kailį nulupti,— pritarė Žebenkštis.— Štai paskaitykit Kankorėžio skundą, Krieno raportą, slapto Pupų karalystės patarėjo pranešimą ir pamatysit, kokie čia baisūs nusikaltėliai ir maištininkai.

— Aš nesuprantu, kaip jie galėjo patekti į mūsų miestą,— burbtelėjo Šeškas.

— Jūsų prakilnybe, sargybiniai, nuleidę nosis, pamatė miesto sienos pamatuose skyles.

— Melas! Pro mūsų sienas niekas negali nei įlįsti, nei perlįpti. Juos numetė priešų lėktuvai.

— Geniali mintis! — pritarė Žebenkštis.— Tiesiog be išėities puiki. Juk jie buvo iššauti į Mėnulį. Ką jūs manote, malonin-gasis Liūte, apie tuos du svetimšalius?

Šeškas ilgai raukėsi, svarstė tylomis, bumbėjo sau po nosimi, kol pagaliau tarė:

— Kas yra Gilė? Aš manau, kad ne Višta.

— Visai teisingai, valio! Jūs dar nebuvot prasižiojęs, o aš jau žinojau, kad jūs pasakysit mirtiną tiesą, narsusis Liūte,— laižėsi Žebenkštis ir uodega šlavinėjo nuo Šeško dulkes.

— Į pagalbą aš pasikviečiau seklį Varnalėšą ir šnipą Lakišių,— pasakė Žvynys.

— Kvieskit čia.

Į kambarį įėjo du susivėlę tipai. Prie Lakišiaus rūbų kabėjo pritvirtinti du kabliai, o prie Varnalėšos — šimtas du vašeliai.

— Kai aš prikimbu prie ko, tai visą gyvenimą manęs

neatsikrato,— pareiškė Varnalėša.— Man vis tiek, aš moku prikipti net prie Liūto uodegos.

— O aš buvau prikišęs prie Lokio gaurų,— nenusileido jam Lakišius,— ir žinau, kad jo pati Meška.

— Šie netinka,— nusprendė Šeškas.— Reikia tiems maištininkams pasiūsti tokį šnipą, prie kurio jie patys priliptų.

— Tada reikia pakviesti Lę...

Gilė neišgirdo iki galo. Užpykęs Žirnis jį truktelėjo nuo raktos skylutės ir ėmė bartis:

— Kodėl tik tu vienas nori viską žinoti?

— Todėl, kad jie tariasi, kaip mus pagauti.

— Kas jie?

— Komendantas Šeškas, sargybos viršininkas Žebenkštis, teisėjas Žvynys ir budelis Žiurkė.

— Tada... tada tu pats ir žiūrėk,— išsigando Žirnis, niekaip negalėdamas prispausti pasišiaušusių plaukų.

Gilė vėl prikišo akį prie skylutės, bet buvo vėlu. Slaptasis agentas išėjo ir uždarė duris.

— Na kaip? — paklausė Šeško Varnalėša.

— Čia rimčiau. Tik vieno maža. Pasodinkit po vieną tokį slaptą agentą ant kiekvieno kelio. Be to, iškabinkit skelbimus, kad už jų galvas bus sumokėta tiek pinigų, kiek jos sveria. Aš manau, kad, neturėdami riestų noselių, šitie kurstytojai ir maištininkai vis tiek pakliūs mums į rankas. Taryba baigta.

— Aš negaliu tvirti, pykstelėsiu,— prisitaikė Gilė, bet Žirnis čiupo už šautuvo ir pasipriešino:

— Tu neturi teisės rizikuoti draugų gyvybėmis.

— Tavo tiesa,— sutiko Gilė, ir vėl visi nusileido atgal į požemį.

Šį kartą jie tarėsi daug ilgiau.

— Šeškas įsakė ant kiekvieno kelio pasodinti po vieną labai slaptą agentą,— kalbėjo Gilė.

— Na ir keistas tu,— atrėmė Žirnis.— O iš kur jie žinos, kuriuo mes josim? O gal mes nosies tiesumu — per pievas, be jokio kelio spruksim, a?

Draugai jam pritarė.

— Už mūsų galvas pažadėjo daug aukso.

— Pirma jas reikia turėti, o tik paskui parduoti,— vėl nuginčijo dauguma.

— Be riestų nosių mes iš miesto neišeisim. Galvokit, ką reikia daryti?

Visi pasirėmė rankomis galvas ir susimąstė.

— Valio, sugalvojau! — staiga pašoko Žirnis.— Ne, dovanookit, taip nieko neišeis,— vėl ramiai atsisėdo ir vėl susimąstė.

Po kiek laiko Gilė paklausė Pupelės:

— Ar tame sode auga nors vienas Klevas?

— Net du,— atsakė ši.

— Tada mes išsigelbėję. Juk iš Klevo sėklasparnių galima pasidaryti tokias nosis, kurių mums pavydės net pats didžiausias šio miesto pasipūtėlis.

Pupelės lydimas, Gilė išlindo iš požemio ir atsargiai nuėjo prie Klevo.

— Sveikas, dėde,— tyliai pasisveikino jis.

— Sveikas, sveikas,— peršalusiu balsu sugirgždėjo senis.— Ko tau iš manęs reikia?

Gilė papasakojo jam visas savo nelaimes ir dar pridėjo:

— Kitos išeities nebėra.

— Nors aš tau ir ne dėdė, bet nelaimėje padėsiu, duosiu kelis sėklasparnius, tik pasinaudoję neišmeskit jų į šiukšlyną, bet užkaskit į žemę, kad tenai nauji medžiai išaugtų.

Ažuolaitis prisirinko glėbį Klevo sėklasparnių, gražiai padėjo ir paprašė:

— Jei kada nutūps ant jūsų šakos koks giesmininkas paukštelis, būkit toks geras, perduokit nuo manęs gerų dienų mano tėveliui, o bičiuliui Žvirbliui pasakykit, kad aš labai pasiilgau namų. Ir, jeigu jam nebus sunku, tegul jis išvaduoja mus iš tos baisios šalies. Aš ne dėl savęs... Garbės žodis... Dėl draugų prašau, tegul jis pasistengia.

— Gerai, brolau, gerai,— sugirgždėjo Klevas.— Tik neužmiršk mano patarimo.

Gilė nedelsdamas grįžo su sėklasparnių glėbiu ir ėmė klijuoti draugams dirbtines nosis.

— Na kaip? — paklausė jis Žirnio.

— Aš per tokią gremėzdišką nosį galvos nebenulaikau,— pasiskundė Greitukas, įrėmęs sėklasparnį į sieną.

— Pratinkis, čia tau ne kūlvirsčiais raičiotis,— pasakė Gilė ir nuėjo voros priekyje.

Požemis pasibaigė prie rytinių miesto vartų. Draugai išlindo iš jo, padėjo Jonvabaliui ir drąsiai nuėjo prie pelėnų sargybos.

— Stot! Kas eina?

— Narsieji Liūtai.

— Kad jūsų kojos ne tokios,— suabejojo vienas sargybinis, bijodamas pakelti nuo žemės akis.

— O narsieji Šeškai, o būsimieji Tigrai,— pradėjo riestanosių žargonu Gilė.— Jūs tik pažiūrėkit į mūsų nosis. Jos nepaprastos, jos kilnojamos. Tai naujausias marsiečių išradimas. Jei norit, aš jums po kelias tokias padovanosiu.

Nors įsakymas reikalavo žiūrėti sau po kojomis, bet pelėnai negalėjo atsispirti tokiai uždebesių naujovei ir pakėlė akis.

— Mes nieko nematom.

— Tada pačiupinėkit.

Pelėnai pačiupinėjo ir patys užsigeidė tokių nosių. Bičiuliai prilipino jiems po dvi iš karto, o sargybiniai vėl užvertė galvas kaip prieš karo stovio įvedimą.

Bėgliai be jokių trukdymų išėjo pro vartus ir nuskubėjo į vakarinę sienos pusę. Smilgų giraitėje susirado savo žirgus, užsėdo ir nujojo.

KEISTAS RADINYS

Iki aušros Pupelė, Žirnis ir Gilė gerokai nutolo nuo riestanosių miesto. Kas žingsnis jie vis mažiau ir mažiau begalvojo apie pavojus, o patekėjus Saulė juos taip linksmi nuteikė, kad net uždainavo. Tik neilgai. Kelio posūkyje jie pamatė kažką gulint ir baisiai aimanuojant.

— Tikriausiai čia pinklės,— pasakė Žirnis.

— Nemanau,— atsiliepė Gilė ir, nušokęs nuo žirgo, atsargiai nuėjo pažiūrėti.

Vidurkelyje, aplipęs dulkėmis, leisgyvis vartėsi Lėšis. Jis buvo gerokai apkramtytas, sumuštas, surištomis rankomis ir kojomis.

— Oi, numirsiu! — šaukė jis nesavu balsu.— Oi, kaip jis mane sudaužė! Broleliai mieliausi, neišturėsiu! — aimanavo vargšas.

Gilė paėmė jį ant rankų, paguldė šalikelėj, nušluostė dulkes ir, atsukęs gertuvę, įpylė kelis gurkšnius vandens. Pupelė tuoj pat aptvarstė jam sudaužytus šonus. Bet Lėšis nesiliovė rėkęs. Kartais jis taip garsiai sušukdavo, kad reikėdavo užsikimšti ausis.

— Nustok rékęs ir sakyk, kaip čia atsiradai? — paklausė Žirnelis.

— Aš pabėgau... Pelėnai pasivijo... Primušė, surišo ir pametė vidurkelyje... Geriau mane užmuškit, tik nepalikit...

Draugai susimąstė. Nejaugi pelėnai juos būtų pralenkę? Be to, ką daryti su sužeistu Lėšiu: žirgai tik du, o bėglių — jau keturi.

— Klausyk, Lėšiuk, ar seniai čia buvo pelėnai?

— Nepamenu, jie man visą protą iš galvos išmušė. O-jo-jo!

— Et, kaip bus, taip bus, paimsim mes tave, bet žiūrėk! — nusprendė Gilė.

Ažuolaitis užsodino Lėšiuką ant savo žirgo, o pats, įsikibęs į balno kilpą, nubėgo šalia. Žirnis juo pasekė ir tokiu pat būdu ritosi paskui. Netrukus Greitukas pasivijo draugą, pasivedė į šalį ir parodė tvarsčio gabalėlį.

— Kam tu man jį rodai?

— Tavo ligonis jau trečią kartą po tokį gabalėlį numeta. Man rodosi, kad jis kažkam ženklus palieka.

Išgirdęs jų kalbą, Lėšis dar smarkiau ėmė aimanuoti:

— Neskubėkit, nelėkit, lyg vėjo nešami, mane baisiai krato!

— Nepatinka man tas tipas,— nenusileido Žirnis.— Tik paklausyk, kaip jis rékia lyg skerdžiamas. Aiškus daiktas, apsimeta.

— Nejaugi jis būtų pats šitaip išsigražinęs? — suabejojo Gilė.

— Reikia jo pasisaugoti, gal jis ir yra tas slaptasis?

— Niekai,— nusprendė Ažuolaičiukas,— skauda, todėl ir rékia. Matyti, brolau, kad tu Ydų šalyje gimęs,— pasijuokė iš draugo ir dar pamokė: — Tavęs klausydami, greitai mes vienas kitą pradėsime įtarinėti.

— Na, žiūrėk,— atsiduso Žirnis.— Išdavikai ne tik Ydų šalyje gimusius apgauna.

— Koks tu, Žirneli, piktas,— pasakė Pupa.— Juk jį pelėnai kaip obuolį sudaužė.

Greitukas toliau ėjo tylėdamas, bet ir nuo Lėšio nenuleido akių. Apie vidurdienį būrelis nulipo nuo stačios kalvos ir atsидūrė prie didžiulio ežero.

— Paklydom,— persigando Gilė.— Atjodamas aš jo nemačiau.

Sulig tais žodžiais kalvoje pasirodė dulkės.

— Pinklės, mus vejasi! — suriko Žirnis ir išvertė iš balno Lėšį: — Tavo darbas!

Gilė nedelsė. Jis susiieškojo aštrią geldelės nuolaužą, nusi-traukė nuo galvos beretę, susidėjo rašymo reikmenis ir puolė stačia galva į vandenį. Priplaukęs prie lelijos lapo, paniro, nuzulino kotą ir atvarė prie kranto gatavą plaustą. Iš susirietusio alksnio lapo padarė bures, iš ajero — vairą ir, susodinęs draugus, atsistūmė nuo kranto.

Tik spėjo vėjas juos nunešti kelis sprindžius, ir pelėnų būrys pasirodė ant skardžio.

— Sustokit, toks Šeško įsakymas!

— Pasiekit, jei nebijot prigerti,— pasijuokė iš jų Gilė.

— Palaukit, mes su jumis dar atsiskaitysim!

— Tik neužmirškite prisiklijuoti iš Marso kilnojamų nosių!— neliko skolingas ir Žirnelis.

Pelėnai pakėlė baisų triukšmą: mėtė akmenis, svaidė savo bardišius, bet nieko negalėjo padaryti, nes nė vienas nemokėjo plaukti ir bijojo sušlapti. Išgirdus triukšmą, iš urvo išlindo sena vandeninė Žiurkė. Ji čia dirbo keltininke.

— Kas man neduoda miegoti? — paklausė ji.

— Ydų šalies sostinės komendanto, narsuolio ir protin-giausio karvedžio, būsimajo Liūtų Liūto vardu įsakau jus

sulaikyti,— šaukė vyresnysis pelėnas. Bet kol jis baigė vardinti visas Šeško dorybes ir nuopelnus, sena keltininkė vėl užmigo. Kol pelėnai ją pažadino, vėjas, išpūtes burę, nuplukdė plaustą toli į ežerą.

Vijosi vandens Žiurkė bėglius, vijosi ir prisivijus įsikibo į lapo kraštą. Vos neapvertė plausto.

— Ko jie rėkia, kodėl jie mėto į vandenį akmenis? — paklausė ji.— Aš gerokai neprigirdžiu, vanduo ausis užgulė.

— Ir mes nežinom. Nuplauk ir paklausk jų pačių. Tiktai girdejom, kad Šeškas čia maudyklę nori įsirengti.

— Ar ežerą nori išsemti?

— Taigi, tu jam nugarą turėsi trinti.

— Nėr už ką manęs suimti.

— Už tą patį,— nusijuokė draugai.

— Nieko jie nematė,— vandens Žiurkė pakraipė žilus ūsus ir, matyt, nusprendus, kad su pelėnais neverta prasidėti, nuplaukė savo keliu, o bėgliai savo.

Netrukus vėjas priplakė plaustą prie kranto. Bėgliai paleido žirgelius pasiganyti, o patys ėmė ieškoti maisto. Bevaikštinėdami pamatė, kad išsilaipino kažkokioje nedidelėje, vien žole ir krūmais apaugusioje saloje, kurios vienas krantas buvo lėkštas, o kitas labai status ir uolėtas.

— Ilgai mes čia neišsilaikysim,— ėmė šniurkščioti Lėšis.

— Gali grįžti atgal, plaustas tebestovi,— užpyko Gilė ir įlipo į karklo viršūnę pasidairyti. Padūmavusiam ežero krante pelėnai statėsi plaustą: vertė medžius, nešė prie vandens, rišo į krūvą.— Ką darysim? — nulipęs paklausė Žirnio.

— Kausimės,— atsakė šis.— Gal tuo metu ir Žvirblis pasirodys, gal Klevas kokią žinutę atsiųs.— Greitukas apsidairė ir, pamatęs, kad Pupelė negirdi, pridėjo: — Tik tu tam Žvirbliukui

pasakyk, kad aš ne toks jau paprastas Žirnis esu. Žodžiu, nelesamas.

Draugai prisirinko krūvas akmenų, šakų, sausų žolių ir padarė užtvaras. Nesnaudė ir pelėnai. Susirišę plaustą, jie sulipo ant jo ir, pasidrašindami šauksmais, ėmė irtis prie salos. Draugai įskėlė skiltuvu ugnį, uždegė šakas ir žolę. Dūmai graužė užpuolikams akis, akmenys vertė juos nuo plausto. Vėjas plaustą nunešė į šalį. Pirma ataka buvo atmušta.

Sutemo. Bičiuliai iki vėlyvos nakties tvarkė įtvirtinimus, rinko akmenis ir tik paryčiu, palikę Lėšį sargyboje, susėdo pasitarti.

— Reikia nuplukdyti plaustą prie uolų ir, prisidengus tamsa, sprukti į kitą ežero pusę,— tarė Gilė.

— Sutinku, betgi vėjas pasikeitė ir pučia į salos pusę,— perspėjo draugą Žirnis.— O, be to, kaip Žvirblis nutūps ant tokio menko plūduro? Ne, reikia palaukti.

Jiems besikalbant, virš galvų kažkas suzvimbė ir, pasišvietęs žibintu, nutūpė ant žemės.

— Aš ir vėl čia,— pasisveikino Jonvabalis.— Gerų dienų nuo Klevo. Jis skrendančioms kregždėms pasakė, kad paskubėtų ir praneštų Žvirbliui. Tik duokit sutartinį ženklą: naktį užkurkit tris laužus, o dieną — tris apskritimus iš akmens sudėkit.

— O pačios kregždės negalėjo? — tyliai, labai tyliai paklausė Gilė Jonvabalio.

— Galėjo,— atsakė šis,— bet jos kažkodėl labai ant tavęs piktos. Tu jas kažkada užmūrijai ir vos nenumarinai.

Jonvabalis nuskrido, o Ažuolaitis, kone verkdamas, pagalvojo, kad labai nedora taip ilgai giežti širdyje pyktį vien už tai, jog kažkada jis norėjo kvailai paišdykauti. Bet ką padarysi, jis pats buvo kaltas. Ar galėjo tada pagalvoti, kad jam pačiam kada bus tokia striukė.

Užmigdęs draugus, Gilė šoko ant plausto, čiupo ajero vairą ir, nuplukdęs lelijos lapą prie uolėto salos kranto, paliko jį nedidelėje įlankėlėje. O pats, karstydamasis uolomis, sugrižo atgal ir, baisaus nuovargio pakirstas, kietai užmigo.

IŠDAVYSTĖ

Išaušo gražus saulėtas rytas. Gilė klausėsi iš kažkur sklindančios dainos ir niekaip negalėjo nubusti. Daina žadino, kėlė jį, o nuovargis ir miegas lenkė galvą prie kieto balno.

*Jei bitutė būčiau,—
Ašaros nebirtų.
Oi, namai, namučiai,
Nieks mūs neišskirtų.*

Maloniu balsu dainavo Pupelė, o Žirnis savo boseliu jai pritarė:

*Vėjelius pralenkus,
Plasnočiau namolio,
Mamai nusilenkčiau,
Apkabinčiau brolius...*

Pagaliau Gilė atsimerkė. Saulė lėtai kopė į dienovidį. Gilė susigėdęs pašoko ir ėmė dairytis apie save ginklų, tačiau nerado. „Ok tas Žirnis,— pagalvojo Ažuolaitis,— paslėpė ginklus ir lyg niekur nieko dainuoja. Tai juokdarys.“ Gilė priėjo prie Greituko ir tarė:

- Na, gana juokų, kur padėjai šautuvą?
- Aš jo neėmiau, maniau, kad ir mano paslėpei.
- Lėšis,— vos pratarė Gilė ir baisus nujautimas nusmelkė širdį.— Kur Lėšis?! — suriko jis.

Viską metę, draugai puolė ieškoti prisiplakėlio, tačiau jo ir pėdos buvo atšalusios. Kartu su Lėšiu pradingo ir abu šautuvai, ir kardai, ir svarbiausia — skiltuvas.

— Tai niekšas! Kuo mes dabar ugnį užsikursim! Tai šliužas!

— Ar nesakiau?..— prasižiojo Žirnis ir nutilo, prisiminęs, kad ir jis miegojo lyg negyvas.

— Per savo kvailumą mes ir Žvirblį, ko gero, nelaimėn įpainiosim,— sielvartavo Gilė.— Kas bus, jeigu jis ims ir atskris nakčia?

— O ką mes žinom, gal atskridęs jis ne tik mus išgelbėtų, bet ir Lėšiu atsilygintų,— tarė Pupelė.

— Vargu,— numojo ranka Žirnis.

Tuo tarpu kitoje ežero pusėje pelėnai vėl pakėlė triukšmą. Jie šoko, linksminosi, šaukė, lyg švėsdami pergale. Gerai įsižiūrėję, bičiuliai pamatė, kad prie pelėnų kranto, apsižergęs karkalogalį, plaukė Lėšis. Šeško kareiviai pribėgę ištraukė jį iš vandens ir raliuodami ėmė mėtyti ant rankų.

— O biaurybė! — putojo Žirnelis.— Jautė mano širdis, kad niekšą priėmėm į savo tarpą.

Gilė nuleido galvą ir nieko daugiau nepasakė. Jis jautėsi dėl visko kaltas: nepaklausė bičiulio, pasitikėjo niekšu, sargybon pastatė, o dabar, ko gero, ir pats pražus, ir kitus pražudys.

Pelėnai nedelsė nė minutės. Sulipę ant plausto, jie vėl atsidingino prie salos. Draugai gynėsi kaip įmanydami, bet persvara buvo ne jų pusėj. Viską metę, jie turėjo pasitraukti į neprieinamas salos uolas. Čia pelėnai pulti neišdrįso. Jie sukrovė iš akmenų tris apskritimus, sunešė tris laužus ir vėl ėmė linksmintis. Jų tarpe Lėšis buvo pats mažiausias, tačiau šaukė ir maišėsi labiausiai.

— Ir kaip tokius žemė nešioja? — stebėjosi Pupelė.— Šitaip atsimokėti už gerą širdį!

Gilė tylėjo. Jis niekaip nesuprato, kaip galėjo Lėšis už nuoširdumą, meilę ir draugystę atsimokėti tokiu nežmonišku melu ir niekšybe?

Nenumaldomai artėjo vakaras. Bičiuliai sukrovė tris akmenų ratus, bet jie paskendo uolų šešėliuose. Sumirgėjo žvaigždės. O apačioje užsiplieskė trys skaistūs laužai.

— Kad tik neatskristų... Kad tik neatlėktų,— tyliai tarpusavyje kalbėjo draugai ir rito nuo uolų pačius didžiausius akmenis, norėdami išardyti laužus, tačiau nieko neišėjo.

— Geriau jau žūti patiems, negu įklampinti draugą,— atsiduso Gilė ir baisiom pastangom nurito akmenį.

Pačiam vidurnaktyje pasigirdo sparnų plastėjimas, o paskui ir karingas Žvirblio balsas:

*Čyru, čyru, čik či rik,
Kur tu, Gile? Atsakyk!
Dieną naktį ant sparnų,—
Tavęs niekur nerandu.
Čik či rik ir čyru, čyru,
Kurgi tu, po šimts pipirų?*

Tuojau pat apačioje jam atsiliepė Lėšis. Išdavikas stengėsi pamėgdžioti Gilės balsą:

*Tūpkis, leiskis, aš štai čia,
Laukiu tavęs paslapčia!*

— Žvirbli, pinklės! Žvirbleli, nelaimė! Mielasis, mus išdavė! — kone verkdami šaukė ant uolos bičiuliai, bet sparnuotasis draugas juos kitaip suprato ir stačia galva nėrė žemyn.

Vos tik jis nusileido, tuoj iš visų pusių jį užpuolė pelėnai, įsikibo į sparnelius, į uodegą ir kojas. Narsuolis nepasidavė. Jis keliems pelėnams išdraskė akis, du negyvai užkapojo, trečiam

sprandą nusuko, tačiau kiti jį nugalėjo. Nukovė Žvirblelį. Mir-
damas jis dar suriko:

*Čik či rik ir čyru, čyru,
Aš kirtaus už pulką vyrų.
Gile mielas, neužpyk,
Netesėjai... Čik či rik!*

Verkė Žirnelis, verkė Pupelė, verkė Gilė, o priešai džiaugėsi. Ir baisiausia buvo tai, kad bičiuliai viską matė, viską girdėjo ir negalėjo padėti draugui. Jų liūdesį sutrikdė nežmoniškas riksmas apačioje. Šaukė Lėšis:

— Kaip jūs drįstate?! Aš jums padėjau pagauti Žvirblį, aš jums tų maištininkų ginklus pavogiau!.. Aš pasiskųsiu Šeškui!..

— Užtai ir rišam, kad nepasiskųstum,— juokėsi pelėnai.— Jeigu tu išdavei tokius, kaip pats, tai ką tau reiškia mus išduoti? — jie surišo jam rankas ir kojas ir numetė prie laužo.

— Turėkit sąžinę,— cypė Lėšis.— Kur jūsų žadėti pinigai?

— Nebijok, mes mokam žodį laikyti,— šaipėsi pelėnai.— Mes tave suėsime paskutinį.

Bėgliai negailėjo Lėšio. Jie žinojo, kad toks likimas laukia visų išdavikų, kad jų nemyli nei priešai, nei savi, bet vis dėlto kažkaip lengviau pasidarė, išgirdus, kad ir tas niekšas gavo ko nusipelnęs.

Ankstį rytą Gilė ėmė ieškoti priemonių nusileisti prie plausto. Žirnis ir Pupelė pasisiūlė iš stiprių viksvų nuvyti virvę.

— Nespėsime,— pasakė Gilė,— žiūrėkit, pelėnai jau kopia pas mus.

Sutartinom jėgom visi trys išjudino kelias uolos nuolaužas ir nuritino pelėnams ant galvų. Su dideliais nuostoliais Šeško kareiviai pasitraukė atgal, bet iš kitos ežero pusės vis plaukė ir plaukė naujos priešų jėgos.

Nieko nelaukdamas, Gilė vėl ėmė tyrinėti uolas. Staiga jo širdis taip subildėjo iš džiaugsmo, kad net akyse šviesiau pasidarė. Ant vienos plokščios uolos kriaušio, kur buvo užsilikęs žiupsnelis žemės, augo Pienė. Ji jau buvo peržydėjus ir prieš Saulę brandino sėklas, rengdamasi jas parašiotėliais paleisti į tolimą kelionę.

— Geroji, mieloji,— kreipėsi į ją Gilė.— Duok ir mums bent po vieną parašiotą. Mes visą gyvenimą tavęs neužmiršim.

— Prašom,— atsakė ši,— tik pasinaudoję neužmirškite apkasti žeme.

Draugai sulipo ant pačios stačiausios uolos ir ėmė leistis žemyn. Pirmas šoko Gilė. Nors buvo prisitaisęs du parašiotus, tačiau jis gana tiksliai nusileido ant plausto. Pupelė nušoko beveik prie pat jo, tik Žirnis buvo per lengvas, todėl jį vėjas nunešė per sprindį į šalį, ir pūkstelėjo vandenin. Ažuolaitis išgriebė savo bičiulį ant plausto, pakėlė burę ir nuplaukė.

Po pusvalandžio ant tos pačios uolos pasirodė pelėnai. Pamatę, kas nutiko, jie irgi bandė leistis parašiotais, bet buvo per sunkūs, todėl keli narsiausi Šeško kariai sutiško į uolas. Nežinodami, ant ko išgiežti pyktį, pelėnai ėmė mušti Lėšį.

— Kodėl tu mūsų neperspėjai? Kodėl nepavogei plausto? Kodėl neišrovei Pienės?

Lėšis rėkė, šaukė, bet surištas nieko negalėjo padaryti. Pagaliau pelėnai įsupo jį už rankų ir kojų ir numetė ant aštrių uolų, o patys, nieko nepešę, pasuko atgal.

Bėgliai viską matė, bet nepratarė nė žodžio. Jie labai gailėjo narsaus Žvirblio.

ŠYKŠTUOLIO SVAJONĖS

Perplaukę ežerą, bičiuliai dar sugaišo vieną dieną, begaudydami žalioj pievoj laukinius žirgelius. Niekad nejudinėti, žiogeliai čirškė, spardėsi, laigė į šalis ir nenorėjo pasiduoti, tačiau Žirnis pasirodė ko vertas: jis išlėkdavo į orą, persiversdavo kūliais, atsidurdavo po žirgo pilvu, bet kamanų nepaleisdavo tol, kol neapjudinédavo žiogelio kaip reikiant.

Antrą dieną keliauninkai jojo nuo aušros ligi sutemos. Tik vėlai naktį, pajutę vandenį, žirgeliai sučirškė ir pasileido pilnu šuoliu. Prie vaiskaus šaltinio draugai atsigèrè, nusiprausè ir èmè dairytis nakvynès. Netoliese stūksojo kažkieno pusiau sugriuvus lūšna. Paèmè žirgus už pavadžių, visi trys pèsčiomis patraukè prie jos.

Pažiūrèjæs į Gilè, Žirnis nesusilaikè ir prunkštelèjo. Nuo jo jimo nebalnotu arkliu bičiuliui taip išlinko kojos, kad Žirnis galèjo pro jas prasmukti be jokio vargo. O Gilei rodèsi, kad žaliaskruosčio draugužio kojos dar labiau išsiritè ir kad tarp jų dabar laisvai galètų pravažiuoti šieno vežimas. Pasijuokè iki valios, draugai prièjo lūšną, šalia kurios, suglaudè pečius, ant seno įlinkusio suolo sèdèjo du baisiai skarmaluoti ir sudžiūvè seniai. Tai buvo kelio sargas Pelynas ir jo žmona Metèlè.

— Sveiki,— pasisveikino raiteliai.— Ką jūs čia darot patamsyje?

— Šildomès,— atsakè Pelynas.

— Šianakt tokia graži mènesiena, kad nutarèm pasišildyti, nekurdami krosnies,— paaiškino Metèlè.

Draugai, nieko daugiau nesakè, pririšo žirgus prie medžio. Senių elgesys nežadèjo nieko gero. Į juos graudu buvo žiūrèti: perkarè, susivèlè, tarsi ne šio pasaulio bŭtybès. Jų rŭbai buvo

pasiūti iš daugybės įvairiausių lopinėlių. Tik dulkinai ir ryžtingi bičiulių veidai bei rimbai rankose, matyt, senius paveikė labiau, negu malonūs prašymai, ir jie priėmė keleivius nakvynėn.

Niurnėdami šeimininkai paklojo lovas, bet, pamatę, kad svečiai taikiai numetė rimbus į kampa, ėmė kuždėtis:

— Klausyk, sene, apsieis jie ir be pagalvių,— tarė Pelynas.

— Ir aš taip manau,— atsiliepė Metėlė ir įkišo pagalves skrynion.— Ir antklodžių gaila, nė karto neklotos.

— Nuimk ir anklodes, ir paklodes,— pritarė jai Pelynas.— O aš paslėpsiu čiuzinius. Juk ir jie nė karto negulėti.

Sukimšo viską į kamarą ir sustojo prie lovų.

— Ir jų būtų gaila,— atsiduso Metėlė.

— Gaila būtų ir grindų, jos taipogi medinės,— pritarė jai Pelynas.

Išardė lovas, išėmė grindis, ir abu labai sunkiai atsiduso:

— Kaip gaila, kad žemė ne mūsų!

— Ma juos šunes,— nusikeikė nuvargęs Žirnis.— Gulam ant žemės. Gerai, kad nors stogas virš galvos yra.

— Tyliau,— sudraudė jį Pupelė.— Išgirdę jie ir stogą nuims, suvynios į kokią drobulę ir paslėps kamaroj.

O abu šeimininkai stovėjo prie kamaros ir rakino šešioliktą spyną. Tik jiems šiuose namuose niekas negailėjo nei laiko, nei pinigų.

Bičiuliai patiesė savo švarkus Pupelei, o patys sugulė ant grynos žemės. Dar jie buvo nesumigę, kai seniai pasidėjo duonos gabalą, druskos saują, ašotį vandens ir susėdo vakarieniauti.

— Kad tik nepersivalgytume nakčiai,— pasakė Pelynas ir, paėmęs pusę duonos, pusę druskos, įkišo indaujon.

— Ir aš kažkodėl nenoriu.— Metėlė padalijo tas puses perpus ir padėjo indaujon.

Taip abu dalijo dalijo, kol ant stalo nieko nebeliko: nei duonos, nei druskos. Išgėrė vandenį ir patenkinti atsiduso:

— Visa laimė, kad vandens nereikia pirkti.

Paskui susisupo abu į skarmalus ir susėdo saugoti miegančių, kad tie ko nors nepaimtų. O draugai taip įmigo, kad nė nepajuto, kaip Saulė įspindo pro kreivą lūšnos langą. Pabuvę visi trys nubėgo prie šaltinio praustis, o sugrįžę neberado nei žirgų, nei kamanų.

— Kur padėjai? — prirémė Pelyną prie sienos.

— Kamaroj paslėpiau. Man taip pagailo tokių gražių kamamų! Kam jas be reikalo trinti, jeigu galima ir be jų joti? — teisinosi užkluptasis.

— O kur žirgai?

— Irgi kamaroj. Man taip pagailo tų vargšelių. Kam juos varginti, jeigu galima ir pėsčiomis vaikščioti? — teisinosi Metėlė.

Draugai susigražino viską ir pagrasino seniems:

— Kad būtų paskutinis kartas! Mes daugiau nesiterliosim su tokiais činčikais. Sukepėliai nematyti! Kad įmanytumėt, Saulę nuo žmonių pagrobtumėt!

— O, tai sena mano svajonė! — apsidžiaugė Pelynas.— Aš Saulę po kubilu pavožčiau, juoda skara apgaubčiau, o paskui pro plyšelį po vieną spindulėlį išleisčiau: kam kiek reikia, kiek kuris pinigėlių turi... O dabar tiek šviesos, tokios marios šilimos veltui žūva. Plieskia per dienų dienas į visas šalis!

— Ir pinigėlis šviečia,— pritarė jam Metėlė.

— Ak tu, pasiutėli! — supyko Gilė galutinai.— Ko tu tik neprasimanai.

— O kaipgi! Ir šaltinis trykšta gurga be jokio reikalo. Šitiek vandenėlio veltui žūva! Dar, sako, kažkokių upių, ežerų, jūrų esama,— baisu ir pagalvoti. O jeigu tas visas vanduo į mano ašotį sutilptų! Nors į mano šuliniuką... Aš tada nieko neveičiau, tik samstyčiau visiems po lašelį, lyg vaistinėj kokioj...

— Kiek lašelių, tiek ir pinigėlių... Kas čia vandeniui pagailėtų! — džiaugiasi Metėlė ir negali nusėdėti vietoje.

— Pasakok pasakok, ko nutilai? — paragino Žirnis senį šykštuolį, o pats nesitvėrė neįsikibęs Pelynui į susivėlusius gaurus, kurių šis dešimt metų nebešukavo, bijodamas išlaužti šukų dantelių.

— Va atsikeli, išeini laukan ir negali atsikvėpti. Tiek oro, tokios galybės — visas dangus ant tavęs užgulęs! Kai pagalvoji, kiek be reikalo oro visokie nereikalingi padarai išgadina, net gyventi nesinori. O kad taip jį visą į kiaulės pūslę suvarius! O paskui po saikelį, po kvėptelėjimą...

— Nutilk! — nebeištverė Gilė.— Užsičiaupk tu, senas niekšė! Tai tu čia su savo sene veltui orą gadini. Jeigu jūs galėtumėt, tai visą pasaulį savo kamaroj po raktu užrakinėtumėt, o paskui už pinigėlius pardavinėtumėt: kam žvaigždėlę, kam žemės žiupsnelį, o kam ir nieko... Nutilk, šykštuolių kūtvėla, nes tuoju pat kaip kirminą sutrėkšiu!

— Einam,— ramino Gilė Pupelė.— Šuns balsas neina į dangų. Patys kojas pakratys. Matai, tik kaulai iš jų belikę.

Draugai apžergė nebalnotus savo žirgelius, bet čia pat juos užklupo klastinga Audra. Žaibas blykstelėjo ir žiebė į šalimais augantį medį.

— O tų šykštuolių nė perkūnija netrenkia,— piktinosi perbalęs Žirnelis.— Saulę po kubilu! Matai, ką prasimanė!

— Kas perkūnijai, jeigu mes patys tokius šliaužioti paliekam! — šūktelėjo Gilė, paragino žirgą ir nutakšėjo per balas.

KAS GYDO PAVYDĄ

Kuo labiau bičiuliai tolo nuo Ydų šalies sostinės, tuo geresni ir malonesni buvo jų sutikti gyventojai, tuo mažiau draugams reikėjo bijoti pašalinės akies. Gilė vis dažniau galėjo prisėsti prie savo dienoraščio, o Žirnis ir Pupelė dabar ir gulė, ir kėlė su daina. Taip linksma trijulė prijojo kažkokią keistą, apgriuvusią gyvenvietę, turinčią du pavadinimus: dešinėje griuvėsių

pusėje kabėjo lenta su užrašu „Sustok“, o kairėje — „Neprajok“. Prie abiejų iškabų buvo prismeigti skelbimai su jų atvaizdais ir Šeško pažadais dosniai atsilyginti už kiekvieną bėglio galvą.

Pajoję dar keliasdešimt žingsnių, raiteliai pamatė po dideliu akmeniu rausiamą olą. Iš jos lėkė kasėjų metamos žemės.

— Ei, kas čia žemę nori kiaurai perkasti? — sušuko Gilė.

Iš urvo kyštelėjo praplikus Pelėžirnio galva. Jis ilgai žiūrėjo į atvykėlius, išsproginęs akis, kažką šūktelėjo gilumon, išsoko laukan ir čiupo žirgeliams už kamanų.

— Prašom į svečius, — pakvietė jis keleivius.

Iš kitos akmens pusės atskubėjo visas smėlėtas Vikis ir, atstūmęs Pelėžirni, ėmė šaukti:

— Aplankykit ir mane, nesigailėsit!

Prie besiginčijančių pribėgo jų žmonos ir kirbinės vaikų.

— Mes ant pečiaus paguldysim! — šaukė Pelėžirnienė.

— O mes į gulbės pūkus! — nenusileido Vikienė.

— Mes nuo jūsų muses baidysim! — choru rėkė pelėžirniukai.

— O mes padus kasysim! — stengėsi perrėkti vikiukai.

Ir šaukdami, klykdami plėšė vieni kitiems iš rankų kamanas, stumdėsi ir mušėsi. Kilo tokia erzelynė, kad keleiviai turėjo užsiimti ausis.

— Tylos! — užpykęs suriko Gilė. — Kalbėkit po vieną. Pradėk tu, Pelėžirni.

— Brangūs sveteliai, aš esu smuklininkas, prašom pas mane pailsėti. Už visai mažą kainą jūs suprasit, kas yra vaišingumas.

— O tu, Viki?

— Aš dar geresnis smuklininkas. Prašom pas mane. Už dar mažesnę kainą jūs suprasit, kas yra prabanga.

— Ką čia dabar daryti? — pasikrapštė pakaušį Gilė.— O kur tos jūsų smuklės?

— Sugriuvo,— vienbalsiai atsakė svetingieji smuklininkai.

— Na, gerai, mes neišdidūs,— sutiko Gilė.— Jeigu jūs tokie vaišingi, tai mes vieną dieną viešėsime pas vieną, o kitą — pas antrą.

— Ne, aš noriu, kad tik pas mane,— užsispyrė Vikis.

— Ne, ir aš noriu, kad tik pas mane,— nenusileido Pelėžirnis.

Dvi valandas tampėsi abu, kol nejuokais susikibo. Draugai juos išskyrė, sėdo ant žirgų ir nuėjo. Abi šeimos neatsilikdamos bėgo paskui. Žirgeliai spardėsi, čirškė ir neprisileido jų nė iš tolo.

Pirmas tokių lenktynių neišlaikė Pelėžirnis. Jis nuvirto viduryje lauko, bet ir gulėdamas dar šaukė:

— Tik pas mane! Vikis jus Šeškui nori įduoti!

— Aš jūsų niekam neįduosiu! — iš paskutiniųjų dar bėgo Vikis, bet ir tas po kelių minučių krito kelio dulkėse.

— Štai ir mūsų uždarbis,— susikibo pavyduolių žmonos.

— Nei vieniems, nei kitiems,— pešėsi vaikai.

— Kažkokie bepročiai,— stebėjosi Žirnelis.— Jie nė akmens nuo kelio vienas kitam neatiduotų.

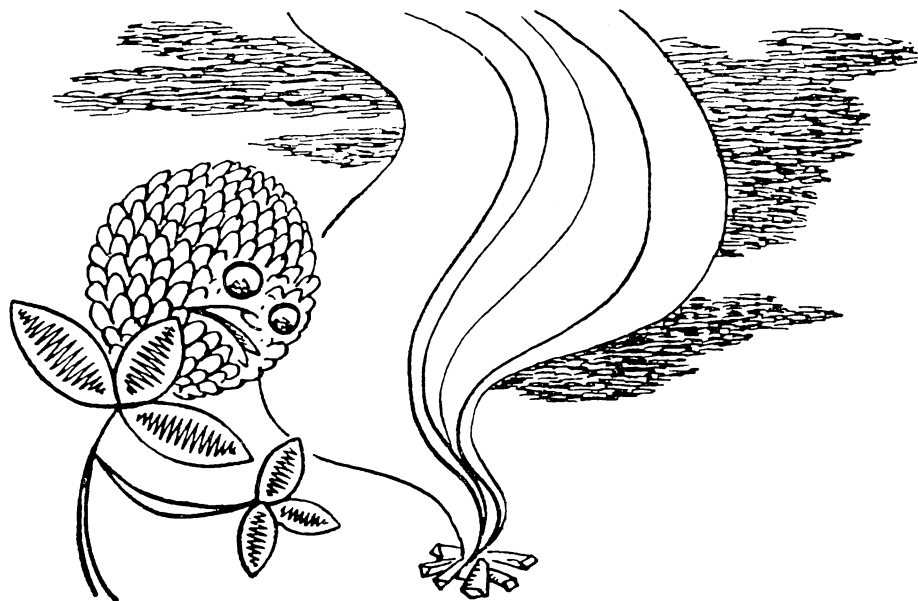
— Tegul juos bala,— pasipurtė Pupelė.— Matyt, ir šiandien mums reikės nakvoti lauke.

Jie dar pajogo kelio galą, supančiojo žirgus, užsikūrė ugnį ir sugulė po Dobilo keru pailsėti. Gilė pasikišo po galva rankas ir norėjo migti, tačiau kažkas jį perspėjo:

— Klausyk, drauguži, patrauk ugnį į šoną, šaknis man nudeginsi.

Gilė apsidairė. Žirnelis gulėjo užsiklojęs galvą švarku.

— Patrauk, juk ne tau vienam reikalinga užuovėja.

Kalbėjo Dobilas. Tai jam pasidarė nepakenčiamai karšta nuo Gilės sukurtos ugnies. Pirmoji tą suprato Pupelė. Ji atsiprašė Dobilą ir pastūmė laužą toliau.

— Klausyk, geradari,— paklausė Gilė.— Tu vietinis ir tikriausiai žinai, kas per vieni tie smuklininkai, kurie taip pešėsi dėl mūsų, norėdami gauti Šeško žadamus pinigus?

— Pavyduoliai,— atsakė Dobilas ir liūdnai palingavo galvą.— Kokie jie smuklininkai! Tai vaikščiojantis pavydas. Per juos niekam čia gyvenimo nėra. Keleiviai vengia šių vietų, paukščiai lanku aplenkia, žvėrys neužklysta, tiktai kelias niekur nuo jų negali pasukti: kaip pramynė jų čia kareiviai, taip ir turi, vargšas, vingiuoti, kol užžels žole.

— Papasakok, naktis ilga,— paprašė Dobilą Žirnis ir nusiklojo galvą.

— Nuo senų laikų abipus šio kelio į Pipirų žemę stovėjo dvi smuklės. Viena vadinosi „Sustok“, o kita „Neprajok“. Vienoje šeimininkavo Pelėžirniai, o kitoje — Vikiai. Visą laiką jie lenktyniavo ir vieni kitiems visko pavydėjo.

Jų seneliai pavyduliavo vienas kitam gumbų ant pakaušio ir, prasimušę galvas, pakelėje kaulydavo išmaldos. Jų vaikai dar didesni buvo pavyduoliai, o anūikai visai pašėlo. Jie taip pavydi vienas kitam, kad naktimis nebegali užmigti.

Kartą ėjo pro šalį toks juokdarys keleivis ir užsimanė veltui paūžti. Užsuko pas Pelėžirni ir sako:

„Ant lobių gyveni, o šitaip skursti. Pinigai iš tavo žemės patys į paviršių verčiasi,— ir parodė jam auksinį.— Matyt, čia lobis užkastas.“

Nespėjo keleivio pėdos ataušti, o tas su visa šeimyna puolė daržo rausti. Juo tolyn, juo gilyn.

Vaikšto apie kaimyno tvorą Vikis ir niekaip nesupranta, ko tas Pelėžirnis žemėje ieško. Grįždamas keleivis ir jam tą pačią pasaką už geras vaišes papasakojo. Vikis tik pabalo iš pavydo ir ėmė rausti žemėje lyg koks kurmis.

Abudu savo daržus po tris kartus giliausiai perkasė, kiekvieną grumstelį pirštais išspaudė, bet veltui.

„Ar radai, kaimyne?“ — paklausė Vikis Pelėžirni.

„Aš nieko neieškau, tik daržą kasinėju“,— atsakė pavyduolis.

„Meluoja, kitaip neverstų žemės lyg kurmis“,— pagalvojo Vikis ir, paraudęs iš pavydo, dar tris kartus perkasė daržą.

„Ar daug skambančių prikasei, kaimyne?“ — paklausė Pelėžirnis Vikį.

„Aš visai nekasu, tik daržą lyginu“,— meluoja tas.

„Tikriausiai visas lobis bus jo darže užkastas“,— pamanė šis ir pažaliavo iš pavydo.

Kadangi abu taip manė, tai dar po kelis kartus vienas kito daržus naktimis perkasė. Bet ir tada abu tuščiomis rankomis paliko.

„O gal Vikis lobį po pamatais paslėpė? — kartą paklausė žmonos Pelėžirnis.— Kodėl jis tenai žemės nekasa?“

„Juk pinigus visi po pamatais slepia!“ — kaip didžiausią paslaptį Vikis pakuždėjo žmonai.

Ir pradėjo abudu naktimis vienas kitam po pamatais raustis. Knisosi, kapstėsi, kol abiejų smuklės sugriuvo. O paskui kad šoks peštis, girdi, atiduok lobį, kurį iš po mano pamatų iškasei. Nieko nelaimėjo ir pešdamiesi. Tada vienas ant kito ėmė skundus rašyti. Primelavo, pripliurpė, kad vienas tiek ir tiek auksinių radęs, o kitas dar daugiau, kad vienas neturi jų kur dėti, o kitas jais šaligatvius grindžia.

Didžiajai Mes labai reikėjo pinigų. Ji atvarė kareivių būrį ir įsakė žūt būt tuos lobius surasti. Visus griuvėsius po penkis kartus iš vietos į vietą pervertė, bet nieko nerado. Tada vyresnysis už melą liepė abiem gerokai beržinės košės įkrėsti. Kadangi jie vienas kitam taip pavydėjo, tai mušamas Pelėžirnis neišlaidė ir, parudęs iš pavydo, pasiprašė:

„Kodėl Vikiui penkiasdešimt įkrėtėt, o man tiktai keturiasdešimt? Kuo jis geresnis?“

Kareiviai dar dešimt jam pridėjo.

„O kodėl mudviem po lygiai? — niršta iš pavydo pajuodęs Vikis.— Juk jis gerokai mažesnis. Jam nėra ko lygintis su manim.“

Ir tam kareiviui dešimt rykščių pridėjo. O kaimynai iš paskutiniųjų vis prašo dar pridėti, kad tik daugiau vienas už kitą smūgių gautų. Gal kareiviai juos būtų ir užplakę, tik abu vargšeliai taip nusilpo, kad daugiau nieko paprašyti nebegalėjo.

Bet vos tik išgijo abiem šonai, jie ir vėl savo varo, žemę aplinkui gadina. Matot, tik po tuo didžiuoju akmeniu ir liko nekasinėta. Štai kodėl ir rausia abu dabar šulinius, skuba, kiekvienas nori pirmas lobį pasičiupti, tik jūs sumaišėt.

— Aš tokių pavyduolių kaip gyvas nemačiau,— nusistebėjo Žirnis.— Maža ko galima pavydėti, bet šitaip...

— Pavydėti iš viso nereikia,— tarė Pupelė.

— Teisybė, nėra ko pavydėti pavyduoliams,— nusijuokė Dobilas.

Anksti rytą draugai atsisveikino su vaišingu pasakorium, padėkojo už nakvynę ir nurisnojo toliau. Tačiau prie griuvėsių jų niekas nepasitiko ir nepakvietė į svečius. Neįprastai tylu buvo ir prie akmens.

— Gal jie tikrai ką nors tenai surado? — suabejojo Žirnis.— Juk čia buvo nekastas paskutinis žemės lopinėlis.

— Ir tau lobis parūpo? — nusijuokė Pupelė.

Gilė kiek pasvyravo ir pasakė:

— Pasižiūrėk, kad paskui neprikaišiotum.

Didysis akmuo buvo gerokai nusėdęs. Iš po jo kyšojo kažkieko kastuvas.

— Nejaugi užgulė? Visus? — pasišiaušė Žirniui plaukų kuokštas.— Kokia baisybė akmuo: nei pajudinsi, nei pakelsi.

— Ne akmuo, pavydas juos prislėgė,— pasakė Gilė ir pavarė žirgelį tolyn.

Visą kelią Gilė erzino draugą, kad jis, vėtytas ir mėtytas, susigundė pasaka apie lobius.

— Nustok,— prašė Žirnis.

— Atspėk, kas gydo pavydą, tada nustosiu,— nenusileido bičiulis.

Žirnelis raukė kaktą, galvojo ir, negalėdamas atspėti, linkčiojo ant žirgo nugaros kaip senas kavaleristas. Jam atrodė,

kad nuo pavydo tinka visi vaistai, tačiau Gilė reikalavo pasakyti svarbiausius.

— Pasiduodu,— nebeištvėrė Žirnis.

— Nuo pavydo puikiai gydo nuoširdi draugystė,— atspėjo už jį Pupelė.

— Kuo puikiausiai,— sutiko Gilė ir nustojo erzinti draugą.

PASKUTINĖ KELIONĖ

Su didžiausiu atsargumu draugai jojo per Pipirų žemę ir plėšiko Kaštono valdas. Dieną ilsėjosi, o naktį varė žirgelius su dviguba sparta. Žvaigždės jiems rodė kelią. Bet vieną naktį dangų aptemdė debesys ir paslėpė kelrodes žvaigždes. Beskubėdami keliauninkai paklydo.

— Toliau joti negalima,— nusprendė Gilė.— Geriau palaukim ryto.

Susėdo, susikūrė ugnelę ir ėmė šildytis.

— O kad nors viena akim pažiūrėjus į tą baisią Pipirų žemę,— tarė Gilė.— Ir kodėl visi pikčiurnos ir nepraustaburniai gąsdinami ja?

— Nežinau, ir mūsų kaime, kad tik kiek, tuoj tokius pas pipirus siunčia,— samprotavo Žirnis.

— Nieko gero tenai nėra,— paaiškino jiems Pupelė.— Visi susiviję, perkarę iš pykčio, susiraukę, tarsi būtų gomurius išplikę ar činčibero apsiriję. Baisūs padarai: tris valandas keikiasi, kol pasako vieną dorą žodį.

— Iš kur tu žinai? — netikėjo Gilė.

— Pro jų žemę mus pas riestanosius varė,— atsakė Pupelė.—

Ir nesuprantu, koks malonumas žiūrėti, kaip tie pipirai pykstasi, riežasi ir skundžia vieni kitus?

— Man vis tiek reikia žinoti,— išsitraukė Gilė sąsiuvinį,— pasakok.

— Kartą mūsų sargyba sustabdė visus belaisvius prie tokios iš lapų padarytos palapinės. Joje gyveno visa Lauro Pipiro šeima: jis pats, žmona Lauryna ir sūnus Lauriukas. Tik sustojom, senis išėjo ir nusikeikė:

„Šimts pypkių be tabokos!“

Paskui jį iš palapinės išlindo senė ir ta burnojasi bedante burna:

„Šimts pypkių su taboka!“

O jų vaikelis, dar nuo žemės nepakilęs pyplys, ir tas, nusižiūrėjęs į tėvelius, ėmė drabstyti nešvankiais žodžiais:

„Šimts pypkių be cibukų!“

Nuo tų žodžių aplinkui oras pasidarė toks nemalonus, sunkus, tarsi kas mėšlą būtų mėžęs. Taip dvokė tų keikūnų burnos. Sargybiniai visą laiką juos kurstė keiktis, o patys kvatojosi. Aš negalėjau juoktis: man buvo jų gaila.

Išgirdus sargybos juoką, senė kad pažvelgė baltomis, tuoj mano puodelyje pienas surūgo. Senis kad pažiūrėjo kreivomis, tuoj raudonas burokas pabalo. Ir mažasis Lauriukas neatsiliko: kad pažvelgė pro surauktus antakius, tuoj vienam sargybiniui pirštus šerkšnas aptraukė, šalta pasidarė.

„Kas jus taip mokė raukytis?“ — paklausiau jų.

„Ar tai čia raukymasis? Mano senelis kai pažiūrėdavo baltomis, po šimts susirietusių velnių, tai visiems aplinkui tuoj nosys nušaldavo,— ėmė girtis tas pyplys,— o kai žodelį lepteldavo, suk jį devynios raganos, tai iš karto už mylios viskas aplinkui imdavo dvokti; jo burną išplovus, senelė šunis visą savaitę lakindavo.“

Kai susirenka daugybė pipirų, kvėpuoti nėra kuo, tarsi ugnį rytum. Todėl jie ir klajoja nuolat. Jokios vienybės tarp jų nėra, todėl riestanosiai juos taip lengvai užkariavo. Dabar tenai karaliauja kažkoks užsieninis pikčiurnų pikčiurna, Činčiberu vadinamas.

— Kai aš užpykstu ir nusikeikiu, šimts pipirų, nei man dvokia po nosimi, nei ką,— užginčijo Žirnis ir dėl viso labo pauostė aplink save orą.

— Na ir kaip? — paklausė jo Gilė.

— Rūgštoka,— pripažino Greitukas.

— Pauostei ir tylėk, tegul pasakoja,— perspėjo nekantrųjį draugą Gilė ir vėl ėmė girgždinti plunksną.

— O jau skundikai, o jau apkalbų mėgėjai,— kalbėjo toliau Pupelė,— niekur kitur tokių nerasi. Vienų skundų kelis šimtus pūdų jie paskui mus Ydų šalies sostinėn tempė. O nuo apkalbų mūsų sargybiniams galvos sutino ir kariškus šalmus suardė. Žodžiu, menki padarai. Prie jų net sargybos nereikėdavo statyti, vieni kitus saugodavo. Jeigu kuris norėdavo pabėgti iš nelaisvės, kiti už kojų laikydavo, kol ateidavo sargyba.

— Man atrodo, kad nėra ko pas tokius pikčiurnas ir eiti,— nusileido Gilė.— Eikš, Žirni, malkų paieškoti, rytas dar toli.

Kai sugrįžo didžiuliais glėbiais nešini, prie laužo neberado nei Pupelės, nei žirgų, nei Gilės užrašų.

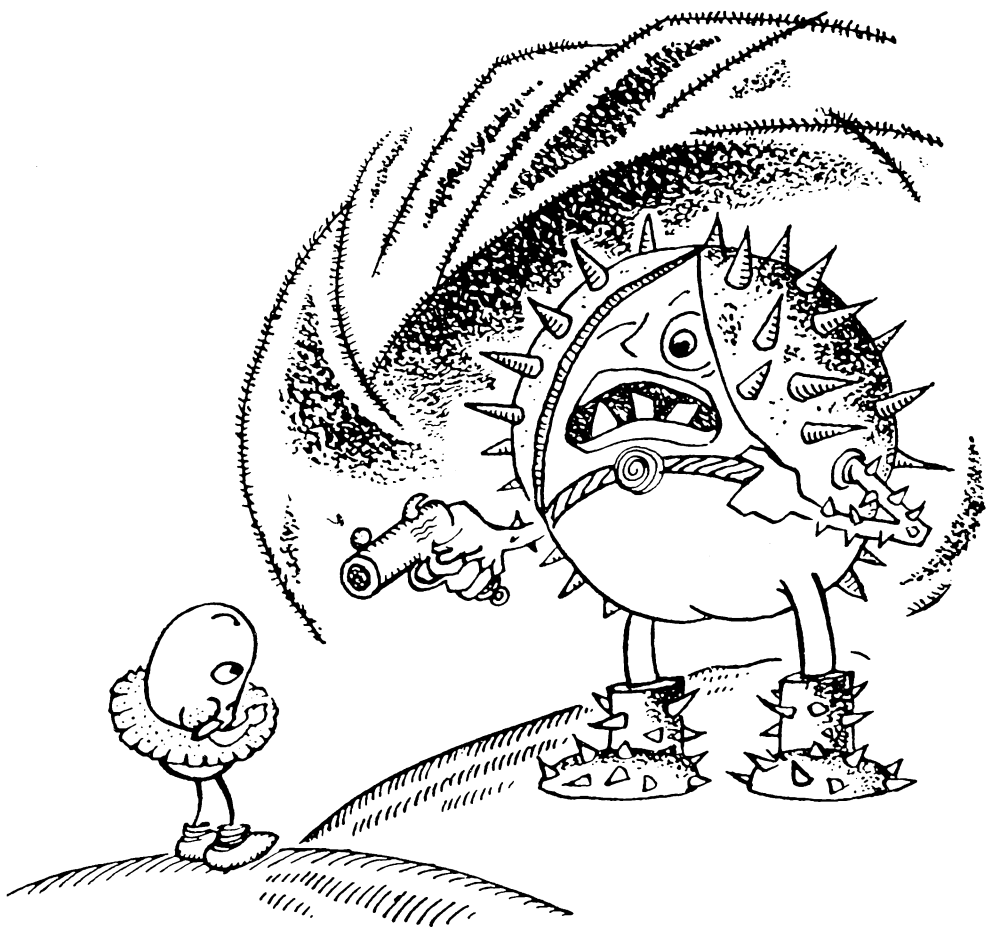
— Mus apiplėšė,— išsigando Žirnelis.

— Matau,— kažko užpyko Gilė.

— Ir Pupelę pagrobė,— aimanavo bičiulis.

— Dangum nenuskrido, sek pėdomis neverkšlenęs,— subarė Gilė Greituką.

Tik išaušus, draugai pasileido pėdomis. Jos staiga suko į tankų mišką. Bičiuliai sekė jomis iki didžiulės olos kalno papėdėje. Urve kažkas kūreno ugnį ir garsiai kvatojo. Prislinkę arčiau,

sekliai pamatė keistą padarą. Užsimetęs ant pečių dygų, kaip ežio kailis apsiaustą, susiveržęs pliką juosmenį raudona juosta, atsismaukęs ant skusto pakaušio tokią pat dygią kepurę, pasidėjęs šalia kelis pištaličius, jis kažką pasakojo Papelei ir, susiėmęs rankomis už pilvo, kvatojo visu balsu. Nuo jo juoko net akmenys dardėjo pakalnėn.

— Tu sakai, kad tie skystablauzdžiai tave išvaduos? Ho, ho, ho! Aš juos abu vienu kairės rankos pirštu į pakalnę nuritinsiu. Jei nori, aš tau pasakysiu, ką dabar daro tie jaunuoliai: vienas bėga pas mamą skųstis, kad net padai mirga, o kitas jį vejasi. O ho, ho!

— Ne toks jau tu galingas, jeigu vargšę keliauninkę supančiojės laikai.

— Aš tave atrišiu, tik duok garbės žodį, kad nesidraskysi. Pupelė nieko neatsakė.

— Aš iš jūsų didesnio grobio tikėjau, ne vien tų nususių arkliapalaikių ir to sąsiuvinio prakuroms. Keliautojai! Puodo doro neturi košei išsivirti.

— Mes bėgam iš nelaisvės,— atsakė jam Pupelė.

— Šitokiems skurdžiams ir iš tenai neapsimokėjo sprukti.

— Geriau jau būti skurdžium, negu turtingu vagišium. Sąsiuvinius iš keleivių vaginėji.

— Na, na, tau gyventi, matau, nusibodo!

— Kaip gaila, kad mes nebeturim šautuvų,— sukuždėjo Žirnis.— Juk čia plėšikas Kaštonas.

Staiga plėšikas nustojo kalbėti. Pasiklausęs griebė savo ginklus ir subaubė, drebindamas kalną:

— Ei, kas ten trukdo man poilsį! Išlįskit, nes tuojau švinu pakasysiu pakaušius!

Gilė grasinimų nepabūgo. Jis turėjo du ištikimus draugus, o Kaštonas buvo vienas.

— Paleisk mūsų draugę ir sugrąžink man užrašus,— pasakė jis drąsiai.

— O, nelaimingas rašeiva! Labai gerai, kad tu pats pas mane atkulniavai. Aš jau buvau besiruošias tavęs ieškoti. Sėsk, vyruoti, prie akmens ir parašyk savo giminėms laišką, tegul jie tave išperka,— įrėmė abu pištalietus Gilei į krūtinę.

Gilė ne apie laišką galvojo. Atsisukęs jis pamatė, kad Žirnio nebėra, ir pamanė, kad šis neišdrįso su juo kartu eiti ir pasislėpė kažkur už akmens.

— O kur tas tavo apvalusis draugas, tas kuoduotas neužauga? — tarsi atspėjo jo mintis Kaštonas.

— Pabėgo,— trumpai atsakė Gilė.

— O ho, ho! Ar aš nesakiau? Na, gana plepalų: sėskis ir rašyk. O tavo draugė tegul šviečia. Čia balanų užteks iki jūsų amželio pabaigos.

— Nerašysiu!

— Aš tave į prarają numesiu.

— Daryk, ką nori, tačiau aš vis tiek nerašysiu.

— Rašysi kaip didelis,— čiupo ją Kaštonas ir pastatė ant prarajos krašto, o pats, primerkęs akį, nutaikė pištalieta.— Na?

— Didvyris, gera tau beginklius plėsti. Pažiūrėtum, ką tu uždainuotum, jeigu aš nors vėzdą rankose turėčiau. Baily paskutinis. Ilgapiršti!

— Visi iš baimės taip ima bliauti, o ho, ho! — nusikvatojo Kaštonas.— Paskutinį kartą klausiu: ar rašysi, ar ne?

— Žirni! — suriko nesavu balsu Gilė ir puolė Kaštoną, bet jau buvo vėlu. Pasislėpęs už uolos, Žirnelis sekė kiekvieną plėšiko judesį. Ir kai Kaštonas buvo bespaudžias pištalieto gaiduką, jis šoko jam ant sprando ir nusitempė kartu su savim į prarają. Krisdamas jis sušuko:

— Už jus, drau-gai!

— ...ai ...ai! — atkartotojo kalnai ir uolos, o paskui pasidarė tylu tylu, lyg šventadienio rytą.

Gilė atrišo Puplei rankas, atsisėdo šalia ir negalėjo ištarti nė žodžio. Viskas įvyko taip staiga ir netikėtai, kad bičiuliai vis dar negalėjo atsipeikėti. Tylėdami jie nusileido į kalnų upelio išneštą tarpekį, surado Žirnio palaikus, palaidojo juos ir sukro-

vė iš akmenų aukštą kapą. Kiek pagalvojęs, Gilė netvirta ranka užrašė:

*Sustok, keleivi,
Nuimk kepurę,
Čia Žirnis narsus
Palaidotas guli.*

Jiems taip nesinorėjo pajudėti iš tos vietos, tarsi kojos būtų įaugusios į žemę, tarsi akmenys būtų buvę mielesni už brolius.

Taip bestovint, virš uolų pasirodė jų ieškoti atskridęs Varnas. Jis apsuko kelis ratus, nusileido žemyn, nusivalė į akmenį snapą ir, prisiminęs Apuoko žodžius, norėjo išbarti Gilę, bet persigalvojo. Kuo gi dabar jam galėjo padėti kad ir išminčiaus pasakyti žodžiai?

Ir Gilė sugrįžo į namus.

Kai vakare Varlė, pasigedusi briedkriaunio, vėl ėmė šaukti savo Kuotrę, kai Balandis pritūpęs prašė sėsti, o Šnekutis jo garbei užtraukė sutiktuvių dainą, jam pasidarė be galo graudu. Ir jis nepaprastai panorą padaryti kažką labai kilnaus ir gero. Visiems, visiems! Kad tik būtų pagiryje gera ir smagu gyventi.

TURINYS

Pagiryje	5
Gilės mokslai	11
Raudonblauzdis paukštis	19
Sprink-ryk	26
Aš tik paprastas Žirnelis	32
Gilės pagrobimas	38
Ko Žirnis negalėjo nei pačiupinėti, nei užuosti	42
Nenugalimas Riešutas	49
Kautynių kūryje	54
Nelaisvėje	59
Sukilimas	70
Pupelės pėdsakais	78
Pas verksnelius	85
Santūrioji Bulvė	90
Išverstakailis Ridikas	97
Riestanosių miestas	105
Teismas	109
Pupelės išvadavimas	116
Keistas radinys	123
Išdavystė	128
Šykštuolio svajonės	133
Kas gydo pavydą	137
Paskutinė kelionė	144

ANTRAS LEIDIMAS

JAUNESNIAM IR VIDUTINIAM
MOKYKLINIAM AMŽIUI

Витаутас Петкявичюс
ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЖОЛУДЯ
В СТРАНЕ ДУРНЫХ ПРАВОВ

На литовском языке

Redaktorė *D. Venclovaitė*
Techn. redaktorius *V. Zdancevičius*
Korektorė *E. Ramonaitienė*

Pasirašyta spaudai 1968.IX.25. Leidinio Nr. 5660. Tiražas 25 000 egz.
Popierius 70×90^{1/16} — 4,75 pop. l. = 11,11 sp. l.; 7,7 leid. l. Spaudė
Valst. K. Poželos spaustuvė Kaune, Gedimino 10. Užs. Nr. 983.

Kaina 35 kp

7—6—2
U.68
V.L2
Pe 218